دەنگی تەقە
لە ملەی چیادا

دەنگی تەقە
لە ملەی چیادا

موختار عەوزۆف

و:لە فارسییەوە

گوشاد حەمە سەعید ئەحمەد

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان بەڕێوەبەرایەتی
گشتی ڕۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە
بەڕێوەبەرایەتی بڵاوکردنەوەی هەولێر

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

- **دەنگی تەقە لە ملەی چیادا** (ڕۆمان)
- **نووسینی:** موختار عەوزۆف
- **وەرگێڕانی لە فارسیەوە:** گوشاد حەمەسەعید ئەحمەد
- **نەخشەسازی ناوەوە:** گۆران جەمال ڕواندزی
- **بەرگ:** جێگر عەبدولجەبار
- **نرخ:** ۳۰۰۰ دینار
- **چاپی یەکەم ۲۰۱۲**
- **تیراژ:** ۱۰۰۰ دانە
- **چاپخانە:** چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری لاوان (هەولێر)
- **لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٦٦٣)ی ساڵی (٢٠١١) پێدراوە.**

زنجیرەی کتێب (٦٣١)

ئەو کتێبە و کتێبەکانی وەزارەتی
ڕۆشنبیری لەسەر ئەو ماڵپەڕە بخوێنەوە

ماڵپەڕ: www.mukiryani.com
ئیمەیل: info@mukiryani.com
www .Kurdchap.com

لەبارەی موختار عەوەزۆفەوە:

دوای راپەرین لەساڵی ١٩٩١ دا رۆمانێکم وەرگێڕایە سەر زمانی کوردی کە ناوی (دەنگی تەقە لە ملەی چیادا)بوو، لە راستیدا هیچ زانیاریەکم لەسەر نووسەرەکەی ئەم رۆمانە نەبوو کە ئەویش (موختار عەوەزۆف)ە، بەڵام لەم دوا دواییە کتێبێکی نووسەری گەورە (جەنگیز ئیتماتۆف)م چنگ کەوت کە پێکهاتبوو لە کۆمەڵێك وتاری جوان جوان و چاوپێکەوتنی ئەدەبی و رۆشنبیری و هتد... کە لەراستیدا چەپکێك گوڵی رازاوەو رەنگاو رەنگ بوو.

لە یەکێك لەم وتارانەدا باسی موختار عەوەزۆف دەکا دەڵێ: دەمەوێ موختار عەوەزۆف بێنمەوە یاد چونکە رۆڵێکی مەزنی لە پەرەپێدانی پەخشانی ئەو گەلانەدا بینی کە بە زمانەکانی تورکمانی دەئاخافتن. موختار نووسەرێکی بەهرەمەندو رۆشنبیرێکی گەورە بوو بایەخێکی گەورەی نەك هەر بە وەچەی نوێی نووسەرە کازاخیەکان دا بەڵکو بایەخی بە نوێنەری ئەدەبەکانی دیکەشدا. عەوەزۆف ئەسەرێکی گەورەی لەسەر ئەدەبەکانی کازاخستان و ئاسیای ناوەڕاست بەجێهێشت سەرەڕای بەرهەمەکانی کەسایەتی خۆیشی کارێکی گەورەی هەبوو.

هەروەها بایەخێکی زۆری بە شتە نوێیەکانی ناو هونەری گەلان دەدا. خۆشەویستی و رێزێکی زۆری بۆ نەریتە هونەرییە نیشتیمانییەکان پیشان دەدا و شارەزاییەکی باشیشی لێیان هەبوو لە نووسینە بە پێزەکانیشیدا بەشێوەیەکی قوڵتر بەکاری دەهێنانەوە، ئەمەش بە بڕوای من... بناغەی نوێکردنەوەی بەراستییە... پێکەوە چەسپاندنی ئەو سامانەی کە گەل کۆی کردۆتەوە لەگەڵ شارەزایی و دەستکەوت و شارەزاییە هونەریە سۆڤیەتی و جیهانیەکانە)).

بەبێ ترس ئەڵێم:

قسە شتێکەو کردەوە شتێکی دی، کە نووسینێك دەخوێنمەوە گیروگرفتی زۆر کەمترە لەوەی بمەوێ شتێکی لەسەر بنووسم یان تەرجومەی بکەم، بەتایبەتی بۆمنێکی کەم ئەزموون کە هێندە نییە باڵەفرەو پەرەواز دەکەم، ئەویش بەناو ئاسمانی دنیایەکی زۆر پان و بەریندا، هەر بۆیە کەدەستم بۆ وەرگێڕانی ئەم رۆمانە برد ئینجا زانیم گیروگرفت لە کوێیە چونکە وا دەزانم جیاوازی هەیە لە نێوان ئەمەی بۆ خۆت شتێك بخوێنییەوە، تا ئەوەی بنەوێ خەڵکیش لەو شتە بگەیەنی زۆر جار بە تەواوی لە رستەیەك یان چەند دێرێك دەگەم بەلاّم زمانم ناپڕژێ شیلەی بگرم و بە کوردی دایڕێژمەوە. لەبەرئەوەی ناچار دەبوون پەنا بۆ هەڵگێڕانەوەی ببەم بۆ ئەوەی بتوانم کاکڵی ماناکە لە دەست نەدەم.

مێشکم، گیانم، قەڵەمم، زێڕەی دەکرد وەرە بەم نیوەشەوە لە دەرگای فەرهەنگان بدەم بۆ دۆزینەوەی مانای وشەیەك، هەرچەندە لەگەڵ کاك (محەممەد عەبدوڵلاّ)ی برادەرم دووبارە چاومان بە رۆمان و کوردیەکەیشیدا خشاندەوە، ئەویش درێغی نەکرد، ماڵی بەخانەی خوا بێ وەختێکی باشی بۆ تەرخانکردم، ئێستاش ترسم هەر لە دڵدایە، چونکە وا دەزانم کتێبەکەم بە تاجیکیەو وشەو تەعبیری زۆر سرکی تێدابوو قولابیشم بۆ هەڵدابا بریندار دەکرد.

وەلحاسل سەرێکم هێناو نەمگەڕاندەوە، متمانەشم بەوە بوو کە ژێر ناکەوم، کارەکەشم ئەنجامدا. ئیتر بەهیوای سەرنج و تێبینی برادەرو خێرخوایان ئەوان خستمانە بەردەستتان.

وەرگێر

(١)

برایــە بچــووکەکەی هــەروەکو منــداڵێکی ســاوا بــە هــەردوو دەســتی بــەرزکردەوە، لــەم کاتەشدا ژنەکەی بەپەلە خەریکی نوێن داخستن بوو رووی تێکردو پێی وت:

- لــەڕو لاوازە گۆشــت و ئێســقانی بەلەشــەوە نییــە، وەك بــای بیابــان وشــك و ســووکە... چ لاوێکــی بــەهێزو گوڕبــوو هێنایانــە ســەر ڕۆخــی قــەبر نوێنەکــە بریتــی بــوو لــە شــڕە لێفەیــەکی لۆکــەی دڕاو لــە ســێ چــوار لاوە هــەڵزڕابوو لــە ڕۆخ دیوارەکــەوە لەســەر زەوی نــاو ژوورەکــە ڕایــان خستبوو. لەسەرەخۆ نەخۆشەکەیان لەسەر تەنیشتی ڕاستدا درێژکرد.

تــا ئــەم ســەین و بەینــەیان بــە نەخۆشــەکە کــرد بەتــەواوی گیــانی لەباریەکــدا هاتــەدەرو بوورایــــەوە. بەزەحمــــەت هەناســــەی دەکێشــــاو لێــــوە ســــپی هەڵگــــەڕاوەکانی بــــە ئاســــتەم دەجووڵانــدەوە. براوبراژنەکــەی هــەردووکیان بەســەر نەخۆشــەکە داهاتنــەوەو زۆر دڵنیانــەبوو بــوون لەوەی کە نەخۆشەکە چی وت بەڵکە هەر وای بۆچوون کە ئەو بڵێ:

- ئەســپی لاواز لەبەرانبــەر بــادا لــە پووشــکەیەك دەچــێ، ژنــە ئــاخێکی تــاڵی هەڵکێشــا پەندێکی هێنایەوە و وتی:

- مێردی لاواز لە گیانێکی بێ تەن پتر نی یە.

براگەورەکە ناوی بەقتیقول، برا بچووکەکە تەکتیقول، ژنەکە ناوی قتشە بوو.

بــە قتیقــول سمێــل ڕەشــەیەکی چوارشــانەی دەفــەی ســنگ پــان بــوو. لــە ڕۆخ نەخۆشــەکە دانیشت و سەری داخســت. تــا پــایزی رابــردووش تــەکتیقول بەقــەدو بــاڵاو شــۆخی خــۆی خــەڵکی حەیران و سەرسام دەکرد. ئــەو لــە براگەورەکــەی تۆکمــەو بــەتاوو تــین تــر بــوو، ســەرو گــەردەنێکی بەهەیکەل تــری هــەبوو. بــەڵام دەردی بــێ دەرمــان گیــانی هێنــابووە ســەر کونــە لــوتی وەك چــۆن خوێن لە قەواڵەی برینی لەش بەربێ ئەوها تینی لە لەشدا نەمابوو.

جاران، پــێش ئــەوەی نــەخۆش کــەوێ، تاتــە بــەردە ڕەقــەکان بــۆی وەك نــوێنێکی نــەرم و نــۆڵ بــوو، بــەڵام ئێســتا نــوێنی نــەرمی لــەلا رەقــە.دەگرێ، هــەموو دەم دەیــەوێ جێگــای بگــۆڕن بڵندکردنیشــی لــەناو جێگــادا هــیچ زەحمــەتێکی تێدانییــە. بــەڵام جــاران کــەس نەیــدەتوانی لــە جێی خۆی بیجووڵێنێ.

بەقتیقول ئەو ساڵە ترسناکەی سەردەمی لاوی بەبیردەهاتەوە کە ناچار بوو وەك ئیمڕۆ براکەی لە کۆڵ بکا، ئەو کاتە بەقتیقول تەمەنی شانزدە ساڵ و تەکتیقول دەساڵان بوو، لەو سەردەمەدا پەتایەکی پیس، وەك ئاگر بەربێتە پاوان و پەریز بەهەموو دەشت و دەرو دێهاتێکدا بلاوبۆوە سووتاندی دایك و باوکی لەیەك رۆژدا نەخۆش کەوتن پاش رۆژێك بۆ بەیانی دایکی و دوای نیوەڕۆش باوکی هەردووك مردن. ئەوانیش بەگوێرەی ئەو وەسیەتەی باوکی لەسەرەمەرگدا بۆی کردبوون، لە دێیەکەی خۆیان سەریان هەلگرت و ڕێگایەکی بێ پایانیان گرتەبەر، کاتێ برا بچووکەکە زۆر زۆر شەکەت دەبوو پێیەکانی لە لاوازیان گیردەبوون، برا گەورەکە هەموو هێزو توانای خۆی دەخستە کارو ئەوی لە کۆڵ دەکرد، تا هەرچەندی پێیان بکرێ لە دێیەکەیان دوورتر بکەونەوە.

لەو کاتەدا بەقتیقول براکەی لە چنگی مەرگ، لەو پەتایەی کەسەری لەدوا نابوون، رزگارکرد. بەلام ئێستا واپێدەچێ نەتوانرێ رزگاربکرێ... غەم و پەژارەو نائومێدی بەسەر تەکتیقولدا باری بوو. بە دووچاوی بێ جوولەو لێل و خەماوی ترسناکەوە جارێك تەماشای براو کەرەتێك سەیری براژنەکەی دەکردوو دووبارەی دەکردەوە:

- ئەو درەختەی لە کۆلك درابێ جارێکی گەلای سەوز ناداتەوە ئەمانە هەمووی سەر ئەنجامی دەردی هەژاری لەعنەتییە، ئەنجامی بێکەسیمانە. برام لێدان و کوتانی بێ بەزەیانەی دوژمنی دلڕەق منی لە پیاوەتی و توانا خست، چۆن دەتوانی بێ من بژی؟ لەتاو خۆی لێوە بێ ڕەنگەکانی لەسەریەك دادەناو دەتوت رازێك لە دلی پەنهانەو دەیەوێ بیدرکێنێ:

- ئاخ، ئەگەر دەکرا حسابم پاك کەمەوە... نەك لەبەرمەرگم بەلکە هەر بۆ دلدانەوەو ئۆخەی گیانم. ئەو ئەم قسانەی لەبەرخۆیەوە بەسەر زماندا دەهێناو بەبێ تاقەتی و تووڕەییەوە دەگریاو دەکرووزایەوە رووی بۆلای دیوار وەردەگێراو بەتەواوی وەك پیرێکی بەسالاچوو دەستی بە کۆخە کۆخێکی درێژدەکرد. ئیمڕۆ قتش زۆری بۆهات و توانای نەماو بە فرمێسك رێژتنەوە قیژاندی:

- بێ شەرەفانە، خوایە دەست و پێیان ئیفلیج بێ. لێیاندا، ئەم کوڕەیان هێندە کوتا. تا وردیان کرد.... هەر هیچ نەبایە هەقی ئەو ماوەیەی خزمەتی کردن کاریلە مردوویەکیان نەدایە. بەقتیقول کەم دوو بوو.

بەزەردەخەنەیەکی تاڵ و خەماوییەوە وتی.

- سـەدە...قـە؟ سـەرە سمێڵـە ڕەش و پڕەكـانی شـۆڕبوونەوە قشـتە پـەی بەمەبەسـتی مێردەكـەی بـرد. دوژمنانیـان نەبـەزەیان لـە دڵدایـەو نـەجوامێریان هەیـە. نـەك هـەر دەسـتی بەخشـندەییان بـۆ درێژناكـەن. بـەڵكو هـەر بیریشـی لێناكەنـەوە. سـەبەبكارانی ئـەم ئـێش و ئازارەیان وا لێـك دەدایـەوە. ئەگـەر خـواردن بدەیتـە نـەخۆش و پەككەوتـە. مانـای بەرانبـەر ئـەو خۆت پێ لـە گونـاهی خـۆت دەنێیـی... بـەڵام لەبەرئـەوەی تـەكتیقول نـەژیا؟ ئـەو كاتـە دەبوایـە بـە گـوێرەی داب و نـەریتی كـۆنی بیابـان نشـینان بجووڵێنـەوەو لەبەرانبـەر كوشـتنی ئـەم بەستەزمانە خوێن بایی بدەن. ئەوان لە مەدا خەیاڵیان خاوبوو.

بـەقتیقول بەدرێـژایی ژیـانی دادو ئینسـافی لـە دەوڵەمەنـدان نـەدیتبوو. هەرچـەندە لـەو ڕۆژەوە كەلاشـەی دایـك و بـاوكی لەبەرچـاویدا سـاردبوونەوە ئـەو كـەوتبووە قۆنـاغی دووەمـی ژیانییـەوە، لـەو سـاڵە ترسـناكەدا پـەتا دەسـتی نەگەیشـتە ئـەوان. بـەڵام تووشـی چارەنووسـێكی ڕەش تـری كـردن، پـاش سـەرگەردانی و مـاڵ وێرانییـەكی دوورودرێـژ لـە نزیـك خـزم و كەسـە دوورەكانیـان، لـە نزیـك خاڵوانیـان داڵدەیانـدا، بـەڵام خۆشـبەخت نـەبوون، جوتـە بـرا لـە گونـدی خـاوەن موولـك و قـۆزیٚ بەقـەكان كـە لـە ناحیـەی (بـورگن)دا دانیشـن گیرسـانەوەو بوونـە خزمەتكار، پایزی ساڵی رابـردوو دەیكـردە بیسـت سـاڵ كـە جوتـە بـرا بەوپـەڕی خـۆش و سـەفاوە لە لای سەلمەن بای، كە گەنج تـرین قـۆزی بـەق و پیـاوێكی تـەبیات تونـدو رق بـوو، لـە خزمەتـدا بوون.

تەنیا شـتێكی كـە بـە قتیقـول لەبەرانبـەر خزمەتگوزاریـەكانی چـنگی كـەوتبوو، ئەمـە بـوو كـە ببـووە شـوان و ئەسـپەوانی ئاغاسـەلمەن ئاغـای لـە هـەموو ئاغاكـان دەوڵەمەنـدتر بـوو، دەسـتە لێهاتووەكـانی بـەقتیقول لـە دەشـت و دەر لـە هـەموو مەیتـەرەكان، ئەسـپەوانەكان، باشـتر ئەسـپەكانی بـەخێودەكرد، خزمـەتی دەكـردن چـاوەدێری دەكـردن، سـەدان سـەر ئەسـپی و ڕەسەنیان بەباشی پەروەردە كرد.

بـای تـەكتیقولی بـرا بچـووكی بـەڕۆژە ڕەش گەیانـدبوو، تـەنیا بـۆ دۆشـینی دانـابوو، سـاڵ دەهـات و ڕادەبـورد، ژیـانی جـوانی و گەنجایـەتی تـەكتیقول بـەبێ شـادی و كامـەرانی دەچووەسـەرو هـیچ گـۆڕانێكی تێدانـەبوو، ڕۆژان خـەریكی دۆشـینی ماینـەكان بـوو و شـەوان ئێشكی لەمەڕومالاّت دەگرت.

بـەقتیقول كەشـوانێكی بـێ مـاڵ و حـاڵ بـوو قتشـەی كچـە دراوسـێیەكەیانی هێنـا. پـارەو پـوولێكی لـە مـاوەی دە سـاڵی خزمەتكاریـدا گلـی دابـۆوە بەزەحمـەت بەشـی سـەین وبـەینی ژن

هێنانەکەی کرد بەڵام تەکتیقول تا تەمەنی سێ ساڵ هەر ڕەبەن بوو، ئەم دوو برا ڕەنجبەریان لەسەرانسەری وڵاتدا دەناسی، ئەوان بە هێزو توانا و دلاوەری بەناوبانگ بوون و ئاغا سوودی تریشی لێوەردەگرتن بۆ ئیشی دیکەش بەکاری دەهێنان خانەوادە قۆزی بەقەکان بنەماڵەی سەرو ساماندار بوون، لەبەرئەمە خاوەن دەسەڵات بوون و بەئامانی خوا تێر نەدەبوون لە کۆنی کۆنەوە ئەم دەسەڵات و ناوبانگەیان لەبەرئەوەبوو سوودیان لە هەموو هەڵێك بینیەوە دەستیان بە تالاَن و بڕو دەکردو هێرشیان دەبردە سەر ئەوانەی کە گوێڕایەلیان نەدەکردن و مەڕو ماڵات و سەرو سامانیان تالاَن دەکردن. بەقتیقول و تەکتیقول لەم کارانە بێ وێنە بوون.

تۆبزی ڕەش و گەورەیان دەدادەست ئەم جوتە برایەو سواری ئەسپی چاك و ڕەسەنیان دەکردن و بۆ تالاَن و بڕۆ و شەودزیان دەناردن، جوتە برا لەبەرانبەر ئاغا سەری تەعزیمیان دادەنواند، بۆ هەر شوێنێکی ئاغا بیفەرمووبا، دەچوون، ست بای کە برا گەورەی سەلمان بای بوو، لەسەین و بەینی وەدەست هێنانی پلەو پایە و دەسەڵاتی حکومەتیی ناوچەکەدابوو، هەموو دەم لە ناخۆشی نێوان هۆزەکانی ناوچەکە دەگلا، ست لەناوچەدا گێلیژەی دەنایەوەو دووبەرەکی دەخستە نێوانیانەوەو لەم ئاوە شێلوەدا ڕاوەماسی دەکرد.

ئێسکی سوارچاکان لە ژێر زەبری گورزدا دەشکاو، ست بای وەدەست هێنانی پایەی میریدا سەر پشك دەبوو، لە ژمارەی رەوە ئەسپ و مێگەلی سەلمان بای زیادی دەکرد، سوارچاکانی هەموو ئاغاو خانەوادانەکان لە بەقتیقول و تەکتیقول دەترسان و ئێرەییان بە توندو تۆڵی و بە توانایی ئەوان دەبرد.

– ئەمانە مرۆڤ نین، تۆبزی ڕەش و گەورەن... کاتێکیش ئاغا پێشنیاری بکردبایە گاڵتەیان پێدەکردن و دەبوونە قەشمەرجاڕ:

– ئەمانە خزمەتکارنین، کۆیلەن... دوو براو دوو کۆیلەن.

ناوبانگی ئازاو دلێریان و دڵخۆشکەر نییە، ناوبانگێکی پیرۆز نییە، نەك هەر لایدەو بەڵکە لە گوندەکەی خۆشیان باسیان دەکردن و تا ژن و منداڵیش لە پاشملە دەیان وت:

– دیسان وەك خۆیان بەتالاَن و بڕۆو شەڕو شۆڕەوە گرتووەو ڕۆیشتن... لە دزی شەو بە تالاَنەوە گەرانەوە...

بەلاّم گرنگ ئەمەیە، کە دلّی بای رازی بیّ، لە ژێر سایەی بایدا دەژین و هەموو شتێك بە ئارەزو وویستی ئەوەوە بەستراوە، قۆزی بەقەکان ساڵ لە دوای ساڵدا، ڕۆژ لە دوای ڕۆژدا قەڵەوترو بیّ شەرم تر دەبوون، بەقتیقول و تەکتیقول لە بەلاش خزمەتیان نەدەکردن. ئەم دوو برا شوانە تۆیزی قورس و کەمەندی درێژو گیانی خۆڕاگریان هەبوو، بیست ساڵ ڕابوورد، بەلاّم ئەوان هەروەك پێشوو ئەلّقەلە گویّ و گویّ ڕایەلّن..

لەگەلّ ئەوەشدا سەلمەن ساڵ لە دوای ساڵ دەولّەمەندتر دەبوو، بە درێژایی ساڵانێکی زۆر دەستی نەبرد شتێك بداتە ئەم دوو برا چارەڕەشە یان هیچ خزمەتکارێکی دیکەی و ئەوانیش داوای هیچیان نەدەکرد، کە دەبوایە بەپیّ ی خووڕەوشتی ڕەوەندان ساڵانە لە کاتێکی دیاری کراودا، چەند سەرمەڕو بزنێك و جلو بەرگیان بدەنیّ.

بەهەرحاڵ، لەبەرئەمەی تەکتیقول لە تەمەنی سی ساڵیدا هێشتا هیچی نەبوو پێی بلّیّ ماڵی خۆمە، داهاتی بەقتیقول و قتشەش هەر بەناو لە داهاتی ئەو زیاتر بوو...

کۆنە ڕەشماڵێکی تەسك. پێنج شەش ڕەشەولاّغ، نزیکەی دە سەر مەڕ. ئاو بێنەو دەستان بشۆ... هەر هەموو ئەو ماڵ و سامانەکەی کە بە درێژایی ساڵانێکی زۆر ئەم سیّ کەسە لەبەرانبەری هەموو هەولّ و کۆشش و کارەسەخت و جەربەزەییەکانیان کە ئەنجامیان دابوو، هەرەئەوەندە بوو هیچی دی.

بەلاّم سەروەتمەندان ئەگەر دادو ئینسافیان هەبوایە و ئەگەر بەتەواوی دلّی یەکانە لە جێی دلّی بەنیادەم لە سنگی سەلمەندا لێی نەدەدا، هەر باشتر بوو.

پایزی ساڵی ڕابردوو، لە شەوێکی تۆف و باران و ئەنگوستە چاودا بەدبەختیەك روویدا، وەختیّ بەقتیقول رەوە ئەسپێکی لەئاقار بەرەو گوند هێناوە. دادو بێدادو گریان و نالّەو جوێن و گەف و هەرەشە سەراپای گوندەکەی داگرتبوو. سەلمەن بای لەم سەری گوند بۆ ئەوسەری ڕایدەکرد و دەینەڕاند وەك وشترلیکی لە لالغاو دەهاتە خوارەوە.

هەرکەسێکی دەکەوتە بەردەستی بەبەر شەق و شولاقی دەدا. قتشە بەچاوی فرمێسکاویەوە لە رۆخ ئاگردانی خامۆشدا درێژببوو، هەر وەك ئەوەی تەکتیقول مردبیّ شیوەن و زاری لەسەردا دەکرد.

– تەکتیقول لە کویّ یە؟
– خوا دەزانیّ....
– ماوە یان مردووە؟

- خوا دەزانێ....

هەڵبەتە تەکتیقول لەو دەشت و دەرە بوو، وا ڕوویدا تۆف و باران مێگەلە مەڕێکی ڕاداو لە گوندی دوورخستنەوە. تەکتیقول بە سوراغیاندا نەچوو. کاتێ کە ئاغا بە خۆی و قامچیەوە بە دوایدا چوو، تەکتیقول خۆی پێنەگیرا و بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا ڕەپ و ڕاست لە ڕووی چاوە پیسن و جیقناویەکانی ڕاوەستاو پێ ی وت:

- سەیرکە چ شەوێکە... منیش ڕوت و پایەتیم. تەنیا پارچە پەستەکێکم لەبەرە ئەویش کون کونە و لەناو ئارەقەدا ڕزیوە.. هەر هیچ نەبی کۆنە بەرگێکم بدەنێ لەبەری بکەن سەلمەن لەم هەلوێستە چاوەڕوان نەکراوە ڕاچەنی.

- مەڕو ماڵاتەکەم لەناو دەچێ... ئەو مێگەڵە گەورەو..... تۆش چەنە لێدەدەی؟

- من تکادەکەم... لوتف بفەرموون.

- کوڕی سەگ، بیر لە گیانی خۆت دەکەیتەوە.

تەکتیقول بە ئاوازێکی خەماوی و سوعبەتەوە وتی:

- من هەر ئەم گیانە شك دەبەم ئەوەش سەرەنجامیەتی..

- من سێ گیان لە لەشی تۆ دەکێشم...

پەتییەکی چاوی ئاغا پێنج کەس لە نۆکەرانی هەڵیان کوتایە سەر تەکتیقول وەك تەڕاح درێژیان کرد، ئاغا کەلە داخان هەردووچاوی وەك گۆمی خوێنی لێهاتبوو بە پێلاوە ناڵچەرێژەکانی بەشەق و پێلەقە کەوتە تێهەڵدانی تەکتیقول و ئینجا ڕەوانەی دەشت و دەری کردو تەکتیقول بەڕەلا بوو... بەشەرمەزاری و بێ ئومێدییەکی لە ڕادەبەدەر ڕۆیشت و وتی:

- ئۆباڵ بە گەردەنی خۆتان دەبێ.

ئاغا بە جوێندان و هەڕەشەی توندو تیژەوە بەڕێ دەکرد.

خەڵکی بەسەیرکردنی تەکتیقول بەزیان دەگرت. چەکمەناڵچەرێژەکانی ئاغا پەستەکی بەربەقتیقولیان هێندەی دیکە تی تی کردبوو و پارچەکانی وەك تیسکی وشتری گەر بەلەشدا شۆڕببوونەوە. هەموو بێدەنگ بوون. بەڵام بای دەیقیژاند تەکتیقولی دابووە بەرقامچی و بەرێی دەکرد. تەکتیقول دەیتوانی بە کۆڵە مستێك سەلمەن بکوژێ. بەڵام نەك هەروای نەکرد بەڵکە بە بیرشی دا نەهات. کەچی لە دوا دواییدا کە لە سەرە مەرگدا بوو لە نێو جێگادا کەوتبوو ئەمەی بەبیرداهات.

بـەقتیقول بـە قتشـەی وت ئاگـاداری ڕەوە ئەسـپەکە بـێ و خـۆی بـە دەشـت و دەردا کـرد، ئەسـپی لێ تـاوداو بـانگی براکـەی دەکـرد. دۆڵـەکانی دەوروبـەر گـەڕاو مـەڕو ماڵاتەکـەی کۆکردەوە. بەڵام تـا سـپێدەی بـەیانی نـەیتوانی تـەکتیقول بدۆزێتـەوە کـاتێ کـە دۆزییـەوە بڵنـدی کـرد، خـۆی بەسـەر دا هێنـا تـا لـەباو بـاران بیپـارێزێ، کـوڕە هـیچ نیشـانەیەکی ژیـانی تێدانەمابوو.قتشـــە دەرەقـــەتی ڕەوە ئەســـپەکە نـــەهات، بـــاوبۆڕان ڕەوە ئەســـپەی وەك مەڕوماڵاتەکـە بەدەشـت و دەردا بڵاوکـردەوە، هەرکـە جوتـە بـرا لـە گوندەکـە بەدیارکـەوتن، پاداشتی دڵڕەقی ئاغا یاخە گیریان بوو، برا بچووکەکە بێ هۆش بوو وڕێنەی دەکرد.

وەك لــە ئەســپ دزیــن گیرابــن بەهەرچــی دەکەوتــە بەردەســتیان بەوپــەڕی بێبــەزەیی و ناپیاوانە جوتـە برایـان دەکوتـا جوتـە بـرا ئـەوێ شـەوێ لـەکن سـەلمەن ئاغـا ڕۆیشـتن لـە گونـدی قوزی بەقـەکان هـەڵاتن، جـل و پەڵاسـە ناچـێزەکانی خۆیـان هـەڵگرت و بـەرەو ناوچـەیەکی نزیـك یەعنی بۆ (چلکار) ڕۆیشـتن و تـا ل کوڵێتـە زسـتانییەکەی باوکیـان، کـە بیسـت سـاڵ بـوو جێیـان هێشـتبوو، تـا ئێسـتا بەچـۆڵی مـابۆوە، جێگیربـوون. بـەڵام ئـاخ مـەرگی سـەرینی تـەکتیقول دا نیشتەوە، کوڕە نەخۆش کەوت و ئیدی ڕاست نەبۆوە.

کۆخـە کـۆخ و لرخـەلرخێکی سـیخەداری بەڵغـەماوی بەدرێـژایی زسـتان ئەشـکەنجەو ئـازاری دەدا. تـەکتیقول خـوێنێکی پـەیتی دەهێنایـەوەو هـەموو هێـزو توانـای خـۆی بەرەبـەرە دەردا دەرەوە.

پێش ئەمانـە هـەرگیز جـوێنی بـە چارەنووسـی نـەدەدا، بـەڵام ئێسـتا وەك تـوتکێکی کوتـەك خـواردوو، ددانـەکانی لێـك دەسـوی و نـوزە نـوزی بـوو، ئەمـەش لەبەرئەوەنـەبوو کـە لـە ژیانیـدا شـادی نـەدیتبوو، و نـەیتوانی ژن بهێنـی و ببێتـە خـاوەن مـاڵ و منـداڵ و لەبـەر ئـەوەش نـەبوو کـە نەیدەویسـت بمـرێ، بـەڵکو لەبـەر ئـەوەبوو کـە حیسـابی خـۆی لەگـەڵ سـەلمەن ئاغـا پـاك نەکردبۆوە، تـەکتیقول بـە منـداڵی دلۆڤـان و دڵپـاك و لـە خۆبووربـوو، بـەڵام ئێسـتا وەك شـەیتان هاتبێتە کەڵکەڵەیەوە وابوو.

بەقتیقول لـە ڕۆژانـی کوشـتارو قڕانـی زسـتانەی مـەڕو ماڵاتـدا، بـە قسـەی کـردو بـەدڵێکی کراوەو سکاڵایەکی شەرماوییەوە بـۆ کـن بـرای سـەلمەن چـوو، (سـت) یەکسـەر تێگەیشـت ئەگـەر دەم و دەسـت وەڵامێکـی وای نەداتـەوە کـە لـە مـەودوا بـەقتیقول نـەوێری باسـی بکاتـەوە، ئەگینا ئیشەکە دەگاتە خوێن ڕێژتن و بۆیە پێ ی وت:

- دەڵێــی برســیەتی دەکێشــیێ؟ چــاکە لــێم ناشــارێتەوە. بــەڵام ئێــوە لــەلای ســەلمان برســی نــەبوون، دەڵێــی خەریکــە دەمــرێ؟ هەرباشــە درۆمــان لەگــەڵ ناکــەی. کــەی مــرۆڤ بەتێهەڵــدان دەمرێ.بەڵام ئەگــەر کەســێك بکــوژرێ دەلەعاســت دەمــرێ. بــەڵام کــەس بەلێــدان نــامرێ. تــۆش کەوتیە بەر ڕێژنــەی ڕقــی ســەلمەن، بــەڵام نــەشمردی... دەڵێــی نەخۆشــە؟ ئەمــە قســەیەکی ڕاســتە بەڵام دەزانی ئەمە چ نەخۆشیەکە؟ کــێ هەیــە دووچــاری نــەبێ؟ کــێ هەیــە لێــی نەترســێ؟ دایکــم و ســەلمەن ژیــانێکی تێروتەســەل و پۆشــتەو پــەرداخ دەژیــان وەك دەڵــێن لــەناو ڕۆنــدا مەلــەیان دەکــرد. بــەڵام بەســیل مــرد. چ دەڵێــی کــێ تاوانبــار بکــەین؟ ســەلمەن؟ یــان مــن؟ یــان دەبــێ قتشەی خێزانت تاوانبار بکــرێ. ئــاخر ئــەو کارەکــەری دایکــی خوالێخۆشــبووم بــوو؟ خــوا شــایەدە واتلێکردم ئەوەی بەرژەوەنــد نییــە بەســەر زمــانم دا بــێ، چــۆن وێــرات دەم لــەم مەســەلەیە بــدەی، کێ فێری کردی داوای شتێك بکەی کــە هــەر خــوا خــۆی لــە مرۆڤــی دەســتێنێ؟ ســت ڕێگــای بــە قتیقــول نەداوورتــەی نــاڕەزایی بــە زمانــدا بــێ و دەریکــرد، بــەقتیقول ڕۆیشــت و لــەدڵ خۆیــدا بــە قتشە پێدەکەنی.

لەســەرەتای بــەهاردا تــەکتیقول گیــانی ســپارد. هێنــدە بــێ تاقــەت بــوو تــا گیــانی دەرچــوو. پرشــنگی چــاوە ڕەشــەکانی بەشــێوەیەکی هەســت پێنــەکراو کوژایــەوە. بــەقتیقول ماوەیــەکی دوورودرێژ فەرامۆشی نەهاتــەوە بــەر و نــەیتوانی دڵــی خــۆی بداتــەوەو خــەمی برایەکــەی لــە دڵــدا دەرکــا، زۆریــش بــۆ مــەرگی براکــەی گریــا. چــل ڕۆژ پرســەی دانــاو چــل ڕۆژ ئــەو کەمــە خــزم و کەســە هــەژارەی لــە تایەفــەی ســاری هــەیبوو بــانگی کــردن و کــۆڕێکی چــلەی ماتــەمینی شایســتەی بــۆ مردنــی تــەکتیقول ســازدا. لــەم کــۆڕەدا دەیــان وت، خــوالێ خۆشــبوو عــومری کورت بــوو، قســەیان لــە بێچــارەیی و ڕەنــج و ئــازار و خــەمی ئــەودا دەکــرد، جگــە لــەوە دەیــان وت ساریەکان هەتیو بوو بوون بێ پیاو مانەوە.

بــەقتیقول ســەری لەبــەرخۆی نــاو بــەخۆی دەوت: (بــەڵام ئــەوەی قــەوما لــە مــن قــەوماو بێکەس و بێدەر مامەوە..) دڵی وەك ڕەشماڵەکەی خاڵی و بێنەوا بوو.

(٢)

لــە پــایزی ئەوســاڵدا بــەقتیقول دەســتی بــۆ کــارێکی نهێنــی ترســناك بــرد. شــەوێکی ئەنگوستەچاوو باراناوی هەڵبژاردو توێشەبەرەیەکی پڕ خۆراکی بەزینی ماینەوە کردو.

لەگــەڵ هــاوڕێ ی گیــانی بەگیانییەکــەی کــە برســیەتی بــوو، ڕێگــای چــیای گرتەبــەر. بەقتیقول دەڕۆیشت و بیری دەکردەوە.

(پــایزێکی وا خــۆش، لەمێــژبوو چــاوەڕوانی بــووم.... بــاران وەك کونــدەی ســەربەرەو ژێــر دەبــاری. بــاران پیــاو داڵــدەدەدا، بــاران شــون پێیــان دادەشــۆرن و دەیســڕنەوە... ئەگــەر تــاڵاتم هێنا، تا بەیانی لە سێ لوتکە چیای ئاوارەت دەکەم.

مەگەر من بێهودە دەگەڕێم و دەسوڕێم. بێسوود تاقیب دەکەم، بێهودە ئێشك دەکێشم؟

کێوەکان لــە ئاســمانی تاریکــدا پەیکــەری گــەورەو بەشــکۆیان هەیــە، بــەقتیقول بەزەحمــەت لــە تاریکاییــدا کــوێرە ڕێگاکــەی دەردەکــرد، بــەڵام شــاخە پــڕ تاشــەبەردو نشــێوە بــەداروبار داپۆشــراوەکانی بــەجوانی دەدیــت شــوان وەك ســەگ چــاوی تیــژە بــەم ڕێگاوبــان و چــیاو بەندەنانــە شارەزایە بەسواری و پیادەیی زۆری کوتاونەتەوە حەز لەم شوێنانەش دەکا.

بــەرۆژ لــە دوورەوەوە چــیاکان بــەڕەشماڵی بــەردینی دێــو ئاســا دەچــن چــۆڵ و هــۆڵن مرۆڤــی ئاســایی دەســتی پێیــان ناگــا. شــەوان لــە نزیکــەوە ســیمایەکی دیکــە دەگرنــەخۆ، وەك دڕنــدە ترسناك دەبن.

بێشــەڵانی چــڕو ســەرتێك ئەنگــژاوی دارکــاژ لــە نشــێوەکان بــە پێســتی دێــوێکی گــەورەو خــەواڵوو دەچــن کــە بــە ئــارامی هەناســە دەکێشــێ و دۆڵــەکان لــە نــووکی ســەری گوێچکەدەچــن وەك سەرە نێزە تیژ بــوون و تەلانــەکان بــە دەمێکــی کــراوە دەچــن. کەســەرماو بــۆن بۆگــەنی لێــوە هەڵدەستێ و بەردەکان هەروەك ددان سەریان لێوە دەرهێناوە.

بــەڵام بــەقتیقول لێــرە هــیچ ترســێکی نییــە، بــەو کێوانــە ئاشــنایە، بــەهێمنی و ئارامییــەوە پێشــوازیان لێــدەکرد، بــۆلای خۆیــان بانگیــان دەکــرد، وەرە خێراکــە ئێمــە دەتشــارینەوە لــە ڕاستیدا کوێرە ڕێگا هی دڵنیایی نییە، بەتایبەتی لەشەوێکی پایزی و باراناویدا.

بــەقتیقول بــێ دوو دڵــی جڵــەوی ئەســپەکەی بــەرەلا کــرد. ئەسپەشــێی ئــەو بــەهێز بــوو، لــە ڕێگــاو بانــان قــاڵ ببــۆوە، خــوی بەهاتنــە خــوارەوە نشــێوەکان ورێکــردن لــە تەلانانــەوە گرتبــوو، وەك بزنە کێوی گــورج و گــۆڵ و چــالاك بــوو، کــوێرە ڕێ لــە هەنــدێ جێگــادا وەك گــوریس باریــك دەبۆوەو دووسمی ولاخ لــە تەنیشــت یەکــدا جێگایــان نــەدەبوو. بــەڵام ئەســپە شــێ بەســانایی و بــێ ئــەوەی خــۆی بخاتــە تەلەزگــە هــەنگاوی دەنــاو لــە لای ڕاســتدا قەپرغــەی لەبــەردە زەق بووەکــان نــەدەداو بــەلای چــەپدا بەترســەوە تەماشــای هەڵدێرەکــەی نــەدەکرد، وا دەڕۆیشــت، دەتگــوت یــاریزانی ســیرکە و لەســەر گوریســدا دەڕوا. ئەسپەشــێ کۆمــەکی دەکــا، بــۆنی کــردووەو هەســت

دەکا، کە سوارەکەی مەبەستی بەرەو کوێیە. ئەو وەختەی بەقتیقول لە خزینی ڕێگا دەترساو پێیەکانی لەکەلەکەی ئەسپەکە توونـد دەکـرد، ئەسپە خێراتر دەکەوتە جووڵـە و لـەم سـەرو بەندانـەدا پێیـەکانی دواوە بەشـێوەیەکی ڕاسـت دەکەوتنـە هـەنگاونان بەمـەش وزەو دڵنیـایی زیاتری دەدایە بەر سوارەکەی.

بەقتیقول دەڕۆیشت و بیری دەکردەوە:

"بـە دووری دەزانم، تـۆش لـەم هەوایـە ڕازیبیـت، کـاتێ بـاران دەبـاری ئێمـە هـەموومان لەسـەگی بـەڕەلا و بـێ ڕێـوجێ دەچـین،دەبیبینین کـەمن یـان تـۆ کامـەمان ئـازاین و کامـەمان ترسـنۆکین... ئێـوە پیـاوی سـەلمەن بـن یـان قـۆزی بەقـەکانی دیکـە، جیـاوازی نییـە هـەموو بەرەبابیی قۆزی بەقەکان قەرزاری منن"

شـەوی دوورودرێـژ کۆتـایی هـات، ڕۆژی کـورت و بارانـاوی درێـژتر دەهاتـە بەرچـاوان، لـە سپێدەیەکدان کـە بـە سستی و لەسـەرەخۆییەوە دەهـات، تـا تارمـایی ئێـوارە کـە خێـرا هـات، بـەقتیقول خـۆی حەشـارداو لـە باوەشـی جەنگـەڵی دارکاژەکـە نووسـت. ئـەم جەنگەڵـە تـەڕو تێـراوە، بـە بـۆن و بـەرام ناوبـانگی دەرکردبـوو... لـەناو بێشـەلانە تاریـك و ترسـناکەکە بـۆن و بەرامەیـەکی تـاڵ و شـیرین بـەرزدەبۆوە، بـەڵام بەسـکی برسـی خـەو ناچێتە چـاوانەوە بـەقتیقول وەك گـورگی برسـی سـکی تێـك قۆپـابووە خواردنەکـەی نـاو توێشـەبەرەکەی خـەریك بـوو تـەواو دەبوو. مەگەر ئـەو جـۆرە خواردنـە، بـۆ پیـاو بـەخۆراك دەژمێـردرێ، شـلەیەکەو بـەس تـەنیا بـۆ گەرو تەڕکردنە نەك بۆ گەدە، هەرچەندی تێنوەتی کەمتربێ، ژانی برسیەتی بەهێزترە..

بـەقتیقول تـا تاریکـدا هـات خـۆی ڕاگـرت. گومـان و دوو دڵـی لـە نێوانـدا نـەما تـەنیا دەنگێکی دەبیسـت ئـەویش دەنگـی ڕاوێژکـەیی نهێنـی و دۆسـتی گیـانی بـە گیـانی خـۆی بـوو. ئەو یەکـەمجار نیـازی وابـوو تـەنیا دەسـت بـۆ ئەسـپەکانی سـەلمەن ببـا، ئەگـەر بۆیشـی نـەلوا بـۆ ئەسـپەکانی سـت بچـێ، بـەڵام ئێسـتا برسـیەتی سـەرماو ڕێـی دژوار ڕێگـای هەڵبـژاردن و دەستنیشـانکردنی یـەکێك لەمانـەی نەدەدایـە، لەبەرئەمـە بڕیـاری دا ئەسـپی هەریـەکێك لـەم بەرە بابەی بۆ هەڵکەوێ لەیەکەم هەڵدا لەسەری بازنەداو بەتاڵانی ببا.

دەبـێ ئێسـتا رەوە ئەسـپەکان لـەپاوان و لـەوەڕگای نـاو چیاکان بـن، هێشـتا زووە بـۆ ئـەوەی ڕوو لـەناو پێدەشـتەکان بکـەن. لـەوێ لـە لـەوەڕگای پـان و بـەرین و بـێ سـەرو بنـەکان دەبـێ ئیمشەو پێکدادانێك ڕووبدا... خوا دەزانی کێ کەمتەر خەمەو گوناه لەملی کێیە...

لەگەڵ ئەوەشدا بەقتیقول لەکانگای دڵدا دوو دڵ بوو. ئەو بیری دەکردەوە لێگەرێ با سەلمەن پێش هەموویان قەردی خۆی بداتەوە بەلاّم حەزی دەکرد پێش ئەوەی نەخشەکانی ناو مێشکی جێبەجێ بکا قەناعەتی خۆی بێنێ.

ئەو بەرازو نیازەوە دەیگوت:

- من لەماڵەوە تەنیا مشتێك ئاردە هەرزنی ڕەشم هەیە... مستە هەرزنێك بۆ تێکڕای خێزانەکەم... منداڵەکانم منیان بۆ ئێرە ناردووە ئەوان بێگوناهن.

لەدەمەدەمی نیوەشەوا ئەسپە زۆر بەگوڕ کەوتە ناو کوێرە ڕێ و ڕێگاش پانترە بۆوە، بەخێرایی دەگاتە کوێستان بەقتیقول هەستی بە ترپەی دڵی خۆی دەکرد. دەشتێکی پانی لەپێشدایە بۆیە زیاتر هاندرا، پشتی تەزیبوو ماندوو کفت و هیلاکی ڕاست کردەوە، بەهێزو برشتێکی تازە، ئازایەتی و چاونەترسانێکی پێویست لەناو ڕەگ و دەمارەکانی ئەو و ئەسپەکەی فڕکەیان کرد.

ئێستا ئەم سوارە بەتەیرێکی گەورەو سینە قەڵغان دەچوو، کە بە کامی دڵ پەڕو باڵی لێکدەدا... ئەم تەیرە خاوەن و جێنشینی دێرینی ئەم شوێنە ئەم تروپکە بەرزو ئەم چیا سەرسپیانەکە سەریان لەکەشەلانی فەلەکەو بە بەفر داپۆشراون.

هەر ئێستا لەشەقەی باڵ دەداو بۆ پەڕەگەی ئاسمان دەفرێ و لە لووتکەی دوندەکان. دەربەندو دۆڵە قۆڵەکانی (ئالاتاو) دەنیشێتەوە و بەچاوە تیژەکانی بەدوای نێچیری خۆیدا دەگەڕێ، سێرە دەگرێ و لەپرتاو وەك تیری لەکەوان دەرچوو بەزیڕە زیر خۆی تێدەکا بەچڕنۆکە تیژەکانی نێچیر دەگرێ و تێك و پێکی دەشکێنێ.

بەقتیقول بەبیری هاتەوە، کە لە هەرەتی لاویدا چۆن و بەچ هەستێکی عەییارانەو سەرسوڕهێنەرەوە بەپشتگیری و دەست لە پشتدانی قۆزی یەقەکان بۆ شەو هەڵمەت بردن بەرێدەکەوت.

لەو ڕۆژگارەدا خۆی بەباڵدارێك دەهاتە بەرچاو، بێ سەرو پێ دەفڕی. بێترس و بیرکردنەوە بەهەموو هێزو توانای ڕێگای دەکوتاوە، تەکتیقولی برای لاوێك بوو ئاکارو ڕەفتارو منداڵکارانەو هێزو توانای پاڵەوانانی هەبوو، لەو سەردەمەدا لەتەکیەوە دەبوو.

نا، ئەوان ئەوەندە سادە نەبوون، بەران نەبوون شەڕە قۆچ بکەن. دەیانتوانی لە دوژمن بگەڕێن، لەکەمین دانیشین چەرخ بدەن و هەڵیان خەڵەتێنن، وەك لەمە چیتر بەبەرچاوان بڕۆن و قورگیان بگرن، نەشبینرێن، گورج و گۆڵ، زرنگ و فێڵباز بەهۆش و پێشبین بوون. هێزو

توانـا بەتـەنیا چـنگ لـە دڵ گیرناکـا، بـەڵام کـاتێ کـە هـۆش بیرکردنـەوەی تیـژی لەگەڵدایـە، دڵخۆشـکەرە، لەسـەر ئەمانەشـەوە ئەگـەر شـەڕیان بەتووشـەوە هـات، ئەگـەر بـەخت یاریـان نـەبوو، سـەرکەوتنیان لـە چارەنەدەنووسـرا، لـە نیـوەی ڕێگـا بەدەسـتی بـەتاڵ نەدەگەڕانـەوە، بـەغیرەت و پیاوانـە، هەریـەك لەگـەڵ دووسـێ کەسـدا دەجـەنگان بـەڵام ئێسـتا مـاوەی بیرکردنەوە نییە.

بـەقتیقول وەك هـەموو شـوانێك بـەبۆن هەسـتی بـەبوونی ڕەوە ئەسـپێکی گـەورە کـرد کەلـەم دەوروبـەرە لەسـەر لـەوەڕی نـەرم و تـەڕ لەوبـەری بـەردە قیتـەکانی لوتکـە دەلـەوەڕان و بـەقتیقول لـەناو شـوڕە ئەسـپەکان لەوبـەری بـەردە قیتـەکانی لوتکـە دەلـەوەڕان و بـەقتیقول لـەناو شـوڕە شوڕی باران و گڤەگڤی بادا چرپەو دەنگی ئەوانی دەهاتە گوێ.

ئەگـەر پاسـەوانەکانی ڕەوەکـە شـارەزابن، لـە نزیکـی ڕەوەئەسـپەکە دەخولێنـەوە تـا باشـتر ئاگـاداری نزیـك بوونـەوەی بێگانـەبن و گوێیـان سـوك بـێ، خێراتـر دەسـتگیری بکـەن، لەشـەوی تاریکیشـدا پاسـەوانی وا بەزەحمـەت فریـو دەدرێ، بـەقتیقول ئەسـپەکەی لەسـەر گـەڵا وەریوەکـانی سـەرزەوی لێخـوڕی تـاوەکو تەقەتـەقی سمـی بەرزنەبێتـەوە لغـاوی ئەسـپەکەی تونـد ترکـرد نـەوەکو لـەو تەنیاییـە دووردرێـژەی کـە وەڕزی کردبـوو و وەختـی دیتنـی ڕەوەئەسـپەکە بحیلێنێ.

نـابێ خـۆی دواخـا، کـاری شـەوانە پیـاوی زرنـگ و بەچـەپارەی دەوێ، لغـاوی ئەسـپەکەی تونـدگرت و نەیدەهێشـت سـەری نـەوی بکـا، حەواسـی خۆیشـی کۆکردبـووەو لەهـەر چرکەیەکدا ئامـادەبوو بەرپەچـی هـەموو هەڵمـەتێکی ناگاهـان بداتـەوە، چـاوە بچـووکەکانی وەك چـاوی تەیروتوار خڕوگەش ببۆوەو دەتوت بەڕاستی لە تاریکیدا دەبینێ.

ڕەوە ئەسـپەکە لـە دامێنـی هـەورازی چـیمەنەکە بـەرەو لای بـەقتیقول سـەردەکەوت. تامـاوەی نێوانیـان هێنـدی هەڵـدانی پـەلاڕە بـەردێك لێـك نزیـك ببوونـەوە. بـەقتیقول لـەژێر بەردێك تەنیاو بێجووڵە خـۆی مـەلاس دا، ئەسـپەکان بـەکلك بـادان و پرمـەو پرمـەوە بـە کۆمـەڵ دەلـەوەڕان حیلـەی سـەرکەش و لـەرەداری جوانـوە ئەسـپیان تاماوەیـەکی دووردرێـژ دەڕۆیشـت تاك و تـەرا حیلـەی ئەسـپە ڕەسـەن و سـەرکردەو بـەئاگاو عـەزمی جـەنگاوەری ڕەوەکـە دەبیسـترا بەقتیقول یەکێك لـەو ڕەوە ئەسـپانەی دیـاری کـرد کـەوەکو پەڵەیـەك ڕەنگـاوڕەنگ دەچـۆوە ترسـا دنیا ڕووناك داهاتوە؟ نەء چاو چاو نابینێ، ڕەوەکە زۆرە، بێ ئەژمار زۆرە.

بـەقتیقول کلاوەکـەی لەسـەری هێنایـە خـوارەوەو بـەقولابی زینـی ئەسـپەکەیەوەی کـرد، سمێلە درێژەکـەی خـۆی بـە ددان گـرت و گـوێی شـل کـرد هـیچ زەلامێـك سـەرو سـۆراغی نییـە بـەلام چـونکە ئەسـپەکان گربوونـەوەو دەلـەوەڕان وایـان لێکـرد پارێزیکـا ئـەم کـارە بەرێککـەوت نییـە کەسـێکی لێهـاتوو ئـەو ئەسـپانەی کۆکردوتـەوەو لـە نزیکـەوە ئاگاداریانـە لـە تاریکـایی شەودا بەرەو سەر لەوەڕی تازەی دەبردن.

لـەپڕتاو جەڵەبـە ئەسـپێك وەك رووبـارێکی بـاریکی گیـان لەبـەران لـەناو ڕەوە تێـك ورووژاوەکـە جیـابۆوەو بـەرەو ئـەو تاشـە بـەردەی کـە بـەقتیقول خـۆی لەپەنایـدا حەشـاردابوو هەلّکشان. ئـەو دەم و دەسـت خـۆی بەسـەر شـانی و ئەسپەشـی داهێنـاو ناچـاری کـرد لمـوزی بـۆ گیـاوگۆڵ درێـژبکا، رەوە ئەسـپەکە پـەرت بـوو... دووبـارە یـەکیان گرتـەوە.. ئـەها، ئـەها، ئـەم ئەسـپە دەسـتەی خـۆی لـەڕەوە دابڕیـوە، کەواتـە ئەسـپەوان لـەم نزیکانـە نییـە... بـەقتیقول یەکسـەر بـە چـۆکەکانی لـە ئەسـپەکەی ژەنـی و جڵـەوی بۆشـلکرد، ئەسـپەش لەسـەرەخۆ وەك ئەوەی خەریکی لەوەڕبێ، بەرەو ڕەوەکە چوو.

دەسـتە ئەسـپەکە دەم و دەسـت گوێیـان قـولاغ کـردو بـەرو لایـەك لایانـدا، رێگایـان نـەدا ئەسپێکی تەنیاو غەریبـە نزیکیـان کەوێتـەوە. ئەسـپێکی شـێی یـاڵ (درێـژ)و جـوان، کـە دەسـتە ئەسـپەکەی لەچـوار دەوردا بـوو، سـەری بڵنـدکردو حیلەیـەکی کـورت و لەسـەرەخۆی بـۆکرد. دەتگوت دەیپرسـی: تـۆ کێـی؟ هەڵبەتـە ئەسـپە چـاوی بـە مـرۆڤ کـەوتبوو، گـوێی شـارەزا دەم و دەسـت حیلـەی تـرس دەناسـێ، لـەم حیلـە حیلـەدا هەڕەشـەو سەرکەشـی و شەڕوشـۆڕ هەسـت پێـدەکرێ، نـەبادا پاسـەوان خەبەردارکاتـەوە ئەسـپە شـێ لـەو شـوێنە دەسـتی کـەناری گـرت. بەقتیقول وای نیشاندا کە لەسەر زینەکە نووستووە ئەسپە سەری بۆ خوارەوە برد.

یەکـەمجار ئەسـپەکانی نـاو دەسـتە بچـووکەکە وەك جوانـوی یـەك سـاڵە و دوو سـاڵە دەهاتنـە بەرچاوان. شەوان تـا بـە تـەواوی نزیـك نەبێتـەوە نـازانی کـە ئـەوان تـاچ ڕادەیـەك پـەروەردەکراون ئەسپەشـێ بەرەبـەرە لـە ئەسـپەکان نزیـك بـۆوەو بـەقتیقول هەناسـەیەکی ڕەحـەتی هەلّکێشـاو بەتاسەوە پێڵووەکانی وێـك هێنـاوە، ئاهـا، ئەمەیـە دڵخـوازی خـۆی دۆزیـەوە، مـاینێکی گـەورە، باشـترین مـاینی دەسـتەکەو ڕەنگـە چـاکترینی ڕەوەکـەش بـێ. بـەقتیقول کەمەنـدە لـە تیسـك ڕیستراوەکەی لەزینەکە کردەوەو ئیدی دوو دڵی لە لانەما.

وەختـی ئەسپەشـێ زانـاو کارامانـە یەکسـەر چـووە ناوەڕاسـتی دەسـتەکەوە لـە لاتەنیشـتەوە لـەو ماینـە جوانـە کـە دەڕۆیشـت نزیـك بـۆوە کەمەندەکـەی بـەرێکی خسـتە ملیـەوە، مـاین

سەرکەش بوو، بەدرێـژایی هـاوین جڵـەوی بەخۆیـەوە نـەدیتبوو، ماینـەی بەدفـەڕو ترسـاو ڕاپـەڕی و بەغار غار لە دەسـتە جیـابۆوەوە، بـەڵام ئەسپەشـێ بـۆ بەرپـەچ دانـەوەی ئـەم کـارە ئامـادەبوو، ئـەم کـاڕەش یەکـەمجاری نـەبوو، ئەسپەشـێ هەرچاوەڕێشـی نـەکرد بەتیـژی بـەدوای ماینەکـەدا تاوی سەندو نەیهێشت کەمەندەکە لە دەستی بەقتیقول بڕفێنێ.

ماینی خێراو بـەغار بـۆ ماوەیـەکی درێـژ بـێ پسـانەوە وا بـەتاو غـاری دەدا کەمەندەکـە لـەم غـارە غـارە وەك ژێـی تـار دەلەریـەوە، بـەقتیقول هێنـدە بـە نـەرمی و سـەرنجەوە پێشـی دەگـرت نەیدەهێشـت خـۆی بەلایەکدابـداو کەمەندەکـە ڕاکێشـی بـەقتیقول ئەسپەشـێ خـۆی لێنەدەخوڕی. ئەسپی شـوان خـۆی بـەو شـێوەیەی پێویسـت بـوو دەڕۆیشـت و لەهـەر بزوتنەوەیـەك کۆمـەکی سـوارەکەی خـۆی دەکـرد. ماینـە لوشـکەی دەهاویشـت جوتـە بـازی دەکـرد لـەبای غارێ خـۆی هەڵـدەدا، بـەڵام بـەخێرایی مانـدوو بـوو چـەرخێکی داو بـەرەو دەسـتەکەی گەڕایـەوە ئالێرە بەقتیقول هێزی بازوان و کەمەری خۆی بەماینەکە نیشاندا.

بـەقتیقول بـەجارێك خـۆی لەسـەر پشـتی زینـدا خەوانـدو لەبەرتـەوژمی زۆرو پاڵەپەسـتۆ هـاواری کـرد. گرێـی کەمەندەکـە هەناسـەی ماینەکـەی ڕاگـرت و لەبڕشـت کـەوت. ئینجـا وەك بەرد وەستاو سـەری شـۆڕکردەوە. بـەقتیقول بـە پـارێزەوە کەمەندەکـەی کـۆکردەوە لەماینـە نزیـك دەبـۆوە، بـەبانك و خواهێشـتی سـالارو فەرماندەرانـەی تێکـەڵ بەدڵدانـەوەو نـەوازش ماینـەی هێـورکردەوەو ئینجـا لێـی نزیـك بـووەوە و بـە چووسـتی جڵـەوی کـرد لەسـەرخۆ قامچـەیەکی بەسەر کەفەڵی خووساووی ناو ئارەقەو باراناویدا خلیسکاندو ماینەکەی لەگەڵ خۆی ڕفاند.

ڕەوە ئەسـپەکە پاڵیـان دایـەك و پێکداهاتنـەوە خۆیـان پێکـدادەداو بەمشەوەشـی تەماشـایان دەکـردو لـە بـەقتیقول دووردەکەوتنـەوە. نـەدەبوو ئـەم کـارە سـەرنج ڕانەکێشـێ. ئێسـتا لەبەرانبـەری بـەقتیقول یـان ڕاسـترە بڵـێن لەسـەر سـەری پەیکـەری دێـوێکی بـێ شـاخ کلـك بەدیارکەوت سواری ئەسپێکی بەرز بوو تۆبزێکی زۆر گەورەی بەدەستەوە بوو.

خەیاڵـە؟ نـا... وەك بـەردێك بێجوولـەو لەسـەر ڕێگـای وەسـتاوە چـاوەڕوانە بیردەکاتـەوە ئایـا ئەم زەلامە خوێیە یان بێگانەیە بەڵام... مێشکی مێشکی مەڕە.

بـەقتیقول ئـاوزینێکێکی تونـدی لەئەسـپە شـێ ژەنـدو بـۆ پێشـەوە تاویـدا لەنـدە هـۆر بـەبێ ئەوەی نوقڤـەی لێـوەبێ دەسـتی درێـژکردو جڵـەوی ئەسـپەکەی گـرت سـەرەنجام تێگەیشـت دەبـێ چـبکا. هەڵوێسـتەکە خراپـە. بـەقتیقول بـەترس و لـەرزەوە هێنایـە بەرچـاوی خـۆی کـەوا بـەچ شـێوەیەك ئەڵقـەی کەمەندەکـە بـەدەوری ملیـدا تـەنگ دەبێتـەوە... بـەڵام لەنـدەهۆر ڕەفتـارێکی

سەیری هەبوو: وەك ئەمەبوو کەئەسپەشێ بێ مەیلی خۆی بەنەرمی و لەسەرەخۆیی گرتبوو. تۆبزی گەورەی خۆی بڵند نەکرد، هەناسە بڕکێ ببوو دەتگوت چاوەڕێی شتێکی دەکردو مات بوو.

بەقتیقول یەکسەر ئەم زەلامەی ناسی و بەدەست خۆی نەبوو زەردەخەنەیەکی گاڵتە ئامێزی گرت چونکە ئەو نەك هەر مەڕ بەڵکو کاوڕێکی تەواو بوو. ئەم لەندەهۆرە ناوی قوقای بوو، پاڵەوانێکە تاوو گوڕی ئەسپ و دڵێکی لەرزۆکی وەك دڵی کەروێشکی هەیە.

مایەی پێکەنینی خەڵکی ناوچەکەیە، کێ هەیە گاڵتەی پێنەکردبێ و فریووی نەدابێ؟ بەقتیقول بەڕازو نیازێکی ترسناکەوە وتی:

- داوەڵ دەتپلیشێمنەوە... قامچییەکی بەسەرە ماریلەکەی قوقای داکێشاو کڵاوەکەی لەسەر سەری فڕاند.

لێدانێکی: توونـد نەبوو زیاتر لەبەردڵتەنگی خۆی بوو، بەڵام قوقای کە زیاتر هەناسە بڕکی ببوو، وەك جوالێ لەسەر زینی ئەسپەکە کەوتو لە پشت کەفەڵی ئەسپەکەی ون ببوو هەتا نەیوێرا هاوار بکاو بانگی برادەرەکانیشی بکا.

دەیزانی گاڵتەی پێدەکەن وەك هەموو جارێك بەبەزم و گاڵتە کۆتایی بە مەسەلەکە دێ. وا باشترە لە تاریکی شەودا خۆی ون بکاو بێدەنگی لێبکاو زۆر لە خوا بپارێتەوە ئەم بەدفەڕە نەناسراوە زوتر چەهرەی خۆی ون بکا. بەقتیقول جڵەوی بەرەو دۆڵێکی چڕو پڕی دار کاژ کێشاو تاویدا.... لەوێ بەدڵنیاییەوە خۆی دەشارێتەوە و بەڕۆژیش ناتوانن شوێن پێیی بدۆزنەوە، بەڵام قوقای ئەسپەوانی (ئیلچی) سەلمەنە، هی سەلمەن خۆیەتی.

کەواتە بەقتیقول یەکسەرو یەکڕاست تیرێکی لە دڵە تەماحکارەکەی ئەم بەرازە داوە. دوو رۆژ بەبێ سوود خۆی خستۆتە عەزابی گومان و دوو دڵیەوە.

ئەسپە شێ وەك با بە خێرایی دەڕۆیشت دەوری ڕەوە ئەسپەکەی دەدا، مایەنەکە گوێڕایەڵەوە بەکەیف لە رۆخ ئەودا. شان بە شانی دەڕۆیشت. دەمی ساردی دۆڵەکەی بەرانبەریان کرایەوە، لەوێ تووشیان بە تووشی ئەسپەوانێکی دیکە بوو.

ئەو بە ئەسپێکی باشەوە لەسەر گردێکی بەرز بۆ سەر ڕێی بەقتیقول تاوی دەداو بە دەنگێکی نافرەجا دادو هاواری دەکرد.

- هۆۆ هۆی کێیە لەوێ؟ زەلام کێیی؟

بەقتیقول یەکسەر لە دەنگ و ڕەفتاری ئەوی ناسیەوە.

ئەمە ترسنۆك نییە. لەشەیتانیش باکی نییە، ڕۆژگاریَ بەقتیقول لە جیێی ئەم کابرایە لە لای سەلمەن خزمەتکاری دەکرد - بای سەلمەن دەیزانی رەوە ئەسپ بەکێ بسپێرێ، بەقتیقول خۆی بەسەر باڵی ئەسپەشێوە چەسپاندو بە بێدەنگی تۆبزی خۆی ئامادەکرد، ئەسپەوانیش لەبای غاریَ کوتکی خۆی بەسەر سەریەوە بەرزکردبووەوە و لە قووڵایی قوڕگیەوە دەیقیژاند:

- هۆ هۆ. زەلامینە بەرەو ئێرە وەرن هۆی. سەدای دەنگدانەوەی هاواری برووسکە ئاسای لەدواوە دەنگی دەداوە دەم و دەست دەنگی هەموو ئەسپەوانەکان لەولادا بڵندبۆوە هەموویان پێکەوە کەوتنە گەڕان و پشکنین هەر لەمەوەش دەزانرا کەهیچیان نەنووستبوون. ژمارەشیان زۆر بوو، ئەوان لە تاریکایی دا بە چووستی و بەبێ دوو دڵی تێگەیشتن ڕوو لە کام لابکەن و دەنگ دانەوە ڕێگای لێ بزرنەکردن. تەقە تەقی سمی ئەسپی تاقیب کەرەکان بەتوندوتیژی لە دواوەی دەهاتە گوێ.

بگرەو بەردەی ترسناك دەنگی جیاجیا لە هەورازی ڕەوە ئەسپەکە لەرییەوە بەتەواوی وەك ئەوەبوو کە ئەسپەوانەکان بە بانگ و هاواری شوم و ترسناك یەکتریان بانگ دەکرد. تۆفانێکیان بەرپاکرد لەچاو چوقانێکدا بوون بەدڕندە ئەسپەکان وەك شەپۆلی ڕووبارێکی بەربەستکراوچەرخیان دەداو سمکۆڵیان دەکرد. پاشان هەموویان تووڕەوقاوی بۆلاشەیەکی تووڕەو پێکەوە نوساو گۆڕان، ئەم چەرخ دانە لەناکاو بوو بەلافاوێك هەموو شتێك ڕابماڵێ و هەموو شتێك لەژێر هەزاران سمدا وردو هەڕا بکا.

وەك بڵێی ڕەوەئەسپەکە لە لافاو یان ئاگر هەترەشی ڕژابێ بەبێ ئەوەی هیچ بپرسێ و ڕێگایەك دیاری بکا بەهەشتاو بەپاوانەکانی کوێستان وەربوون ئەسپەکان شێتانە بەهەر چوار پەل لە پاڵ یەکەوە بە جوتە پێکەوە غاریان دەدا بێ هێزەکانیان بەردەدایەوو دەیان خستە ژێر دەست و چوارپەلان جوانووی یەکساڵی و گەورەتریشیان وەك ورتکە بەرد بەم لاو بەو لادا دەردەپەڕین و بەزەویدا دەکەوتن. وا دەهاتە بەرچاو کەشرق و هۆڕێکی زۆر زۆرو کاسکەری برووسکە لە چیمەنەکانی ناوچیاو لەناو شاخەکانی دەوروبەر، لە دۆڵ تا قوپکە گردەکان کەوتۆتەوە، جێی خۆشبەختی بوو کەلافاوی ڕەوە ئەسپەکە بەرەو هەڵدێر نەڕژا.

ئەسپەوانەکان یەك لە دوای یەك ڕادەوەستان و پاشان بۆ دواوە دەگەڕانەوە دڕەنگ وەختانێ بەبیریان هاتەوە، کەس نەیدیت و نەیزانی کەبەدوای کێدا دەگەڕێن. لەوەش خراپتر ڕەنگبوو لە تاریکیدا بزر بن.

نـەدەکرا ڕەوە ئەسـپەکە هــەروا یــەکجار و بــەزوویی ڕاگـیریٚ و هـیٚمن بکریٚتــەوە. بــەلاٚم سەرەنجام ڕەوەکە هیٚور بۆوەو ئەسپەکان ملیان لە لەوەڕ ناوە.

تــەنیا حیلـەی ماینــەکان کەبــەدوای جوانوەکانیانــدا دەگــەڕان. لــەم خامۆشـیەدا ئــاوازیٚکی گویٚ کاسکەری هەبوو.

ئەســپەوانەکان کۆببوونــەوەو دادو بیٚــدادیان بــوو بــە جــویٚن و قســەی ناشــیرین یــەکتریان سەرزەنشت دەکرد:

- ئەمە چ فەرتەنەیەك بوو؟ کیٚ پیٚش هەموویان هاواری کرد؟

ئەم شەیتانە لەعنەتیە لەکویٚوە بەدیارکەوت؟ کیٚ بەچاوی خۆی دیتی؟

هــیچ کەســیٚك بەباشــی شــتیٚکی نــەدیتبوو شــتیٚکی نــەدەزانی، بــەلاٚم چــۆن دەتــوانی شــەو لەهاوار نەدەی لە تاریکیدا هاواری تۆ بینایی منە.

هــەترەش ڕژاوەکــان دەوروبــەری یــەکیان نــۆڕی ســەرمەیتەرو ئەســپدار دیارنییــە گەڕانــەوە دۆڵەکە و پەرت بوون بە هیٚواشی بانگی ژامانتایان دەکرد.

قوقــای چوســت و چــالاك لەســەر بــەردە تیــژەکانی لــە دەوری نشــیٚوی چــیمەنەکە پــەلیان هاویشتبوو ژامانتـای دۆزیـەوە. ژامانتــای بــەکزی دەینالاٚنــد. بــۆنی خــویٚنی لیٚــدەهات تــۆبزی لــە لایەکەوە کەوتبوو، ئەسپەکەی لەم دەوروبەرە دیارنەبوو قوقای قیژاندی.

- ئۆهــۆ هۆهـــ.... ســـەیری ســـەیری... نەفـــەریٚك ســـەری شـــکاندوەو... خـــویٚنی لەلەشـــدا نەماوە. ژامانتایان ڕاست کردەوەو بردیان.

- مــاوەو هەناســەدەدا... کــیٚ لیٚیــدای؟ کــیٚ؟ ســەرمەیتەر ورتــەورتیٚکی کــردو دەســتی بــۆ دۆڵەکە دریٚژکرد.

لــە ڕۆخ ئــەم گابەردانــە ڕووبــەڕووی بــەقتیقول بــووەوە.. یەکــەمجار ژامانتــای گــورزی خــۆی وەشــاندو. بــەلاٚم بەتاوتیــژی تیٚپــەڕی. لەبەرئەمــە تۆبزەکــەی کــاری نــەکردو جیٚــی خــۆی نــەگرت، ناوەڕاستی دەسکی تـۆبز بەشـانی کـەوت. بەرانبــەر دەسـت وەشـاندنەکەی ئــەو تــۆبزیٚکی بــەهیٚزی بەرکەوت و بەسوار ئەسپەکەی لە نشیٚوەکەدا غلۆر کردەوە.

ژامانتای دەرفەتی نەدیت ئـەو بیٚگانـە بناسـیٚ، بـەلاٚم لەبەرئەمــەی کــە دز چــۆن بــەم تاریکــە شەوە زەبری خــۆی وەشــاندو ئــەم هــەموو پاســەوانەی خەڵەتانــد، لەمانــەوە. بــەدیار دەکــەوت کــە زەلامیٚکی بەدەست و برد وەستایەکی شارەزای شەو دزین بووە.

نرخـــی ئەســـپ بـــە چوســـت و چـــالاکی دیاردەکـــەن. گـــورگیش بـــەزرنگی دەناســـنەوە... بـــەقتیقول بەنەرمـــە چـــوار ناڵـــە بەباریکـــە ڕێـــی نـــاو دۆڵەکـــەدا لەســـەر خـــۆ دەڕۆیشـــت ئـــەو لەســـەرەتادا هەســـتی ڕادەگـــرت. بـــەلاّم پاشـــان هـــێمن بـــووەوەو ئەســـپە شـــێش چیتر گـــوێی مـــوچ نـــەدەکرد. کەســـێك بـــە دواوەیانـــەوە نـــەبوو. بـــەقتیقول بـــۆ پـــارێز وەرگـــرتن لـــە نێـــو دارکاژەکـــان خولێکی خـــوارد، وەك ڕێـــوی چـــەند خـــولێکی دا لەســـەر زەوییـــە شـــێدارەکەش چـــەند چـــەرخێکی دا بەسەر تاشە بەردی پان پاندا ڕەت بوو، هەرچەندە دوورە پاشی باران شوون پێ هەڵبگرن.

بـــەقتیقول ڕۆیشـــت و نێچـــیری خـــۆی بـــرد ئـــەو هـــەر کـــە ســـەیری ماینەکـــەی دەکـــرد تـــام و چێژێکی بیابانی وەردەگرت زۆر کەوتبووە بەردڵی.

دەستێکی بە گەردەنی ماینـــە داهێنـــاو لـــە ژێـــر باڵـــە کورتەکـــەی هەســـتی بـــە چـــینێکی ســـفت و ئەســـتووری بـــەرز قەڵـــەواتی کـــرد. ئەگـــەر ئەنگوســـتت تێچـــەقاندباو لاتبردبـــا وەك زەمبەلـــە هەڵدەبەزیـــەوە ئایـــا ئەمـــە ســـەرکەوتن نییـــە؟ بـــەقتیقول ماوەیـــەکی درێـــژ بـــوو هەســـتی بـــە دڵخۆشیەکی وا نەکردبوو. ئەو لە شەوق و شادیان هەناسەیەکی درێژی هەڵکێشاو وتی:

- شتێکی نایابە... ماڵی چاکە... بۆ ئەوەی ماینە لە چاو نەبا و تی: ماشەئەللا.

بـــاران یـــەك بـــێن دەبـــارێ هـــەوای شـــێدار دەم و چـــاوی بـــەقتیقولی دەشوشـــت. زەردەخەنەیـــەکی گـــرت و سمێڵـــە شـــێدارەکەی بـــادا. بـــەقتیقول لـــە ون بـــوون نەدەترســـا. هەرچـــەندە ئاســـمان ڕەشـــە، کێوەکـــان ڕەشـــن بـــەلاّم لەبـــەردەم قـــەپۆزی ئەسپەشـــێ وەك تۆپەلەخورییـــەکی ئالۆزکـــاو دەهاتـــە بەرچاو بەقتیقول لـــەم شـــەوە ڕەشـــەدا. بەباشـــی ئاســـمان و چیاکان و ڕێگـــای خـــۆی دەدیت. هێشـــتا ماوەیـــەکی زۆر بـــۆ ســـپێدەی بـــەیانی مـــابوو، کـــە لـــە بـــۆن و بەرامـــەی هـــەوادا هەســـتی کـــرد کـــە گەیشـــتۆتە بێشـــەلانی ساریســـاقتی، هەمیشـــە نشـــێو لـــە هـــەوراز کـــورتترە، ئەســـپەکەی ئەســـپ بـــوو نـــەك گاڵتـــەخێرا کـــاری ڕادەپەڕانـــد بەخاوەنەکـــەی خـــۆی دەچـــوو... بـــەلاّم کـــاتێ گەیشـــتە ڕۆخ بێشـــەلانەکەو بـــۆن و بەرامـــەی سرێشـــی [١] وەبـــەر لـــوت کـــەوت ڕەنگـــی هاتـــەوە بـــەر، بـــەقتیقول ئـــاوڕێکی داوە، وەزعـــی تێکچـــوو تێکـــڕای ئـــەو خواردنـــەی لـــەناو توێشـــە بەرەکـــەدا مـــابوو ئاوایکرد. دابـــەزی زینـــی لـــە ئەســـپەکە کـــردەوە، قەپرغـــە و پالۆوســـنگی ئەســـپەکەی پـــاك ســـڕیەوە و کەوتە نـــەوازش کـــردن و دەســـت بەســـەرداهێنانی، دەبـــێ ئەسپەشـــێ بحەســـێتەوەو ئارەقـــەی وشـــك

(٢) سرێش: کەتیرەی دار

بێتەوە ئێستا لەبرساندا قۆڕەی سکی دێ تا هەوا گورگ و مەڕ نەبووە دەبێ دوورتر کەوێتەوە. وەختێ تالانت لەناو چنگدایە خۆ خەریك کردن گوناهە.

بەقتیقول ئەسپەکەی زین کردەوەو باشتر تەنگەی توند کرد، تاکو زینەکە بەم لاو بەو لادانەخزێ، چونکە دەبوایە وەختێکی تەواو لە نشێوەکە بچینە خوارەوە.

(٣)

نزیك بەرە بەری بەیانی باران بڕاو خۆشی کردەوە، هەوا گەرمتر بوو خەو بەسەر بەقتیقول دا زاڵ بوو. لەسەر زینەکەوە سەری بە سنگی کردبوو وەنەوز دەیبردەوە لە پرخە پرخی خۆی وەئاگاهات.. بەترسەوە راچەنی و بە سامناکی سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد. لەخەودا بینی کە دەیخنکێنن.

دنیا ڕووناك بووەوە نەوەکو کەس ببیبینێ... ملی قاچاغە ڕێیەکی دوورودرێژی گرتبوو، بەناو بێشەلانێکی تازەو دڕوودارێکی چڕوپڕ وەك گەنە بە ئەسپەکەوە دەنووساو وەك داوی جاڵجاڵۆکە تێك ئالاو بوون. ڕێگای بۆ خۆی دەکردەوە.. ئێستا بەڕۆژیش ڕا نەدەوەستا هەر لێی دەخوڕی و لێی دەخوڕی نەیدەهێشت نەخۆی نەولاغەکە پێشو بدەن.

ئەو بە لاواندنەوەیێکەوە بەبەرگوێ ی ئەسپەکەی هەڵداو وتی:

- وەختی هاتووە بگەینەوە ماڵ منداڵەکان و چاوەڕوانن... ماڵە دەواریەکەی بەقتیقول بەبێ کەس لە هەواری ناو دۆڵێکی شاخاویدابوو. ڕێگا خۆڵاویەکانی کاروانچیانیش ڕوویان لەم دۆڵە نەدەکرد.

لەبەرئەوە دەتوانرا ڕەوە ئەسپێکی بەتالانی تێدا حەشار بدرێ. بەقتیقول لێرە لە دایك ببوو و لاشەی دایك و باوکیشی هەر لێرە بەخاك سپارد بوو لێرەوە ئیدی لە ماڵی خۆیدا بوو. لەگەڵ دیارکەوتنی ماڵەکەی دابەزی و ماینەکەی سندم کردو بەرەو ماڵ ڕێی گرتەبەر لێوە وشکەڵاتووەکانی تەڕدەکرد بەلای کەمەوە قەدرایی مانگانێکی بەفریارین مابوو ماڵ و منداڵەکەی هێشتا لەشرە چادرێکی کون کون و شیتاڵ شیتاڵی دووکەڵاویدا لە نزیکی کۆزەکە دا دەژیان.

بەقتیقول ئحمەئحمێکی بۆ کردو دەستی بە سمێڵی داهێنا، تا زەردەخەنەی ماندوی سەر لێوەکانی بشارێتەوە ئەو قتشەی دیت. جل و بەرگێکی کۆنی لەبەردابوو بەزەحمەت لەشی دادەپۆشی، سێ منداڵیان هەبوو، نۆبەرەکەیان ناوی سیەت بوو تەمەنی دە ساڵان و

ناوەنجیەکەیان نـاوی جومعــە بـای و تەمــەن پێـنج سـاڵان و پاشـەبەڕەش فاتیمــە کچۆڵەیەکی دوو ساڵانەی ڕەشتاڵەی زیـت و زرنـگ بـوو هێشـتا لەبـەر مــەمکان بـوو. دوو کـوڕو کچـێك تێکـڕای سـەرمایەی بـەقتیقول و قتشـە بـوو بـەبێ هـیچ هـات و بـات و سەرسـامێیکەوە پێشـوازیان لـە باوکیـان کـرد. بـەڵام وەك بڵێـی بـەجارێ نـاو ڕەشماڵەکـەیان ڕوونـاك ببـۆوەو قتشـەی باڵابـەرزو ناسك ئەندام هەر کە مێردەکـەی دیـت لـە حـاڵی چـاوەڕوانییەکی ئاوێتـە بـە موچـڕکەی خۆشـی و مشەوەشی وشك بوو، بەڵام مێردەکەی بـە هێمنـی نزیکـی مـاڵ بـووەو بـۆ ئـەوەی هـیچ پەڵەیـەك نەخاتە سەر شایستەیی و بەخۆ نازینی ورتەی لێوە نەهات.

بەسەر پشتیە دارەکە دابـەزی و چـووە نـاو ڕەشماڵەکـەو بەئاسـن و ئاسـنەوێڵەوە لـە پـاڵ دیـوار ڕوو بە ڕووی ناو دەرگای چادرەکە لە شوێنی بالینگانی ئەسلی خاوەن ماڵ دانیشت.

ئێـرە نـاو دەرگـای چـادرەکەیە پـاش بڕینـی ڕێگایـەکی سـەخت و دژوار دانیشـتن لێـرە، لـە ماڵی خۆت چەند خـۆش و بەلەزەتـە، بـەڵام بـەقتیقول سـەرە سمێڵـەکانی بـادەدا تـوانی ماوەیـەکی زۆر بـە بێـدەنگی دانیشـێ. بـە تییـە چـاوێك سـەیرێکی نـاو ئاگردانەکـەی کـردو بـۆنێکی کـردو وتی:

باشـە، ژنـێ کاروبـاری تـۆ چـۆنە... ئاگردانـت بـاش دەسـووتێ فراوینـت زوو پێـدەگا؟ پـاروە نانێکت لە کاسـە داهەیـە؟... قتشـە حەزیـدەکرد خـۆی بهاوێتـە نـاو باوەشـیەوە خـۆی بـە قـۆڵ و بازویەوە بنوسێنێ. نەیوێرا هەر لەبەر دەرگاوە بەترس و ڕێزێکەوە پرسی:

- سەفەرەکەت سەرکەوتوو بوو؟
- بەقتیقول لە وەڵامدانەوەی خۆی لاداو وتی:
- یا ئەڵڵا، دەست ببزێوە... من حەوسەڵەی خۆ خەریك کردنم نییە.

هەرچـی لـە ماڵەکـەدا هـەبوو قتشـە هێنـای و لەسـەر سـفرەی ڕێزکـرد. تـاوەکو درێغـی بـەم ڕۆنەیش نەکرد، کە لـە بـەهارەوە لـە هیـزەدا هـەڵی گرتبـوو لـەناو سـندووقی زەخـیرەی دەرهێنـاو لەبەردەمی مێردەکەی دانـا. چـای گـەرمی بـۆ تێکـردو بـەردەوام هەوڵیـدەدا هـەر هـیچ نـەبێ لـە کاتی هەڵسوڕان و ئیش کردندا بۆ چاو چوقانێکیشبێ خۆی لە شان و قۆڵی هەڵسوێ.

بـەقتیقول چـای داغـی بـەفڕەفڕ دەخـواردەوەو هەناسـەی لەبـەر قتشـە دەبـڕی و بـە باشـیش هەستی بە ئارەزووی ژنەکەی دەکرد.

مــاڵ و منــداڵ جەژنیانــە — چــاوی منداڵــەکان دەدرەوشــایەوەو شــادی و کامــەرانی لــە هەموو شتێکیاندا دەچۆڕا.

جومعــەبای و فاتیمــە بــە پێکــەنین و بزێویــەوە بەســەبری لەگــەڵ یەکــدا لەقەوەژەنــەیان دەکرد..سـیەت چـاوی لیٚ زەق دەکردنـەوەو "ووسـبن" ی لیٚـدەکردن، بـەلاٚم لـە پێکـەنینان دەمـی خۆی تا بناگویٚ بەشببۆوە.

دڵـی بـەقتیقولیش لـە هـەموو لانێکـەوە شـادو خەنـدان بـوو. دەتـوت ئـەو خـەم و خەفـەت گرێیـە نادیارانـەی کـەوا ڕۆژانێکـی زۆر بـوو فشـاری خسـتبووە سـەر دڵـی، بـۆ یەکـەمین جـار کرایـەوە. بـەلاٚم لەسـەر کۆڵمـەکانی هـیچ شـوێنەوارێکی شـادی نـەدەبینرا. حـەزی نـەدەکرد بێسوود بکەوێتە قسە دانیشتبوو چای دەخـواردەوە دەسـتی بـە سمێڵـی دادەهێنـا سـیٚ پیاڵـە چـایی بـەدوای یەکـدا نـۆش کـرد. بـەرسمێڵی سـڕیەوەو لـە شـوێن خـۆی بڵنـد بـوو لەڕەشماڵەکـە چـووە دەریٚ، لەناکاو ئاوڕێکی داوەو نیگایەکی زۆر بیٚ بایەخی لە لای ژنەکەی کردو وتی:

- تورەگەیەك بێنە و بەدوامدا وەرە.

ژنەکــەش، بــە دڵێکــی پــڕ لــە خورپــەوە چــاوەڕێی ئــەم قســەیە بــوو، بــە خێرایــی نــاو ڕەشماڵەکەی هەڵبژاردو ڕێکیخست و ئامۆژگاری سیەتی کوڕە گەورەکەی کردو وتی:

- لەماڵــەوە بــترازیٚ بــەهیچ لایەکــەوە نەچــی. ئاگــاداری ئاگربــە. ئەگــەر کەسـێك هـات و پرسی، بڵیٚ دایکم چووە تەپاڵە کۆبکاتەوە و ئێستا دەگەڕێتەوە.

تــەنیا منداڵــەکان لــەژێر ڕەشماڵەکــەدا مانــەوە، کێشــمەکێش و قاوقیــژ دەســتی پێکــرد. لــە پشــت دیــوارە لبادیــە کــون کونەکانــەوە کــەرەتێك نالەیــەکی دڵ ئــازار و گریــان، جارێــك پێکەنینێکی پڕ لەرەو ئاواز دەهاتــە گــویٚ جومعــەبای، کەبــەردەوام حــەزی لــە یــاری دەکــردو بــراو خوشــکە بچــووکەکەی ئــازاردەداو لەتەکەشــکی لــە دەســت دەڕفانــدن. قتشــە مێردەکــەی لــەو نزیکانە، لە شـوێنێکی چـۆڵ، لـەناو گـۆمێکی بچـووکی ووشـکەوەبووی دەورانـی شـەختە بەندیـدا دۆزیەوە. زەوی دەریاچـەکە شـاخە، بـەفری سـاڵی رابـردو لـەناو دەرزوکەلەبـەری نێـوان بەردەکانـدا هێنــدە بەســەریەکدا پەســترابوو تــا ئێســتا هــەر مــابوو، رۆخــەکان ڕك و ڕاســتی وەك قــەدی خەرەنـد بەردەسـپی و سـورەکان کەبـەباران داتاشـرابوو وەك قۆچـی بـەران دەرپـەڕی بـوون. وەك پــەرژین چــوار دەوری گۆمەکــەیان گرتبــوو، لــە دەرزوکەلــە بــەرەکانی گۆشــەو کەناریــەوە گیـاوگۆڵێکی زۆرو تێـك هەڵقـژاو، وەك ڕیـش بـزن ڕواوە، ئـەم شـوێنە پـەناو دورە دەسـتەی تـەنیا بەشکان و ورد بونی گەردەنی و پیٚ ی ئەسپەکانیان دەگەنە ئێرە.

لاشــەی ماینەکــە لەســەر زەوی ڕاکشــابوو بــەقتیقول لەســەر چینچـکان لــە ڕۆخ ماینەکــەوە دانیشتبوو دەستی بـە کـەوڵ کردنـی کردبـوو. لـە قوڵتـایی بـەردێکی تاریـك و سـارد دابـوو، بـۆن

گۆشتێکی خاوی کەسکون دەهاتە بەرلوت. قتشە بەدەست و برد و لێهاتوویی خەریکی کۆمەك کردنی مێردەکەی بوو. وەختێك بەقتیقول ورگ و هەناوی ئەسپەکەی ڕووکردە سەر پێستەکە قتشە ناچار ماوەیەکی زۆر بەسەیرکردنیانەوە خەریك بوو و تێیان ڕامابوو. سەروبەرکردنی ئەوانە کارێکی ئافرەتانەیەو قتشە بە گوێرەی توانا و ئامادەیی خۆی دەیکۆشا ئیشەکان بگرێتە ئەستۆی خۆی قتشە لە کاتی ئیش کردندا بە دەست و بردی لەسەر تاشە بەردێکی پاندا ئاگرێکی کردەوە لەبیری نەچووبوو کە مێردەکەی ماوەیەکە گۆشتی نەخواردوەو گورچیلکی ماینەکە کەوا ئەرخەوانییەکی مۆری تێر ڕەنگ بوو، لەگەڵ دوو سێ پلە گۆشتی بەلەزەتی دیکەی بەتایبەتی هەڵبژاردبوو فڕێیدایە ناو پشکۆکانەوەو ئەمەش خواردنێکی خۆشی بەردەست بوو، بەقتیقول بەمشەوەشی سەیری ئاگرەکەی دەکرد. نیگەران بوو نەبادا دووکەڵەکەی سەرنجی میوانی ناوەخت ڕاکێشێ... بەلاّم بەم حاڵەش هەر بێدەنگ بوو.

ئاخر برسیەتی ڕێگایەکی لە هارییەو بەرچاوی پیاو تاریك دەکاو زمان لاڵ دەکا. خوایە ئەم ئاگرە بپارێزی و تووشی ڕۆژە ڕەشمان نەکەی. تا تەنگەی ئێوارە دەستیان لە کارو زەحمەت کێشان هەڵنەگرت و بەپاك کردنەوەی ورگ و ڕێخۆڵەکان و شەق و پیل کردنی لاشەکە خەریك بوون پێستەو بەشێك لە گۆشتەکەیان بە باشی شاردەوەو بەبەردان دایان پۆشی، پاشدان تورەگە گۆشتێك و ورگەکەیان لەگەڵ خۆ هەڵگرت و تەنگەی ئێوارە بەرەو ڕەشماڵەکەیان گەڕانەوە.

بەقتیقول بەدیتنی ئەوەی کەوا قتشە لەبەردەمی ئاگردانەدا هەڵدەسوڕی، لە ژێر سمێڵانەوە پێدەکەنی قتشە مەنجەڵێکی ڕەش و تەناوی پڕ ئاو کردو لەسەر ئاگری دا ناو پارچە گۆشتێکی نەرمك و گوان و دڵی ئەسپەکەی خستە ناویەوە بەسەخاوەتەوە نەختێکی تەواوی بەزی ژێر یالی لەپاڵ کرد. هەر لەو کاتەدا قتشە پشکە جگەرەکانی دەبرژاندو بە منداڵەکانی دەدا. شەو هەوا سارد بوو بەلاّم لە ڕەشماڵەکەیاندا گەرماو ئاسایش و سەرو دڵ ڕەحەتیەك بالی بەسەر ماڵەکەدا کێشابوو. سیەت چیلکەو چالی دەهێناو دەیدا دەست دایکی کوڕێژگە لە تەقەلادابوو. بەلاّم هەوڵ و تەقەلای ئەو بەقتیقولی نەخەڵەتاند بانگی کوڕەکەی کردو وەك بڵێی کوڕە بەبێ مەیلی هاتە کنی سیەت لەناکاو خەم دایگرت پێشتر ئەم حاڵەی بەسەردا دەهات. ئەو کوڕێکی سەیر بوو هەر لە زووەوە بیری دەکردەوە زیاتر لە سنوری مێشکی لە شتی دەکۆڵیەوەو زیاتر لە چوار دەوری خۆی دەگەیشت کاتی وا

ڕوویدەدا خەم و ناخۆشی ماڵی دەدەگرت و گەورەکان دەمەقاڵێیان دەبوو، بەڵام ئەو بەبێ هۆ سەمای دەکردو وەك کاریلە هەڵدەزۆقیەوە هەمان شێوە بەپێچەوانەوە کە هەموویان دڵشادو کامەران دەبوون بەڵام ئەو دادەماو نەدەبا بیجووڵێنن و کەس دەستی بداتێ وەختێ حاڵەتێکی وای بەسەر دادەهات ئەگەر زێڕو زیویشیان لەبەردەم ڕووکردبایە لە کن ئەو هیچ نەبوو وەك سەگێکی کوتەك خواردو یان شێتانە خەمناك و بێ بایەخ سەیری دەکردو دەتوت کوێرو کەڕ بووەو دایك و باوکیشی بانگیان کردبا هەر گوێی پێنەدەدان و ئاوڕی لێنەدەدانەوە.

ئێستاش کوڕە کەوتە بیرکردنەوە نیگای وەك گەوران سەنگین بووەو خەندەیەکی پڕ لە مانای داوای لێبوردن لەسەر لێوەکانیدا دەبینرا.

بەقتیقول

لەتەنیشت خۆیەوەی دانا.

جومعەبای و فاتیمەش بۆلای باوکیان ڕایان کردو خۆیان کوتایە باوەشی و قتشە کەولێکی بەهەر چواریان داداو داپۆشین.

- ئەوان لە دەوری ئاگرەکەوە دانیشتبوون.

منداڵەکان بێدەنگ بوون بۆنی هێمنییەکی شیرین و شادی بەخشیان لێدەهات مەنجەڵ قولپی دەدا بۆن و بەرامەی خواردنە بەلەزەتە لەناو ڕەشماڵەکە چەرخی دەدا قتشە خەریکی چێشت لێنان بوو بە سوحبەتەوە قسەی دەکرد ڕێك لەوەی بەقتیقول دەنگی ئەوی لەناو چاڵێکدا دێتە بەرگوێ ئاگایشی لێنەبوو چۆن بە دانیشتەوە خەوبردیەوە قتشە مەسینەی پڕ لەئاوی گەرم کردو بانگی مێردی کرد تا دەستەکانی بشوا. بەقتیقول بەزەحمەت پێڵووەکانی دەکردەوە بەرچاوەکانی تاریك ببوون و لەبەرانبەر کڕی دوکەڵاوی ئاگردانەکە وا دەهاتە بەرچاو کە خوێن پڕژاوەتە ناو چاویەوە لە کاتی نووستنەکەی پشتی بەستبووی و قاچەکانی سڕببوون. خەواڵوو باوشکێکی هاتێ و تەکانێکی داو منداڵەکانی کە لە چوار دەوری دا خەوتبوون لادا دەستەکانی لێك خشادو نرکە نرکێکی کرد:

- ئاخ — ئاخ، سڕبووم.

قتشە بە دڵنەوایی کردن و خۆشەویستیەوە وەڵامی داوە:

- ئێستا، ئەزیزم، هەر ئێستا.

قتشـه مەنجەڵەكـەی لەسـەر سـێپایە داگـرت وچەمچـە دارینەكـەی بـە دەسـتەوە گـرت، تـا گۆشـتەكەی پـێ لـە قاپێـك بكـا. بـەقتیقول كەمـەر بەندەكـەی لەسـەر ئـەرز هەڵگرتـەوە كێـردە درێژو باریكەكەی لە كـالان دەركێشـاو بـەناو لـەپی داهێنـاو تـاقی كـردەوە تـا بزانـێ داخـۆ تیـژە یـان نـا، كێردەكـەی مونتـازە مـوو دەكـا گۆشـت وەك كـەرە دەبـڕێ بـەقتیقول ئـاوی كـولاوی كتلیەكەی بە كێردەكە داكرد، قتشە دووبارەی كردەوە:

- هـەر ئێسـتا، هـەر ئێسـتا.... لـەم كاتـەدا سـەگەوەڕ لـە دەرەوە دەسـتی پێكـرد، دێڵـە سـەگە پیرەكـە و دوو توتكەكـەی پێكـەوە وەڕیـن، بـەقتیقول لـە شـێوەی قوڕاندنەكـە تێگەیشـت كـە ئـەوان بـەرەو ئـاخوڕ رایـانكرد، قتشـە هـەر بـەم شـێوەیەی كـە ملاكەكـەی بەسـەر مەنجەڵەكەوە ڕاگرتبوو بـە ترسـەوە سـەیری مێردەكـەی دەكـرد، بەنـدی دڵـی بچـڕا ئـەژنۆی وشـك بـوو تەقـە تـەقی سمـی چـەند ئەسـپێك دەتگـوت لـەژێر زەویـەوە بـەرز دەبێتـەوە بەسـەر دەنگـی سـەگەكاندا زاڵ بـوو، بـەقتیقول بەباشـی دەنگـی ڕم و تـۆبزە بـەرزو گرانـەكانی بـەر زەوی دەكـەوتن جیـادەكردەو بـە دەنگێكـی نەویـەوە بـانگی كـرد: سـەری گۆشـتەكە داپۆشـە... بـەلا نزیكە.

قتشە دەستە پاچـە ببـوو وەك پەرییـەك لـە هـەوادا بفـڕی بـەم لاو ئـەو لادا دەهـات و دەچـوو بـەهیچ جۆرێـك نەیـدەتوانی سـەرقاپی مەنجەڵەكـە بدۆزێتـەوە، تەقـەی سمـی ئەسـپەكان نـزیكتر دەبۆوە، مێردەكـەی بـەڕق و تووڕەییـەوە سـەیری دەكـردو قتشـە بـە تـەواوی دەسـت و پێـی خـۆی ون كـرد ملاكەكـەی دەهێنـاو دەبـردو ئارەقـە بەڕوویـدا دەهاتـە خـوارەوەو بـەبێ سـوود ومانـاو هەر دەیوت و دەیوتەوە:

- ئێستا، ئێستا....

قتشـــە بەســـەر لێشـــێواوی كیســـەیەكی كـــۆنی لـــە زەوی هەڵگرتـــەوەو بەســـەردەمی مەنجەڵەكـــەی داداو ملاكەكـــەی خســـتە نـــاو ســـەتڵەئاوەكە و دەســـتی بـــە ئـــێش و ئازارێكـــەوە هـــەروەك ئـــەوەی بڵێـــی ســـووتاوە بـــۆ دواوە كێشـــاوە، هـــەر لـــە كیســـەكەوە هەڵدەســـتاو دەهاتـــە دەرەوە، بەڵام قتشە ئاگای لەوە نەبوو ئـەژنۆی شـل بـوو بێهێـز بـوو لـە جێـی خۆیـدا لەسـەر زەوی دانیشت.

پیاوە بێگانەكان بـێ پـرس و بـەخێرهاتن خۆیـان بـە چـادرەكەدا كـرد، مـژدەی هـیچ شـتێكی باش لـە ڕوویانـدا دیارنـەبوو، ئەمانـە پیـاوانی قـۆزی بـەق، پیـاو كـوژانی لەنـدەهۆر و كۆنـەكار، دەســتەی هەڵبــژێراو زۆر گۆیــان، غارەتگــەرانی شــەوگەڕ بــوون ڕەفتــارو خۆیــان پێگرتــوە و

بەمستەکۆڵەو کوتەك قسەبکەن و چاوەڕوان نین کەس وەڵامیان بداتەوە و سەلمەنی ورگ گەورەو کەفەڵ ئەستوور، کەمەر بەندێکی قایشی پانی ئاوزینە زیوی لەسەر بەستبوو، بەقامچی بەلا تەنیشتی پێلاوەکانی خۆیدا دەکێشاو بەخۆ نازینێکەوەو هەنگاوی گەورەوە ڕێی دەکردو هاتە ناو چادرەکەوە. چەند کەسێکی دیکەی تێروتەژی و بەفیز لەگەڵ ئەودا هاتنە ناو چادرەکەو بەشکۆوە لەبەردەمی بەقتیقولدا وەستان.

ڕەشماڵەکە تەنگ بوو، بەڵام لە دواوە هەر فشاریان دەهێناو قەرە پەستەیان دەکردو لەبای نزیکتر دەبوونەوە لەدوای هەموویانەوە پیاوێکی باریکەلەی ڕیش سوورو چاو زەق بەزرنگی لەنێوانیاندا هاتەدەر و ئەمەیان هەر سەیری بەقتیقولی نەکردو لە کاتی هاتنی دا مشە مشێکی کردو هەناسەیەکی هەڵکێشا وەك بناو لێیدا لە تەنیشت ئاگردان درێژبوو شانی لە لای قتشەی هەترەش رژاو کردو، قتشە خۆی لێ کەنار گرت و لێی کشایەوە کابرا بە پێکەنینێکی پڕ لە ڕق و بێشەرمانە بەتی چاو تەماشایەکی کرد، گاڵتە جارو بێ چاوڕوان هەموو شوێنێك بە ماڵی خۆیان دەزانن، سوارێکی بەهێزو تێکسمڕاو وسورە بەگەف و کوڕ چاوەکانی لە گلێنە دەرپەڕاندو کونە لووتەکانی فش و دەمی خوار کردبوو، زمانێکی بەسمێلە تاشراوەکانی دا هێنا و بەبێ شەرم دەستی پێکرد.

- ئۆهوی، تۆ پێری شەو لە کوێستانی(دۆنگ) تازەماینێکی جوانت لەڕەوە ئەسپی ئێمە رفاندو سەری ژامانتای ئەسپەوانت شکاند، لەتۆ بترازی کەسی دیکە ئەم کارەی نەکردوە، هەر کەسێك هۆشی هەبێ، دەڵێ ئەم ئیشە ئیشی تۆیە، جگە لەمەش بەیانی لەناو چیادا زەلامێکیان لەگەڵ دوو ئەسپەشیدا دیتووە، یەکێك دیتونی کە دەمەو ئێوارە دووکەڵ لە نزیك ڕەشماڵەکەی تۆوە بەرزبۆتەوە بە کورتی لەبەرئەمەی کوتانەوەی ئاسنی سارد سوودی نییە... پیاوی شەریف ئەگەر باوکیشی ماڵی بدزێ لێی خۆش نابێ. ئەخەسەلا — تۆ... وەڵام بدەوە.

بەقتیقول لەبەرانبەر تێکرای ئەم سوارە شەڕاویانە دڵی دانەخورپا، هەرچەندە دەیزانی، پیاوی دڵڕەق و کەللە ڕەق بە سۆراغیدا هاتوونە، نەدەکرا چاوەڕێی بەزەیی و پیاوەتیان لێبکرێ، ئەم قسانەی وەك سوێند لە دڵی خۆی دووبارە دەکردەوە.

"هەقی منەو ئێوە ناهەقن، هەرچییەکی بەسەر سەلمەن بێنم جێی خۆیەتی، لەبەر ئەمە وەڵامی سوارەکەی نەداوەو بەهێمنی لەبای پرسی:

– دەڵێی دەتەوێ بەدزم دابنێی؟ بەقتیقول کەی دز بووە؟ سەلمەن مشەیەکی لە لوتەوە دەرداو بە تووڕەییەوە وتی:

– شێر و ڕێوی مەهێنەوە.

بەقتیقول ببوو بە بەرد هەر نەش جوولا.

– کەر لە کوێ کەوتوەو کوندە لە کوێ دراوە گێچەڵم پێ مەکەن، لە هیکرا سەلمەن سوور هەڵگەڕاو هەناسەیەی تووڕەیی هەڵکێشا، لەڕقان هەناسەی گیرا:

– ئەی مار... هەی دووپشك.

– جارێ سووری کەوە کێ منی دیوەو کێ بەرۆکی گرتومە؟

کێت شایەتە.

– هەیە.... خەمت نەبێ.....

– لە کوێیە؟ بابێتە بەرەو ڕووم قسەبکا.

بای قسەکەی بڕی:

– وڕێنە دەکەی ئەسپەت دزی، ڕەوەکەت شێت کرد... لەیەك شەودا ئەم هەموو زیانە ئەم کارە کاری تۆیە تۆ، تۆیەك لەژێر سایەی مندا گەورە بووی.

– بەڵێ، باشە، دیارە لەژێر سایەی تۆ، بێ ئەسەڵ نییە، کەبەهەر شێوەیەك دڵت بخوازێ دەم ڕەتێنی. دیارە کە ئەم جۆرە کارانە لای تۆ شتێکی ئاساییە... ئاخر پێم ناڵێی بۆ ئازارم دەدەی؟

– ئێستا تۆ کە زیانم لێدەدەی هیچ، زەمیشم دەکەی؟

– وا دیارە زەم کردنی تۆ بناغەیەکی نییە!

بای بەنیگایەکی بێ ماناوە بەرانبەر خزمەتکار حەپەسا.

– ئاخر من چیم لە تۆ سەندوە؟

– بپرسە چ شتێك هەیە لێت نەسەندبم.. ڕۆحت هێنامە سەر کونە لوت، تاکە براکەمت کوشت.. هێندەت لێدا تا نیوە مردوت کرد...

– باشە، پاشان مەعلوم دەبێ کە من دوژمنی خوێنی تۆم؟ بەقتیقول دەستەکانی بەسنگەوە گرت.

– خوا خۆی ئەم قسانەی بەسەر زماندا هێنای... یەکەمجار تۆ ئەم قسەیەتکرد.

– عەقڵت تێکچووە شێت بووی؟

- بەقتیقول بەترش و تاڵیەوە سەری بادا.
- نەتهێشت بە مردنێکی سەرو دڵ ڕەحەت بمرێ.

نەسەلام و سەرەخۆشی. نەبەخشش و سەدەقەیەك ئەو شەش مانگان وەك مۆم دەتواوەو چاوەڕوان بوو هەر هیچ نەبێ تۆ بەرخێکی گەڕی بۆ بنێری هیواداربوو هەر نەبێ پێش مردنی دڵی ئارام بگرێ.

بای چاوە جیقناویەکانی تەسك کردو بەلالێوو زمانە کەفاویەکەیەوە وتی:

- ئەها... ڕوون بۆوە لە کوێوە قسەدەکەی... باوابێ با زۆر قەرزاری تۆم؟ ڕەنگە نیوەی سەرو ماڵم هی تۆیێ؟ برفێنە، دەست مەپارێزە چیدیت لە ئاغا دەوێ، لە سەلمەنی دەربێنە پێکەنینێکی بێ نامۆسانەو گەف ئامێز لە نۆکەرەکان بەرزبۆوە، بەلام بەقتیقول نێو چەوانی گرژنەکرد.. با ئەو تەنیاش بێ هەق بەلای ئەوە.

- دەڵێ با وابێ؟ فەرموو بیست زستان دۆشەگم سایەقەو لێفم بەفربوو، هاوینان چاوم لێك نەناوە بیست بەهار شادیم نەبوو بیست پایز ڕووناکیم نەدیت شکایەتم نەکرد، مێگەلی تۆم لەوەڕاند، تەکتیقولی بەدبەختیش بەهەمان رادە ناخۆشی و ئازاری کێشا.

دوازدە ساڵە ژنی منە، کارەکەری تۆو خزمەتکاری دایکی تۆبوو، دایکت بەنەخۆشی سیل دەتلایەوە. جوانی و جحێڵی ژنەکەشم دەتوایەوە، لەبەرانبەر ئەمانە.. بەرانبەر هەموو ئەمانە چیمان دەست کەوت؟ تەنیا مافێك، ئەویش ئەمەیە کە ئەوەندە ئاوی دەممان قوت بدەینەوە و تا لە برساندا بتۆپین؟

سەلمەن قیژاندی و ئاوی دەمی لەم لاو ئەو لای لالغاویدا دەڕژا:

- مەبەستت تێگەیشتم... تێگەیشتم.. خولامی روتەڵەی قرێژاوی پیس و پۆخل.. هەموو بیرو مەبەستی ناوەوت دەخوێنمەوە عەجەب بێچاو و ڕۆیکی ئەم دزە نیازی وایە من سووك و ڕیسوا بکا، باشە واتلێدەکەن زمانت بگەزی... بلێ بزانم ماینەکە لە کوێیە؟

- لە دادگا داوای ماینەکەت بکە.
- داوا بکەم؟ کەری ناجسن. ڕوتەڵەی بێدەرپێ... تەمای چیت هەیە؟
- تۆ دەسەلاتداری و من خاوەن مافم لێگەرێ با موحاکەمەمان بکەن.
- هەڵبەتە کە مەحکەمەمان دەکەن.. سەیرکە ببینە لاف زەنی بێ ئابڕۆ چ قوڕێك بەسەری خوێدا دەکا، دەتەوێ لە ڕووی قۆزی بەقان ڕاوەستێ؟ داوای دادگا دەکەی، داوای ڕاستی دەکەی؟ زۆر — باشە.. ئێستا زمانت درێژە، لە ڕێی دادگای دانێ سزات لەناو

دەست دەنین.. بەلاّم دەبێ بێ ئەوەی ڕاگیرم بکەی مایەنەکەم بدەیەوە پاشان دەبینن کە کامەمان بەچ تاوانێك حوکم دەدەن.... بۆ دواجار دەپرسم مایەنەکە لە کوێیە؟

– ها سەلمەن بەڕوێکی پڕ لە گڕی توڕەییەوە قامچیەکەی بەڕووی بەقتیقول بەرزکردەوە.

نییە بەتیلەی چاو دەیدیت کەوا چۆن پیاوە بەڕەلاکان تۆبزیان ئامادەکردوەو لێیی نزیك دەبنەوە ئامادەن... تەنیا چاوێکیان لێ با بدرێ.. ئاخێکی هەڵکێشا:

– مایەنەکەتان بێ سەرو شوونە...

– چیت لێکرد؟

– بەدۆستێکی خۆم سپارد، تا دووریخاتەوە خاتەوە برادەرێکی دڵسۆزە هەڵناخەڵەتێنرێ...

– درۆ دەکەی پێستت لەبەردا دەماڵم.

– ئەگەر درۆ دەکەم چیدی مەپرسە تا وەلاّمت نەدەمەوە. ئەم سەرو بەندانەدا پیاوە ریش سورە لاوازەکە. کەوا لە تەنیشت ئاگردانەکەوە ڕاکشابوو بە هەنیشکەکانی ڕاست بووەوەو بەبۆڵە بۆڵ و منەمنێکی گاڵتەجاری وتی:

– ئۆی بەقتیقول، باشتر وایە بەخۆشی دانی پێدا بێنی بۆچی بۆ دۆزینەوەی مایەنەکەی هەڵەتەی شوێنی دوورمان دەکەی؟ بۆنی گۆشتی ئەم جوانە مایەنەی کەسەرو دڵ دەکاتەوە لە کوێوە؟ بۆ داماوی؟ وەلاّمێکمان بدەوە. بەقتیقول بێدەنگ بوو، قتشە چاوی بڵند نەدەکرد، زەلامە ریش سوورەکە لە جێی خۆی ڕاپەری و ئەو کیسەی کە لەناو هەڵمدا خووسابووەو لەسەر مەنجەڵەکەی هەڵدایەوە.

– خۆیەتی. مەنجەڵ سەری لەسەر دانییە، بەبێنیاز سەری مەنجەڵەکەم هەڵدایەوە گەنجێکم لەناودا دۆزیەوە... باشە میوانانی خۆشەویست، ڕاست و دروست بۆ پێشوازی ئێوەیان ئامادە کردووە بۆ ڕاوەستاون؟ برایان دەستتان بشۆن، قتشە خێراکە قاپمان بۆ بێنە.

ئەندامانی دەستەی قۆزی بەق لە دەوروپشتی سەلمەن دانیشتن بە گاڵتەو گەپ دەستیان بە قاقای پێکەنین کرد. مفتە خۆران لەبەلەزەتی دەعوەتەکەی بەردەمیان بە گاڵتەیەکتریان پاڵدەدا قتشە لە شەرمێکی تاڵ سڕببوو لەگەنێکی گەورەی دانە دەست.

پوخـه پیـاوه[٢] ریش سـووره‌که گۆشـتی ده‌رهێنـاو لـه‌ناو له‌گه‌نه‌کـه‌ی کـردو پارچـه پارچـه‌ی کرد.. سه‌لمه‌ن و نزیکـه‌ی ده‌که‌سـی لـه بێشـه‌رمترین خـوێڕی تـرین ئه‌ڵقـه لـه گوێکـانی باسـکیان هــه‌ڵکردوو که‌وتنــه ڕفانــدنی ئــه‌و پلــه گۆشــته چــه‌ورو نه‌رمکانــه‌ی کــه هێشــتا هــه‌ڵمیان لێهه‌ڵده‌ستا. بۆ گاڵته‌ش به‌قتیقولیان بۆ سه‌ر سفره بانگ نه‌کرد.

خاوه‌ن ماڵ له‌م لاوه وه‌ستابوو تووڕه‌و حه‌په‌ساو سه‌یری ئه‌م دیمه‌نه‌ی ده‌کرد.

میوانــه ئــه‌زیزه‌کان به‌پشــتیان دیــوارێکی مه‌حکــه‌میان له‌به‌رانبــه‌ر ئــه‌ودا دروســت کــرد. قتشه به ڕوویێکـی پـڕ لـه نـه‌فره‌ت و بێـزه‌وه چـاوی لـه زه‌وی دووری بـوو ئـه‌و لـه ژیـانی خۆیـدا زۆری چه‌رمه‌ســه‌ری دیتبــوو، بــه‌لاَم شــتی وا پــیس و گــلاَوی بــه‌بیردا نــه‌ده‌هات ســواره‌کان به‌ملچــه‌ملچ به‌هــه‌ردوو لــه‌پ گۆشــتیان لــه ده‌میــان ده‌په‌ســتی و قوتیــان ده‌دا ئاغــاش له‌گه‌ڵیانـدا خــه‌ریکی گۆشــت خــواردن بــوو و ســکی نه‌تــه‌قی کــاتیٚ بنــی له‌گه‌نه‌کــه بریســکاوه، ســه‌لمه‌ن له‌تێریان قرقێنه‌یه‌کی هێناوه‌و به به‌قتیقولی وت:

- ئێســتا ته‌ویلــه‌مان نیشــان ده‌ده‌ی.. ببیــنین چــیت لــه‌ویٚ شــاردۆته‌وه. ئه‌گــه‌ر کلکــی ماینه‌که‌شـت بـۆ بـه‌جیٚ بهـێڵم، وجـاغم کـوێر بێتـه‌وه.. له‌سـه‌ر حسـێبی مـن نـاتوانی بـژی، درۆ ده‌که‌ی.. بێکه‌م و زیاد هه‌مووی ده‌به‌م، یالڵلا تاماوی خێراکه.

به‌قتیقول به‌زه‌حمـه‌ت جلـه‌وی تـوڕه‌یی خـۆی گرتبـوو، بـه‌لاَم بـه‌م قسـانه‌ی سـه‌لمه‌ن لـه گیـانی خۆی بێـزار بـوو لـه حاڵێکـدا کـه لـه ڕقـان و به‌کـه‌م دانـانی و منـه‌ت نـه‌زانینی ده‌لـه‌رزی و لـه‌م شتانه‌ش خراپتریان لیٚ چاوه‌ریٚ ده‌کرا، به ڕق و کینه‌وه وتی:

– ئه‌گــه‌ر ده‌تــه‌ویٚ بگــه‌ڕێی بگــه‌ریٚ، ئه‌گــه‌ر دۆزیتــه‌وه ببیــه‌، چــاکیش بزانــه به‌چـاو سوورکردنه‌وه‌و زمان درێـژی نـاتوانی بمترسـێنی... سـه‌لمه‌ن لـه جێـی خـۆی ڕاپـه‌ری و بـه قامچیه زه‌رده ماره‌کــه‌ی دووقامچــی بــه چــه‌پ و ڕاســتی به‌قتیقولــدا کێشــا... بــه‌قتیقول تــاوه‌کو ده‌ستیشــی بلنــد نــه‌کرد، بــه‌بیٚ چـاو تروکانــدن ســه‌یری ده‌کــرد، فرمێســك به‌ســه‌ر پرژانگــه هه‌لژه‌په‌تاو بێخه‌وه کـانی دا ده‌هاتـه خـواریٚ بـای ده‌سـتی بـه جـوێن و قسـه‌ی ناشـرین کـرده‌وه.. بــه‌قتیقول لــه هــه‌موو شــتێك زیــاتر لــه‌وه ده‌ترســا که‌له‌به‌رچـاوی ژن و منداڵــه‌کانی بشــکیٚ... قتشه ده‌سته‌کانی بۆ ئاسمان به‌رزکرده‌وه‌و هاواری کرد: هه‌تا هه‌تایه له‌عنه‌تت لێدا.

– قۆزی به‌ق، به‌له‌عنه‌تی ئه‌به‌دی گرفتار بیت، خوا خۆی سزات ده‌دات.

---

(٣) پوخه‌پیا: پیاوی بوده‌ڵه

- سیەتی بچکۆلانە قیژەیەکی لێدا.
- بەراز، خۆی بەسەلمەن داداو یەخەی گرت، بای کوڕێژگەی تێهەڵدا ئەولا.

بەقتیقول لە خۆی کەوەڕی بوو یاخەی ستەمکاری گرت.

ئەو لەم دەقەیەدا وەك دڕندە ترسناك بوو و لەپێنج کەسیش بەهێزتر بوو سوارەکان نەیانتوانی یەکسەر سەلمەن لە چنگی دەربێنن و بەهۆشی بهێنەوە. هەر لەگەڵ بەهۆش هاتەوە.. لە تاو تووڕەیی و رقدا دەیگرت.. دووبارە نەڕاندی:

- سیا چاڵت دەکەم... پیسکە... دەتڕژێنمەوە دەتخەمە ژێر زەمینەوە.. بۆ سیبریات تێهەڵدەدەم، ئەگەر وا نەکەم پیاو نیم...

بەلاّم بەقتیقول ئیدی نەجوێن نەگەف و گوڕی نەدەبیست. بە ئەزمی کوشتن لێیان دەدا، خەتی خوارو خێچ و بازنەیی ئاگراوی لەبەرانبەر چاوەکانی بریقەیان دەداوە، جریوەیان دەهات و تێکدەئالاّن. پاشان ئەوانیش دامرکانەوە. ئەو بەزیرە زیر دەکەوتە ناو چاڵێکی تەنگ و تاریك و سەروپشت و کەلەکەو سك و دەست و قاچی بەر دیواری چاڵەکە دەکەوت و بەهیچ جۆرێك نەدەگەیشتە بنی چاڵەکەوە. لە ئێشی ئەو سووتانەوەو چوزانەوەی کەلەسەر گۆناکانی هەستی پێکرد، کەمێ بەهۆش خۆی هاتەوە.. بەتەواوی وەك سوژنیان لەپدو ڕاکردبێ دووبارە دنیای لەبەرچاواندا تاریك بوو، سەرەنجام کەوتەوە ناو چاڵێك کە وەك تاوەیەکی داغ گەرم بوو، ئینجا بەقتیقول هیچی لەبیرنەما.

(٤)

پاشی ماوەیەکی دوورودرێژ بەهۆش خۆی هاتەوە لەپشت تەمێکی خوێناویدا بە زەحمەت قتشەی دیت. قتشە لە ماوەی شەوێکدا زۆر پیرولاواز ببوو، گریان و شیوەن قوڕگی قتشەی دەگرت و دەنگی پڕمە پڕمی گریانێکی پڕ بوغزو ڕقی لە قورگدا دەهاتە دەر.

بەقتیقول دەنگی ژنەکەی نەناسیەوە، لە درزێکی فراوان و خوارو خێچ ڕووناکاییەکی غەم ئەنگێز و کەم شەوق دەهاتە ناو چادرەکەوە.

دەرگای چادرەکەیان هەڵکەندبوو، باران نم نم دەباری و وەك کەزی سپی و ئالۆزو لەرزان وەك بژی یاڵی ئەسپ... دەژڕانە سەر زەوی و بلاّودەبوونەوە.

بەقتیقول دەینالاّند.. باشتر بوو ئەم ڕۆناکی و بەد بەختیو ئاخر شەڕنەبێنێ..

ئـاگردان خـامۆش ببـۆوەو بـەقتیقول لـەژێر کەوڵـە قـورس و سـارد و سـڕەکە ڕەق ببـووەوە هـەموو ئـازای دەیزیڕانـد. ژانـی دەکـردو قەتماغـەی خوێنـە وشـك و مـەییوەکانی سـەر دەم و چـاوی دەسـڕیەوە، سـیمای ئادەمیـانی بـەڕووەوە نـەمابوو، وەك پارچـە خشـتێك سـورو شـین هەڵگـەڕابوو، چـاوەکانی بـەبێ تـامی هەڵزەپـەتابوو، سـەرگۆنای هەڵقلیشـابوو خوێنیـان لەبـەر دەڕۆیی و لەسەر چەرمی کەولەکە جێی چۆڕاوگەی خوێن دەبینرا.

بـەقتیقول بـە زەحمـەت و دەنگێکـی ناڕحەتـەوە بـەم لاو ئەولایـدا چـاوی گێـڕا.. لـە کەسـێك دەگەڕا..

قتشە بەدەم هەنسك و گریانەوە وتی:

– ئەوان لێرە نین.. لەعنەتیانە هەموو ڕۆیشتن بەقتیقول بە ئاخ کێشانەوە وتی:

– سیەت..

– ئەو لێرەیە، ئافەرین سیەت..

– ئافەرین سیەت..

ستەمکاران پاش ئـەوەی ئیشـی باوکـەیان دیـت، بـە سـوراغی کـوڕە داهـاتن، سـەلمەن خـۆی لێـی دەپرسـی، گۆشـتەکەیان لـە کـوێ شـاردۆتەوە بەمـەرگ گـەفی لێـدەکرد.. سـیەت لـەبزی نەبزوفت. قتشە فرمێسکەکانی خۆی دەسڕیەوە و دەیوت:

– ڕیش سـوور مەشـخەڵێکی داگیرسـاند وەك سـەگ کەوتـە گـەڕان هـەر بـە بـۆن گۆشـتەکەی دۆزیەوە، هەم ئـەوەی بـۆ بـەرخۆری هەفتەیـەك لـەناو هـۆرە مەڕەکـەدا بـە قـەنارەوەمان کردبـوو. هەم ئەوەیش لە حەشارگەکەی بەردمان خستبووە سەر.

ئەسـپەوانەکان بـەڕەنگی پێسـتەکە ماینەکـەیان ناسـیەوە. سـەلمەن فرمـانی دا هـەموو گۆشـتەکە ببـەن و ئەسـپەکەو گایەکـەشمان سـەڕا ببـەن. ئەسـپەکە لەبەرئـەوە تـاکو نـەبنیرێ ڕەوەکـەی خەسـارەتی لێکـەوتووەو گایەکـەش بـۆ چـاو شـکاندن. بـەلاّم لەبـەر ئـەوەی گۆشـتەکە مـاڵی دزیارییـە نـابێ بـۆ دز بـەجێ بهێڵـرێ. دواجـار ڕیـش سـوور دوو کەسـی دیکـە بـە خـۆو مەشـخەڵەوە لـە بـەقتیقول نزیـك بونـەوە.. دانیشـتن و سـەیری یـەکیان دەکـرد. سـەلمەن لێیـان نزیك بووەوەو بۆ دڵنیایی کردنی وتی:

– هەناسە دەدا.

سەلمەن وتی:

– چارەنووسی ئەم کورێژگە ئەوەیە، لە زیندان بمرێ، نەك لە چادر برام والییە ئێوەش هەموتان شایەتم دەبن.. نامەیەك دەنووسم و لە ژێرەوەی مۆری دەکەم... بێگومان دەیخەمە حەپسخانەوەو هەرچیم لە دەست بێ دەیکەم تا ڕەوانی ئەو بەندیخانەی بکەم کە سوخرەکیشی تێدایە. لێگەرێ با لەوێ وەك سەگ بتۆپێ پاشان لێیانداو ڕۆیشتن.

بەقتیقول سەیری منداڵەکانی کرد، دەبێ دیسان منداڵە بێنەوا کانی برسیەتییەکی وابکێشین لە عەقل بەدەر بێ. دەبێ بەرانبەر گوجیلە سەگەکانیان سکیان هەڵوڕەشن.

بەقتیقول پرسی:

– هەر هیچ نەبێ تۆزقاڵێك بۆ منداڵەکان ماوە؟

قتشە بەدەم شیوەن و گریان وەڵامی داوە هیچ شتێك.... تۆزقاڵێك نەماوە، هەرچی بوو و بردیان بە ڕۆژی ڕۆناك ڕووتیان کردین ئەم سەلمانە مەلعونە ماڵی وێران کردین. هەرچی هەمان بوو بەربایدا، خوایە زوو بێت دەبێتەوە و بمرێ و قەبرەکەشی لافاو بیبا....

بەقتیقول ددانی لە جیرەوە بردو دووبارە بێهۆش کەوتەوە.. تا دەمە دەمی نیوەڕۆ بەدەنگی بەرز وڕێنەی دەکردو دەیگوت بەردەوام لەبەرخواو خەڵکانێکی نادیار پاڕایەوەو سکاڵای لای خوا دەکردو جوێنی بەدادڕەسان دەدا.

–ئەها.... بەڵێ... ئێستا بڵێن کێی دزی؟ بەقتیقول چەند ڕۆژان بەبێ جووڵە لەناو نوێن ڕاکێشاو لەناو خەیاڵ و بیرکردنەوەیەکی قووڵدا مەلەی دەکرد: دەبێ چیبکا؟ ئەو تەنیایەو کەسی لە پشتدا نییە، ئایا بەتەنیا دەستی دەتوانێ حسابی خۆی لەگەڵ قۆزی بەقەکان پاك بکاتەوە؟

لە گوندەکەی خۆیاندا بە هەقی خۆی ناگاو برادەرایەتیشت ناکەن. ئەم پیاو کوژانە زۆر لە خۆیان بابینە، هەندێکیان چاو ترساو کراون و بێدەنگ دەبن.

لەبەد بەختیدا ئومێدی یارمەتی لە کێ دەکرێ؟ لە خزم و کەسان؟ ئەدی ئەوان لە کوێنە؟ بەرەبایەکەم نفوسە و لاوازەکەی ساری لە بیست چادر تێپەڕ ناکاو ئەوانیش لەسەرانسەری ناوچەکەدا پەرت و بڵاون و ناتوانرێ لە شوێنێك کۆیان کەیتەوە. لەگەڵ خێڵ و بەرەبابە دەوڵەمەندەکان کۆچ و کۆچبار تێك دەنێین و خزمەتی ئەوان دەکەن و خۆیان لەناو هەژاری و کارەساتی ڕۆژگار دەژیەن قسە لەگەڵ کێ دەکەی.. یەکێ دەڵێی وابکەو مەکە؟ تازە کەس گوێ ناداتە قسەیان. کەسێك لە نێوانیاندا نییە قەدرایی بستێك زەوی هەبێ.

لەگـەڵ ئەمەشـدا بـەقتیقول نەیـدەتوانی وەکـو ڕەشـە خەڵکەکـەی تایەفـەی سـاری خـۆی لەگەڵیاندا بگونجێنێ، بێچەندوچوون ئەو لە لەوانی دیکە ئازار بوێرو سەر سەخت ترە...

لەبەرئەمە وەزعەکـە بـۆ ئـەو نالـەبارو دژوارتـرە، تـەکتیقولی بـرای وەك بـەرخ بـوو، گورگـان خواردیان، بـەڵام هـەموو ڕەوشـت و ئاگـاری بـەقتیقول لەسـینەی سـیەتی بچـکۆلانەی سەرکەشـدا هەڵیـدابوو وە ئەگـەر بـەقتیقولیش شانسـی هـەبا دەیتـوانی ببێتـە پیـاو، لەسـەر حیسـابی ویژدانی بژیەت و سکی منداڵەکانی تێربکـا سـوپاس بـۆ خـوا، کـە هـەم هۆشـی لـە کەللـە دایـەو زمانیشـی هەیـە، بـەقتیقول دەیتـوانی زۆر ئـیش بکـات... بەداخـەوە کـە دادو ئینسـاف نییـە، بـەختی نییـە و خـواش برسـیەتی و ڕەنـج بـە زەبـوونی و مـل کەچـی وەکـو نەخۆشـیەکی درم و بێدەرمان بەنسیبی ئەو دەکا.

ئێستا بەجارێ بارەکـە بـەرەو خراپـی دەچـێ، لەمـە بـەدواوە چـاوی سـەلمەنە، ئەمـەی ڕابـورد تـەنیا کولیکـە[٣] بـوو دیـار نییـە بـەری چـی دەبـێ.. قـوزی بەقـەکان هـەولێکی زۆر دەدەن لـە خۆڵقـەتی خۆشـیاندا.ڕەت دەکـەن. حکومـەت لـەژێر دەسـتی ئەوانـە، والـیش لەوانـە ئاغاکـان خـۆیین هـەموویان دارو دەسـتەیەکن، پشـت و پـەنای یـەکن ئێسـتاکە کـە توانییـان بـەجارێك لەسـەر بـەقتیقولی ئیسـپات بکـەن. هەرچـی بـووەو نـەبووە لەسـەر بەقتیقولیـدا بشـکێنن، پـێش هـەموو شـتێکیش خراپـە کاریـەکانی خۆیـان بـە ملـی ئـەودا دەهێـنن.. هەرکەسـێك لـە پیاوەکانیـان دزی و چـپاول بکـا بەسـەر ئەویـدا دێـنن، ئـەو کاتـە یەکـە تـرس و ئـابڕۆ چـون چەرمەسەری هـەرە گـەورە ئـەویش کـە نـاوی زیندانـە، دامـەنگیری دەبـێ، بـەقتیقول لـە دنیـادا زیاتر لە هەموو شتێك لە زیندان دەترسا.

سەلمەن دەیزانی بـەچ شـتێك بیترسـێنێ، زۆر جـاران بـەقتیقول لـە کـاتی تـالان و بـرۆدا بـەرەو ڕووی تارمـایی مـەرگ بۆتـەوەو هەراسـان نـەبووە، بـەڵام ئێسـتا دەلـەرزی، دەتگـوت تـاو لـەرزی تارمـایی زینـدانی تـەنگ و تاریـك و بۆگـەنی وەك قـەبر... دەیانـەوێ زینـدە بـە گـۆڕی بکـەن. چارەنووسـی تـەکتیقول گـەڵی ئاسـانتر بـوو، نـابێ سـەلمەن لەگـەڵ ئەوانیدیکـەدا بـەراوردبکرێ، ئـەو بـە بـەلاش گـەف ناکـا، ئـەو کۆیلەیـەك لـە قسـە و گوێیـدا نـەبێ ریسـوای دەکـا، تـا ئەوانیدیکە پەند وەرگرن، ئیشەکە دەگەیێنێتە حەپسخانە و مریشکە ڕەشە.

---

(٤) کولیك: گوڵی هەردار مێوەیەك کە تازە دەپشکوێ، کولیکە هەنار، گوڵە سورەکەی هەنار

بـەقتیقول بـەبێ ئـەوەی شـەرم لـە ژن و منداڵـەکانی بکـا وەك دڕندەیـەك کەوتبێتـە داوەوە، لـەبێ هیواییـدا گـەوزی دەداو لـە خـۆی دەپرسـی، پـەنا بـۆ کـوێ ببـەم؟ قتشـە وابزانـی دیسـان مێردەکەی کەوتۆتەوە وڕێنە لە کرۆکی دڵیەوە دەستی بە دوعاو پاڕانەوە کرد:

- خـوای گـەورە، سـەبری بهێنـی.. نـەهێڵی بمـرێ، ئـەی خوایـە ڕۆژێـك داهـات بەتـەواوی نائومێد بـوو، بـانگی قتشـەی کـردو چـەند شـتێکی بەبەرگوێـدا هاویشـت، کـە پێشـتر چـاوەڕێی ی ئەم قسانەی نەدەکرد.

- ژنـێ... نـا... دوژمـن، بـەهێز بـەزۆریش هـەموو کارێـك دەکـرێ، ئاشـکرایە چـی دەقەومێ.

لەم کاتەدا قتشە بۆ یەکەمین جار لە وەزعی ئەو هەراسانی دایگرت.

- ئایا بەڕاستی کەس نییە، کە بمانپارێزێ؟

بـەقتیقول وەلاّمـی نـەداوە، کەوتـە بیرکردنـەوە وا دیـاربوو کـە چـارێکی بەمێشـك دا هـات. قتشـە دەللـە عاسـت هەسـتی بەمـەکرد، ئـیتر بـەقتیقول نەیدەنالاّنـد و وڕێنـەی نـەدەکرد، کـپ بوو و دەستی بەسینەی پڕلە برین و سەراپا داڕوشاوی دادەهێنا.

هەفتەیـەکی بەسەرداچـوو و بـەقتیقول لـەناو نـوێن هەڵسـاوەو قتشـە لـە شـێوەی هەڵسـانەکەی بـۆی دەرکـەوت بەهەڵـەدا نەچـووە کـە بـەقتیقول بـەنیازی سـەفەرێکی دوورو درێژبوو.

قـۆزی بەقـەکان، دزەکـان، ئەسـپەکەیان ئەسـپە ڕەش بـۆرو زیـرەك، بەئـەزموون و بەوەفاکەیان لێبرد، بـەڵام بـەقتیقول ئەسـپێکی دیکـەی، کـە لـە ئەسـپە ڕەش بـۆر خـراپتر نـەبوو، شێیکی یەرغە و ڕوهـان و خـوێن گـەرمی هـەبوو، بەئەمانـەت لـەناو ڕەوە ئەسـپی هاوسـێ کـەی شـاردبۆوە، کـە دۆسـتی تەنگانـەو جێـی دڵنیـایی ئـەو بـوو، ئەسـپێکی هەسـرەت ئـەنگێز، ڕێـك ئەنـدام بـەغاربوو سـینگێکی پـان و سمـی نـازداری هـەبوو، ئـەم ئەسـپە بەرغـە لەسەرانسـەری ناوچەدا بێ وێنە بـوو و ڕەنگـە لـە ئاسـتانی چلکاردا هـیچ کـەس وێنـەی ئـەوی نـەبووە، ئەسـپ شـێیە ئێسـتا نـۆرەی زینکردنـی هـاتووە، بـەیانی زوو بـەقتیقول تفەنگەکـەی خـۆی پـڕ فیشـەك کرد، ڕۆنـی لـە بیرینـەکانی سـەر ڕوومـەتی هەڵسـوی و شـتێکی تـێ ئالاّنـد، کـاتی مـاڵ ئـاوایی کـردن لەسـیەت کـە خـەریك بـوو جڵـەوی ئەسـپەکەی دەدا دەسـتی سـەری بـادا، ئەسپەشـێ، بـەقتیقولی بـۆ سـەر لوتکـە چـیا بـەرزو سـەخت و شـوێنە ناهـەموارەکانی ناوچـەی سـەروی جەنگەلەکان برد.

ئەسـپ سـوار ماوەیـەکی زۆر لـە نێـوان پێشـە چـڕو زەمەنـدەکانی قەرەچـای و دڕك و دار و گوڵە نەسـرینی سـەراپا بـەدری ڕێگـای بـۆ خـۆی دەکـردەوەو نیـوەڕۆ لـە شـوێنە ڕك و سـەختەکان دەربـاز بـوو، گابـەردە ڕوت و مەزنـە سـوور سـوورەکان کەسـەریان بـۆ کەشـکەلانی فەلـەك بردبوو، لەبەرانبەری و بەدیارکەوتن.

کەسەیر دەکەی و دەبینـی چـۆن بـەردەکان لەسـەر سـەرتەوە قیـت بوونەتـەوە، کـلاوت لەسـەر سـەردا بەردەبێتـەوە لێیـان نزیـك بیتـەوە ناڕەحـەتت دەکـەن. وا دێتـە بەرچـاو کـە شـڵەقاندنی گـۆمی بێـدەنگی شـاهانەو ئەبـەدیان گوناهێکـە بـوردنی بـۆ نییـە، لێـرەدا ڕووبـەڕووی مـرۆڤ و ڕەوەو مێگـەلان نابێتـەوە تاشـە بـەردە سـوورەکان لانـەی هەمیشـەیی جانـەوەری دڕنـدەو ئـازادە، خـۆ ڕاوچـیان بەڕێکـەوت پـێ لـەم جێیانـە دەنـێن گەیشـتنە ئـەم شـوێنە زۆر دژوارەو خـۆ دەربـازکردنیش لێـی دژوارتـرە، وردە وردە بـەقتیقول لەبـەردە دێـو ئاسـاکان نزیـك بـووە بـێ هەسـت و خوسـت دابـەزی ئەسـپەکەی لـە نسـێی دۆڵێکـی تەنگـدا بەسـتەوەو کلاوەکەوڵەکـەی لەوێ داناو تفەنگەکەی سـوار کـردو بـەهێمنی بـەرەو سـەرەوە دەسـتی بەسـەرکەوتن کـرد، لەسـەر بـەردێکی پانـدا مانـدووی خـۆی حەسـاندەوە، لاکەلەکـەکانی وەك ئەسـپێك زۆرتـاو درابـێ بـەرزدەبۆوەو دادەبـەزی ئـەو لێژاییـە بـەرفراوان و ڕەنـگ خۆڵەمێشـیەی لـە خـوارەوە دەبینـرا لەبەرچـاوەکانی گوشـاد بـووەوەی ئـەو دەیزانـی لـە پشـت ئـەم قوولاییـە نشـێوێکی ڕوت و ڕك هەیە، کوێرە ڕێـی وەك داوە دەزو لـە چـەپ و ڕاسـتیدا دەهاتنـە خـوارو لـە نێـوان بـەردەکان شـون بزر دەبوون ئێرە لەوەڕگای هەرە خۆشی بزنە کێویان بوو.

بـەقتیقول بەچـاوێکی تیـژ تەماشـایەکی شـەپۆلی بێجووڵـەی بـەردەکانی کـرد لەوبـەری دۆڵەکـە لـە نشـێوە ترسـناکەکە شـوونی هـیچ گیانـدارێك نـەدەبینرا، هـەموو شـتێك بـێ گیانـە دەنگ لە هـیچ شـتێکەوە نـەدەهات و هـیچ شـتێك نـەدەجوولا، چـۆلیەکی بـێ هەسـت و خوسـت کـوێرو کـەر، زۆر کـەڕەتان بـەقتیقول هاتۆتـە ئێـرەو تێیـدا خولاوەتـەوە لێـی هـەڵخزیوەو نووکـە بەرد هەموو گیانیان رووشاندوەو برینـداریان کـردوەو هـەر خۆشـحالیش بـووە بـەوەی کـە بـە سـاغ و سەلامەتی گەڕاوەتەوە. بەلام ئێستا نەیدەتوانی بەدەستی بەتاڵ بگەڕێتەوە.

ئاسمـان وەك بـەردە بۆزەکـانی دەورو بـەر غـەمناك بـوو، بـەقتیقولیش پێسـتەیەکی بـۆری لەبـەردابوو بـە ڕەنـگ و ڕووێکـی خۆڵەمێشـی و لاواز و ئێسـقاوی کـەوەك بـەرد وابـوو، تفەنگەکـەی لەشـانی کـردەوەو وەك مـارمیلۆك بـەبێ هەسـت و خوسـت و ئاوڕدانـەوە بـە ڕۆخـی

لێژاییەکە هەڵزنا، کێوەکان، ئەی کێوەکان هەر هیچ نەبێ ئێوە سەدەقەیەك بەم دەست بەتاڵە ببەخشن..

وەختی بەقتیقول گەیشتە سەر ڕۆخی نشێوەکەی ئەودیوی لێژاییەکە بزنە ڕێگاکانی کەوتە بەرچاوو خۆر بەرەو ئاوابوون دەچوو.. هەندێ جار وارێك دەکەوت کە بەدبەختیش بەختی یار دەبوو، ڕێك و ڕاست لە ژێر پێیی بەقتیقولدا لە قەدی نشێوە شەپۆلاوی و درێژەکاندا، وەك بڵێی لەنێو تەنکە تەمێکی بۆردا سێ بزنە کێوی — نێریەکی تیسکاوی و — شاخ درێژو — شۆر ببوونەوە ئەها ئەهـ هەر ئێستا ڕاوەستابوون، سەریان بۆ ئەو کەرخە وەرسوڕاندبوو کەوا لێوەی هەڵاتبوون، گوێیەکانیان مووچ کردبوو هەستیان ڕاگرتبوو و خۆیان ئامادەکردبووپێی پێوەنێن و هێشتا چاوت نەتروکاندوە، ون دەبن لەسەر لەشە تیسکاوی و تێکسمڕاوەکانیان شتێکی وەك زەمبەلەیەکی باڵدار بەدی دەکرا.

بەقتیقول لەدڵی خۆیدا نیازی گرت و پاڕایەوە:

- باشە بە ئومێدی خوا... تفەنگەکەی لە خۆی کردەوەو ڕایکێشا بەرێ قۆنداغەکەی بە لاشانییەوە چەسپاند، سێرەی لە نێریەکە گرت، بەلاّم زیاد لە پێویست پەلەی کرد، دەستەکانی دەلەرزین و لوولەی تفەنگ لەسەر سێرە لادەچوو، نێچیرەکە لێیی هەشیار بۆوە، ترس یاسای خۆی هەیە، نابێ دوو جار بۆ دواوە ئاوڕ بدرێتەوە نێریەکە هەر هەستی بە ترس کرد خۆی خزاندە کەنارێکەوە و حەمبازێکی گەورەیدا و بەئاسانی و خێرایی لە نشێوە پلەدارەکە تێی تەقاند، لەو باریکە ڕێیەی کە لە پێشیاندا بەدیارکەوت، بۆ چاو چوقانێك گیربوون، یەکەمجار بزنە مێیەکان لێیی چوونە خوارەوەو لەم کاتەدا بوو بەقتیقول بەتەواوی نیشانەی لەپیرە کێویەکە گرتبوو ئامادەبوو، لە لوولەی تفەنگەکەوە بڵێسەیەك هاتە دەرو دەنگێك بەرزبووەوە... دووکەڵێکی شین لەسەر خۆ لە نێوان بەردەکان بلاّوبووەوەو بەقتیقول لەنێو دووکەڵەکەکەوە دیتی کە چۆن نێریەکە لە کاتی هەڵبەزینەوە سەرەنگرێ بوو و لە ئەرزگەوزی.

بەقتیقول لەترسی ئەوەی نێچیرەکە ڕاست بێتەوەو بۆی دەرچێ، لە نشێوەکە بەرەو خواربووەوە نێرینەکە لێیی ڕاکشابوو و بەسەر لاکەکەلەیەکدا کەوتبوو لنگەفرتێی دەکردو لە گیانەلادابوو بەقتیقول کێردەکەی هەڵکێشاو سەری بڕی خوێنێکی گەش و سوور بەسەر بەردە بۆرەکاندا هاتە خوارێ، کەڵە کێویەکە چوار پەلی لێ ڕاکێشاو بێجووڵە کەوت بەقتیقول بەهەناسە بڕکێ لە تەنیشت کەوت، پاشان نێچیرەکەی کەوڵ کردو ورگ و هەناوی

دەرهێنـا، لەناوەڕاسـتەوە شـەقی کـردو گۆشـتەکەی لـەناو پێسـتەکە پێچـایەوە ئەسپەشـێی، بـەدەوری دۆڵەکـەدا سـوڕاندەوەو بەزەحمـەت بارەکـەی خسـتە سـەر پشـتی یـەوەو بەکەمەندەکـەی گورج و گۆڵ بەستیەوە.

کـاتێ بـۆ جـاری دووەم بـەقتیقول لەپێشـەلانەکەی قەرەچـای دا هاتـە خـوارەوە لەسـەر زینەکە ئیسراحەتی کرد، بەرەو ماڵ نەبووەوە...

ئێوارەیەکی دڕەنـگ بـەقتیقول گەیشـتە دۆڵێکـی نسـارو لاچـەپ، لێـرەدا لـە کـەنار و ڕۆخـی ڕووبارەکـە گونـدێکی سـەرو سـامانداری لێبـوو ئـەم دێیـە لـە ژێردەسـەڵاتی ژاراسـبای والی — چلکار ئاستانی هاوسێداربوو.

ژارا سـبای نـەك هـەر لـە ئاسـتانی خـۆی لەبـەر پلـەو پایەکـەی ناووبـانگی هـەبوو، بەڵکـە لەسەرانسـەری وولاتـدا لـەناو والی و مـیرزاو حـاجی ئاغاکـان لـەو پیـاو مـاقوڵ و شایسـتەتر نـەبوو، ئـەو هـەم وەك بابیـەك هـەم وەك بازرگـان و هـەم وەك جـەنگاوەرێك ناووبـانگی هـەبوو و لە ڕاستیشدا کەسی دیکە نەبوو لە ویژەی سامان و ڕێزو عەقڵ و هۆشی ئەو دابێ.

هەرچـی دڵـت بیخـوازێ لـەم پیـاوە چـاوەڕێ دەکـرێ: هـەم بـاش و هـەم خـراپ، هـەم چـاکە خوازی هەم خراپە خـوازی. بێقسـور وەختـێ بـەقتیقول لـە دێیەکـە نزیـك دەبـووەوە بـە خـۆی وت: "بۆ گەیشتن بـە شـادمانی هەوڵـدەدەم، لـە تـەنیایی بێـزارو و بەتـەنگ هاتومەتـەوە. وادیـار بـوو ژارا سـبای بڕیـاری دابـوو زسـتان لـە ڕەشماڵەکانیانـەوە بـەرەو خـانوە قـووڕە زسـتانییەکانیان گوێزابوویانـەوە، دەمـەو ئێـوارە بـوو، لەبەرئەمـە هـەموو خـەڵکی هەوارەکـە لـە ڕەشماڵـەکان هاتبوونە دەرەوەو تا پێش تاریك داهاتن هەر کارێکی هەیانە جێبەجێی بکەن.

بـەقتیقول لەبـەردەرگای فـراوانترین حەوشـە زەلامێکـی کەڵەگـەت و گۆشـتنی دیـت، کلاوێکـی سـێ سوچـی کـەوڵی لەسـەر نـابوو، فـەروێکی کەوڵـە بـەرخی لەبـەرکردبوو، ئـەو ئارەقـەی کردبـوو ڕەنگـی سـوورێکی ئەرخـەوانی دەنوانـدو ڕەونـەقی دەداوە، بـەلاّم بـەرێزو شـکۆمەند بـوو، ژاراسـبای لـە بـەقتیقول بەتەمـەنتر نـەبوو، بـەلاّم وەرەو خـۆتی بگەیـەنێ، حەشـاماتێکی زۆر لەدەسـت و پێوەنـدەکانی لـە دەوریـدا کۆببونـەوە، دوو ڕیشسـپی بەشـکۆ، کوڕێژگەیەکی خڕپنی حەوت سـاڵانە، کـە کـوڕە گـەورەی بـوو، کاسەلێسـی پـیرو گـەنج، هـەروەك ڕەوە مشـکێکی بـۆر دەوریـان لـە کیسـە ئـاردێکی سپی دا بـێ، بـە چـوار دەوری کۆبـوونـەوە و بـەقتیقول بـەرێزەوە سـەلامی کـرد، والی چـاوێکی بـە شـاخە پـڕ لولوپێچـەکانی کەڵەکیویەکـەدا خشاند و بەسەر لەقاندنێکی لوتف ئامێزەوە وەلاّمی داوە، بۆ ئێستا خراپ نییە.

کــه بیبــانوو، ژنــی یەکــەمی بــای، ژنێکــی بــەهێزو گــوپنی ســپیلکە بــوو، بــه خــۆی و مەسینەوە لــە دەرگــا هاتــە دەرەوە، ئــەویش ســەیری ســەرو کەللــەی کەڵەکێویــە جوانەکــەی کــرد، کە لــە خــوێن ئــالآبوو دوو شــاخی درێــژو لــوولی هــەبوو، لەســەرەخۆبەدەوری ئەســپەکەدا خــولاوەو چونکە چوکێکی کرد دوای ئەو تەماشا کەرێکی زۆر بەدەرکەوتن.

-وابزانم دیاری زۆر لەمــە گــەورەتر قــابیلی ئێوەیــە؟ ئیمــڕۆ بــەیانی کــە گەیشــتمە گوندەکــەتان بــەخۆم وت: ڕەنگــە ماوەیــەکبێ نێچــیریان نــەدیتبێ و گۆشــتی حەیوانــە کێویــان نەخواردبــەبێ... جارێك سەری ئەســپەکەم وەرچــەرخاندو بــەرەو ناوچــیا ڕۆیشــتم... بــەلآم هــەر بــۆم هێنــان، ئەگــەر قبــوڵم بکــەن فــەرموون وەریگــرن... کــەیبانو بــە مــەکرو دۆلآبــەوە بەتیلــەی چــاو ســەیرێکی مێردەکەی کردو دەتوت پرسی پێدەکردو، دەترسا ئەو رەتی بکاتەوە.

_: بــەقتیقول لــە دلــەوە پێکــەنیکێکی گــرت: لەبــەرخاتری ئــەو ڕەتــی ناکاتەوە

ژاراسبای بەسستی و لەژێر زمانەوە وتی:

- قبــولی کــە... چــیت لێبکــەم... پاشــان چــاوێکی لــە دەوروبــەری کــردو وتــی: نێچــیر نێچیری چیای خۆمانە، ئەگەر خۆی پێشکەشی نەکردبا.. بەزۆر لێم دەستاند.

هــەموویان پێکــەنین، بــەقتیقول دلــی ڕەحــەت بــوو، یــەکێك لــە ڕیــش ســپیەکان بەپەلــە دەستی راوەشاند:

- کیژوکار لە کوێنە؟ با بیبەن.

بــەقتیقول بــەبیری خــۆی زانــی کــە ئــەم ڕیش ســپیە (قــیران بــای) پــیرە مێــردی پیســکەو حســابگرە: ئــەو دۆســتی گیــانی بــە گیــانی بــاوکی خــوا لێخــۆش بــووی ژاراســبای بــوو، ئێســتا هــەموو ســەرو ســامانی والی لــەژێر سەرپەرشــتی ئــەوەو بەدەســتە ڕاســتی والی دەژمێــردرێ.
قیران بای بەکەیبانوی وت:

- کە یبانو، وامەزانە، ئەگــەر قــۆزی بەقــەکان ئــەم پیاوەیــان ریســوا کــردو لــە قــوڕە شــینیان وەردا، مانای وایە هەرچی لە دەستیشــی بــێ هــەر ڕیســوایی و قــوڕە شــینە، ئــەم بێنەوایــە ئەگــەر کەســێکی خــۆش بــوێ ئەسپەکەیشــی پێشــکەش دەکــا. ڕاســتە دەڵــێن بزێــوەو ناڕەحەتــە پیــاوی ئازاو بوێر بزێوو ناڕەحەتن.

بەقتیقول کە زۆر بەشان و باهویدا هەڵگوترابوو تەعزیێکی بۆ کرد.

- باوکـە سوپاسـت دەکـەم منـەتبارم، چـیدیکە بڵـێم تـۆ لـە مـن باشـتر باسـکرد، مـن خۆشبەخت نیم، هەرچـەند بزێـوو نارەحـەتم وا هاتومـە لای مـیرزا بـۆ ئـەوەی هەرچـیەکم لـە دڵـدا دەجوشـێ عـەرزی جـەنابتی بکـەم... بـەڵام لەبەرانبـەر دانـایی و حـەلیمی تـۆ بێـدەنگ دەبم. تـۆ لە هەموو کون و کاژێرێکی دڵی من ئاگاداری بابەم جۆرە بێ کە تۆ دادوەری دەکەی.

کـوڕی والی دووژنـی شـۆخ و شـەنگی بـانگ کـردو ژنـەکان گۆشـتی حەیوانەکـەیان لەسـەر ئەسـپەکەوە داگـرت و بـۆ ژوورەوەیـان بـرد. ئـەم منداڵـە شـەیتانە پێچـەکانی پێشـەوەی نێچـیرەکەی بەدەسـتەوە گرتبـوو لەگـەڵ ئەوانـدا کەوتـە ڕێ و جارجـارە شـاخە مەزنـەکانی حەیوانەکـەی لەکەلەکـەی تـازە بـوو کـە نازدارەکـان ڕادەکـرد، ژاراسـبای بـە چـاوی لۆمـەکردن سەیری شەیتانی کوڕەکەی خـۆی دەکـرد، یـەك کەلیمـە قسەیشـی لەگـەڵ بەقتیقولـدا نـەکرد، خـۆ ڕەنگـە ئـەو مەبەسـتی ئـەوە نـەبوو بـێ کـەڕووی نـەداتێ، بـەڵام شـان و شـکۆ و مـەقامی ئـەو ڕێگـای نـەدەدا پێشـوازی هـەر ڕێبوارێـك بکـا. بـەقتیقولیش لـەم پیـاو ماقولانـە نییـە و دیاریەکەیشـی هێنـدە شـایانی بـاس نییـە. لـە باتیـان ڕیـش سـپیەکەی دووەم بـەهاو دەردی سەیری بەقتیقولی دەکرد، ئەم ڕیش سـپیە سـەر سـن بـوو، یـەکێك بـوو لـە کـۆنترین دادوەرەکـانی وڵات، لـە کـاتی هەڵبـژاردنی قازیـەکان، هەمیشـە ژاراسـبای لایـەنگیری لێـدەکرد، لەبـەر ئـەزموونی چـەندین سـاڵە و گـرنگتر لەمانـەش لەبـەر پەیوەندیـە چـروپڕو فراوانـەکانی قـەدری دەگرت.

سەرسن هاوتای والی بوو، دەستی بەریشی خۆی داهێناو وتی:

- لاوی بێنـەواو دەرەتـان... نییـەتی چـاك نیـوەی کـارەو مـن لـە بـیری تـۆدا نییـەتی بـاش دەبیـنم. باشـە پێشـدانیش دەبینـرا کـە زۆر قوربەسـەری وەکـو تۆیـان، پـاش دان بـە خـۆداگرتن و تەحـەمولی کردنـی هـەموو ئەزیـەت و ئـازارێکی وەك شـێتان لـە گونـدی خۆیـان رایـان دەکـرد، ئایا تۆش کەوتیوتە هەمان بیرکردنەوە؟

بەقتیقول بە گۆشەی چاو سەیری والی دەکرد، وەڵامی دایەوە.

- قوربـان بەڕاسـتی هەروایـە، زۆرم بیرکردۆتـەوە لـە زۆر گیروگـرفتم کۆڵیوەتـەوە.. و ئامـادەم ئەوەنـدەی پـێم بکـرێ بێمـە ژێـر بـاڵی بـەزەیی و میهرەبـانی ئێـوەو پاداشـت هـەتا سەرانەش بدەم، والی بە نەرمی برۆیەکانی جووڵاندو ڕووی لە بەقتیقول کرد.

- جـارێ لەسـەر ئەسـپەکەت دانیشـتوی و قسـەدەکەی وەك ڕاسـت بکـەی وایـە، بـابزانین لەسەر سفرە چی دەڵێی وەرە ژوورەوە ئەسکورد شکاو..

بەقتیقول شادمان بوو و بەدوای بایدا رۆیشت.

- میرزا، لە ڕاستیدا من هێشتا نەهاتبوومە ژوورەوە هەمووم بێزار کردن، دیقی دڵم گەڵی گەڵی زۆرە.

کاسە لێسان دەیانزانی ورەی بای لەچ بارێکدایە، پێکەوە کەوتنە هاوار هاوار:

- بەڵێ... ئەهای باشە... ئافەرین....

ئەوان بەرەچاوکردنی گەورەو بچووکی یەك بەدوای یەکدا بۆحەوشەو پاشان بۆناو خانووە بەشکۆ و پڕ حەشامەتەکە ڕێیانکرد.. بەقتیقول زۆر رێکەوتی وای نەکردبوو بچێتە ئەم جۆرە ماڵانەوە.. ڕەنگە لە ژیانیدا جارێك ئەم ڕێکەوتەی کردبوو، لەبەرئەمە لەبەردەرگا پێی تێك دەئالا لە ژوورێکی گەورەو گەرم و پاك و خاوێن دا چرایەکی نەفتی وەك رۆژ رۆناکی کردبووەوە، لە بنەبان لە جێ و بالینگانی بایدا کە لە خۆی زێتر هیچکەسێك لێی دا نەدەنیشت قەلاتێك نوێنی ڕەنگاوڕەنگ لەسەریەك قەد کرابوو، مافورێکی سوور لە کن دەرگاوە تا بنەبان لەسەراپای ژوورەکە داخرابوو، کە پیاو پێی لەسەر دادەنا موچڕکی پێدادەهات لەلای ڕاستی ژوورەکە سیسەمێکی وەرشەوی گەورەو بەشکۆی رووسی و لەسەر ئەویشدا بەرو قاڵی پڕ نەخش و نیگاری گەورەترو بەشکۆتر لە دیوار درابوو، لەدەورو بەریدا لەسەر رووی هەموو شتێك روونـاکی شەوقی دەداو هەروەك چۆن لە ئاونگی سەرگوڵزاری پڕ گوڵ و لاڵەی بەهاران شەوق دەداتەوە.

دەرچوونی بەقتیقول لە ڕەشماڵی ساردو سڕی بە کەچە جل و پەلاس و کۆنە تەژگە ڕاخراو کە هی ماڵە هەژارو رەنجدەرانەو گەیشتنە ئەم جۆرە خانووانە جێی شانازییە نوستن لەناو ئەم نازو نیعمەتەئەو پەڕی شادی و کامەرانی دەبەخشێ.

وەختێك وەك هەموو میوانەکان ئەویان لەسەر سفرەی رازاوەی بای دانا. هەرچەندە دەمی پڕ لیك ببوو، بەلام وەك بلێی برسیەتی بیرچووەوە بێ ئارەزوو نانی دەخوارو هەموو دەیاندیت کە ئەم لەسەرەخۆو بەبێ مەیلی خواردنەی چەند بەزەحمەت لەسەر دەوەستێ.

سوپاس بۆ خوا کەیبانو دریغی لە خزمەتکردنی نەدەکرد، ئەو سوپاسێکی شایستەی کردو کەوتەوە گێرانەوەی داستانەکەی خۆی... وشە، وشەی تاڵ و هەڵقڕچاو پڕ لە خەم و خەفەت هەر لە خۆیەوە لە دەمی هەڵدەڕژایە دەرێ.

هەموویان بەتاسەو ئارەزووەوە گوێیان لە قسەکانی ڕاگرتبوو، دەتگوت دەنگ و باسێکی نوێیان ئەفسانەیەکی عەجیب و غەریبی دەگێڕایەوە، کاتێ وشەی ترسناکی (زیندان) ی

بەسەر زمانـدا هـات، کـەیبانو زیرانـدی و کەوتـە ئـاخ و ئـۆخێکی ژنانـە، پیـاوە بـە تەمـەنترەکان نێـو چـەوانیان گرژکـردو سـەریان بـادا، سەرسـن ڕیشـی خـۆی گـرت، بیابـان نشـین بـۆی هەیـە مەرگ بۆ بیابان نشینێکی دیکە بخوازی بەڵام زیندان کردنی بۆ ناخوازێ...

بـەقتیقول لــە دوو تــوێی دڵێــەوە ســەری ســوڕمابوو، ئەمانــە چ ئاغایــەکی بــەڕەحم و جگەرسـۆزن، تێدەگـەن، هەسـت بـە ناعەدالـەتی دەکـەن. ئایـا ئـەم خانووبـەرە ئـەم خـواردن و عەیش و نۆشە ئەم ئاوڕلێدانەوەو خزمەتکردنە لەو دادەبینێ؟ بەقتیقول دەیگوت:

– مــن ڕوت و بێکــەس و بــێ پشــت و پــەنام.. وەك جوانویــەکم لــە ڕەوە دووركەوتبێتــەوە.. تەنیا ئومێدم ئەوەیە.. لەژێر سایەی هێزو دەسەڵاتدارێکدا بگیرسێمەوەو پەنایەکم هەبێ.

ئامــادەم هــەموو شــتێك لــەم ڕێگایــە ببەخشــم، بەهــەر هــەل و مــەرجێك بێــت ئامادەم...کەیبانو ژانکاری کـوڕە گـەورەی کـە گـوڵی مـەجلیس بـای بـوون بـێ ئـەوەی چـاوەڕێی پیاو ماقوڵان بکەن بە ئاشکرا دەستیان بـە تـف و لەعنـەتی لـە قـۆزی بەقـەکان کـرد، هـەم ژنـەو هەم کورە چاویان لە بەقتیقول بارمتەچی بەناووبانگ هەڵنەگرت.

جێـی خۆشـحاڵیە، کـە پیـاو خزمـەتکاری وا، دۆسـتی وای هـەبێ، هـەروەها (سەرسـن) ی دادرەسیش لـە خـاوەن مـاڵ پێشـکەوتەوەو وتـی: زۆر باشـە، ئـەی سوارچـاك، دەبیـنین، لەمـەودوا دەزانـین کـەوا تۆچـیت لەبارداـیە،کۆتایی بـە ئـاهوزاری بێنـەو دەسـەو دامـەنی والی ئێمـە بـە، چـاکتر ئاگاداربـە ئـەو پێویسـتی بـە کەسـانێکی وەك تـۆ شـارەزاو لێهـاتوو چوسـت و چـالاك هەیە.. ئەگەر بتوانی هەوڵ بـدەی و کۆشـش بکـەی، دەبیتـە بـرا بچـووکی ئاغـاو کـەس و مـامی کوڕەکەی، ئەو کاتە باکت بەهیچ شـتێك نـەبێ! هـیچ دادگـاو حکومـەتێك دەسـتی بـە تـۆ ناگـا.. قەیسـەری رووسـیش نـاتوانێ نـە بـە زینـدووبی نـە بـە مردوویـی دەسـتگیرت بکـا، ئیمـڕۆ نـا ئینشــاڵا بــەیانی، حیســابت لەگــەڵ دوژمنانــت پــاك دەکەیتــەوە، خراپــەو خراپــەکاری و غەدرەکانیان بەبیردەهێنیتەوە هێزو لێهاتویی خۆشتان نیشان دەدەی.

بـەقتیقول گـوێی ڕادەگـرت و بـاوەری بـە قسـەکان نـەدەکرد، ئـەم سـەخاوەت و بەخشـندەییە چی یە؟ و جەنابی بـەگ لـەم کینایـەت هێنانـەوە چ مەبەسـتێکی هەیـە؟ " دەبێتـە خـزم و کـەس ئیمـڕۆش نـەبێ، بـەیانی... بـەقتیقول دەیزانـی قـۆزی بەقـەکان کۆنـە ناحـەزی ژاراسـبان، ئـەوان دوو سەرزەمین، دوو لێوار دوو کێـون لـە وڵاتێکـدا، بـێ ئەسـەل نـەبوو کـە بـەقتیقول خـۆی کوتـا ئێـرە ئـاخر دەکـرێ ژاراسـبای هـەژارو چـارە ڕەش دەربـەدەرێکی وا بـە بـرای خـۆی دابنـێ؟ بـەقتیقول چـاوەڕێی نـەدەکرد مەسـەلەکە شـێوەیەکی وا بگرێتـە خـۆی چارەنووسـی مـوژدەو

ئومێدکی نوێی دەدایەوە کە گەلێك لە خواستی خۆی زیاتر بوو، ئەو لە ترسی زیندان ڕایکردو ئامادەبوو بە کۆیلەیش بێ خۆی لێ ڕزگار بکا.. بەلاّم دەستی دۆستایەتیان بۆ درێژ دەکرد، دەتوت بۆ ئەویش لە بیابان شەرافەتمەندی و دادگەری هەیە.

ژاراسبای بۆ دەرخستنی ڕای خۆی پەلەی نەدەکرد، ئەو هەر گوێی لە قسان رادەگرت و بایەخی پێنەدەدا. نەدەکرا پەی بە سەروسیما پڕ لە هەواو فیزو مەسخەرە ئامێزەکەی ببرێ کە بیر لە چ دەکاتەوە. باشە کە گوێ لە قسەی ئەوانی دیکە دەگرێ و قسەیان پێ نابڕێ ئەگەر ئەوەیە هێزو توانا و ورەی ئەم بێنەوایە تاقی بکاتەوە. دیسانەوە هەر باشە بەلاّم ڕەنگە دوو دلّبێ؟ گوێ ڕادەگرێ و رووی دەسووڕێنێ. نەقبولّی دەکاو ئیزنی دەدا.

بەقتیقول لەم شەوە ئەخیری هەر لەبای نەگەیشت.

والی بەکەیف و شادی و سەرو سوحبەتەوە بۆ نووستن چوو بە کەیف و ڕوویکی خۆشەوە و مرەخەسی لە میوانان و کاسەلێسان خواست، بەسەبری خۆی بۆ لای بەقتیقول سوڕاند، هەروەك لە کاتی یەکەم بینیندا سەری بۆ بادابوو.

هەموویان بە خۆشحالّیەوە پەرتەیان لێکرد، بای رازیە، بە کەیفە ورەی بەرزە لەگەلّ سپێدەی بەیاندا ساحێب دەعواو شکایەت بەرەو مالّی والی دەهاتن، ژمارەیان زۆر بوو، بەقتیقول شێ ڕەوهانی خۆی زین کردو لە تەنیشتیەوە ڕاوەستا وای نیشاندەدا کە بەهەر شێوەیەك فرمانی پێبکەن، ئەو ئامادەیە بڕوا یان بمێنێتەوە.

والی پاش لە گوڕ هەلگرتنی نان و چای بەیانی هاتەدەر. لە نیگای بەقتیقولدا پاڕانەوەیەك دەبینرا وەك بلّێ " هەر هیچ نەبێ... ئومێدێکم بدەیە.." ژاراسبای بەڕۆخی دا تێپەڕی و تەماشای نەکرد و بەلاّم بەقتیقول سەبری گرت... تا ئەوانیدیکەی بەڕێکردو دووبارە لەبەردەمیدا قیت بووەوە، والی بە ماندویی هەناسەیەکی قوولّی هەلّمژی و پرسی:

- میوانی ئەزیز، تۆ چیت دەوێ؟

بەقتیقول قیت ڕاوەستاو لێی نزیك بووەوە:

- سوێند دەخۆم تا مردن خزمەتت بکەم! بۆهەر شوێنێك عەقلّت دەیبڕێ بمنێرە هەرچی دلّت دەخوازێ داوام لێبکە. دەبمە برا بچووکی تۆو مامی کوڕەکەت... ئەدی سەرسنی ریش سپی وای نەوت؟

ژاراسبای بە وشکی وەلاّمی داوە.

- لـەم بـارەوە ئـەوەی پێویسـتە ووتـراوە، سـوێندەکەی تۆشـم هـەر لـەبیردەبێ.. بـەڵام چـار نییـە دەبـێ دوابخـرێ، تاقسـەو قسـەلۆك دەبڕێتـەوە. ئێسـتا لەبەرژەوەنـدیم دا نییـە، کـەهێن و مـەهێن لەگـەڵ قـۆزی بەقانـدا بنێمـەوەو بەئیشـی لابـەلا سـەرلەخۆم بشـێوێنم قـەدەرێکی دیکـە کـە بـارێکی ڕەخسـا، مـن خـۆم بەدواتـدا دەنێـرم، نـەك هـەر خـەو وخـۆراك و ئیسـراحەتت دەدەینـێ! بـەڵکو دەبـێ ببیـنین بـۆ سـوێندەکەت چـۆن وەفـاداری دەنـوێنی... بـەڵام لێمـان دەورمەکەوە، زیاتر سـەرمان لێبـدە. مـاڵ و منـداڵی مـن ئێوەیـان خـۆش دەوێ لـە کاروبـاری نـاو مـاڵ یارمـەتیان دەدەی، ئـەوان سـەرقاڵیەکت بـۆ پەیدادەکـەن پاشـان دەتخەمـە بـەر کارێـك شایستەی تـۆ بـێ، بکـەوەرێ بـەقتیقول ئەوەنـدە شـادمان بـوو وەخـت بـوو لـە خۆشیان بفـڕێ.. نەیدەزانی چ ووشەیەکی رازاوە بدۆزێتەوە بۆ سوپاس کردنی.

- ئـای والی میهرەبـان و... ئـەزیز... لـە بـاوك ئـەزیزتر... خـەیاڵم دەکـرد ڕووم لێـوەردەگێڕی.. دەبـێ بمبـووری کـە لەبەرانبـەرتان وێـرای قسـەکردنم هەیـە. بـەقتیقول جڵـەوی یۆرغـەی ڕاکێشـا ئەسـپە سـەری مـەغرووری خـۆی بڵنـدکرد. بەرانبـەر دڵدانـەوەو دەست بەسـەر داهێنانەکـەت بەرانبـەر سـەلام و مـەدح و سـەنای تـۆ... کـە نـاتوانم لەبەرانبـەر خـوادا تـۆ لەبیربکـەم... ئینجـا بفـەرموون، دەمـەوێ کوڕەکـەت، ژانغـازی سـواری ئـەم ئەسـپە بکـەم! ئێسـتا ئێمـە بێگانـە نـین ڕێگابـدە ئەسپەشـێ، وەرگـرێ، لێگـەڕێ سـواری بـێ ڕایبهینـێ.. والی بێـدەنگ بـوو نـەڕێگای دەداو نـە نارەزایشـی نیشـاندەدا بـەڵام لـە چاویدا نیشـانەی ڕەزامەنـدی دیار بـوو و بـەقتیقول بـە تـەنگاوی دوورکەوتـەوەو بـە دەنگێکـی بـەرز ژانغـازی بـانگ دەکـرد... شـێ رەوهانەکـەی ئـەم ئەسـپێکی وەك بـا خێـراو کـەم وێنـەو لەبەرئەمـە پێشـکەش کردنـی... دیاریەکی جوان و بەجێیـە کـوڕی بـای هـەروەکو بـاوکی نـە نـاڕەزایی نیشـانداو نەسوپاسـی کـرد. بـەڵام وادیـار بـوو کوڕیژگـە زۆری پێخۆشـە، قسـەی لەسـەر نییـە، کوڕێژگـە بـێ عـەقڵ و منداڵکارو دەست بازو شەیتانە، بەڵام هەسپ ناسە!.

دیسـانەوە کـە ییـانوو بـەقتیقولی بەدەسـت بـەتاڵی بـەڕێ نـەکرد هەنـدێ خـواردن و خـۆراکی ناومـاڵی بـۆ لـە خـورجین هاویشـت بـە دەسـتی خـۆی چـەند پارچـە گۆشـتێکی گـەورەو بـەتام و چێژی بۆهەڵبـژارد. بـەقتیقول بەسـەرودڵی ڕەحـەت و بەکـەس و کـار و خۆشـبەختیەوە بۆماڵـەوە گەڕایەوە..

پاشـی دوو ڕۆژان ژانغـازی هاتـە ڕەشماڵەکـەی بـەقتیقول، دانیشـت و قسـەی خۆشـیان کـردو سـەلامی بـاوکی پێڕاگەیانـد و پاشـان لـە ڕەشـماڵ هاتـە دەرەوە و چـوو جڵـەوی ئەسـپەکەی گرتـە

دەست و خـۆی هەڵدایـە سـەر پشـتی و بـەرەو دێیەکـەی خۆیـان کەوتـە ڕێگـا. یۆرغـەی شـارەزاو بەئەزموون بەباشی لەژێری ڕێ ی دەکرد، وەك باز پەڕو باڵی کردبۆوە..

(٥)

ژیـانێکی عـەجیب، ژیـانێکی ئـارام و نائاسـایی دەسـتی پێکـرد، والی لەیەکـەم زسـتاندا چـاوەدێری بـەقتیقولی دەکـردو نەیدەهێشـت پـێ لـە شـوێنی ئـیش و کـار بنـێ.. ئاسـاییە کـە بـەقتیقول هـەروا بـێ ئـیش و کـار دانەنیشـتبوو، بـەلاّم وەك پێشـان بەبرسـیەتی و ملکەچـی نەدەژیا، ناوبانگی دێرین و خەمناکی ئەو بەرە بەرە لەبیردەکرا.

ژاراسـبای لـە کـۆڕو کۆبونەوەگـەورەکانی مشـورخۆریدا کـە گـەورە لێپرسـراوانی ولاّت — سەرکردەودەسـەلاّتدارانی عەشـیرەتە گـەورەکان و گـەورە ئاغـاو ئەشـرافەکانی تێـدا کۆبـووەوە، لـە پاشـا بـە شـان و بـاڵی خزمـەتکارە نوێیەکـە هەڵـدەداو موسـیبەت و موشـەقەت و سـەبرودان بە خۆ داگیری ئـەوی بـاس دەکـرد سەرسـەن و قـیران بـای هەریەکـەیان لـە لایەکـەوە درێـژەیان بـە قسەکەی ئەو دەداو تەواویان دەکرد، لـە پاداشـتی ئـەم کـارەی کـە لـە ڕێـی خـوادا ئەنجامیـدا بـوو ڕێزو پایەیان لێدەنا.

لـە چـاوی پـیس بـەدووربێ، دزی شـەوگەڕی بـۆ زەحمـەت کێشـێکی ئـەمین گۆڕیـوە، ڕەحـم و بەزەی بە دڵی ڕەقی بەخشیوە.

- ڕێی ڕاستی گرتۆتەبەر... دەبێتە پیاو...

گـەورە پیـاوان کـە وەك ڕەوەکانیـان زەبـەلاح و وەك تایەفـەکانیان لـوت بـەرزو مـەغروور بـوون. بـەووردی سـەیری نۆکـەری ئەشـقیایان دەکـرد. خـەڵکی بـەرێزەوە دەسـتیان لەشـاندەداو قسەیان لەگەڵدا دەکـرد، ئەوانـەی کـە توانـای بیرکردنـەوەیان هـەبوو دەیـانزانی ژاراسـبای بـیروڕای تایبەتی لەسەر ئەم لاوە ئازاو بوێرە هەیە.

بـەقتیقول لـە بێکـاری بەتەنگـەوە هـاتبوو، نەیـدەزانی چـیبکاو قـوڕی کـوێ بەسـەری خۆیـدا بکـاو ڕوو لـە کـوێ بکـا ژیـانێکی ئاسـان بـۆ ئـەو دژواربـوو — شـەهێن حـەزدەکا بـۆ پەڕەگـەی ئاسمـان بفـڕێ و ئەسـپی تیـژڕەو حـەزدەکا خـۆی تاوبـدا ئـەو بـە هـەموو توانایـەوە هـەوڵ دەدا خزمـەتی گوندەکـەی ژاراسـبای بکـا. دەسـتی بـۆ هـەر کارێـك دەبـرد بەشـێوەیەکی والێهـاتوو

ئەنجامیـدەدا ئێرەییـان پێـدەبرد، لـە ژیانیـدا جگـە لـە مەیتـەری و چـایەری [٤] چـیدیکە فێـر نەببوو تۆ بڵێی ڕاکە ڕاکەی ناو گونـدیش بـە ئـیش حسـاب بکـرێ؟ ئایـا لێـرە پێویسـتیان بـەهێزو توانای ئەو هەیە؟ ژنیش دەتوانن ئەم ئیشانە بگرنە ئەستۆ.

بـەقتیقول لـە گزنگـی بـەیانی تـا زەردەی ئێـوارە هـەر خـەریکی وەرەو بـڕۆو حەوکـە حـەوکی ناو گوند بوو، لە ڕۆژە گەرمەکاندا وەك زمانی سەگ لەناو گونددا دەهات و دەچوو.

شـتێکی چـاك دەکـردەوەو، خـاوێنی دەکـردەوە، دەیکێشـاوە زۆرزۆر مانـدوو دەبـوو بـە دوای خـۆ خـەریك کـردن بـۆ ئیشـێك دەگـەڕاو دەتگـوت بـە دوای ماندووبوونـدا دەگـەڕا وەختـی قـیڕان بـای تیـژبین گـڕو شـەوقی کارکـەری و جگەرسـۆزی پڕژانـە سـەر ئێشـی ئـەوی دەبینـی بـەجارێك شـێت و شـەیدادەبوو — پێکـەنینێکی پـڕ بـە دڵ هـەموو رووی دادەگـرت، چ دیمـەنێکی شـیرینە چۆن پشتیان بۆچەماندویەتیەوە و عەرەق دەڕێژن:

قیران بای بەوالی گوت:

زۆرباش ئـیش دەکـا، لـە هـەموو ئیشـێکدا وەسـتایە دەبـێ حیسابیشـی بـۆ بکـرێ و فێـڵ و فەرەجی لێناکرێ...

قیران بای وای بۆ ئەوانی دیکە باس دەکرد:

- بێنەواو بێکەس، بەڕاسـتی لـە سـایەی خـواوە لـە ژیانیـدا لـە خۆشـی و نـازو نیعمـەت بـێ بەشە ئەگەر وانەبووایە پیاوێکی وا ئی وەی بوو دەست کورت و نەدار بیّ؟

بـەقتیقول لـە هـەموو جـۆرە کـارێکی وەك مولکـداری، لـە پـەروەردەکردنی رەوە ئەسـپان و بـەخێوکردنی مێگەڵـە مـەڕان، لـە کشـتوکێڵی بـەهارەو وەدەسـت هێنـانی بـەروبوومی پایزیـدا شارەزاییەکی باشی هەبوو هەر وەختـێ بیـان ویسـتبا بـەدوای لـەوەڕگای نوێـدا بگـەرێن و یـان بـۆ پارێزگـاری مێگـەل لـە مـردن، قەرسـیل و پـووش و پـەلاش و کـاوکۆت ئامادەکـەن، یـان بـە بۆنەیـەك نـانی گـەنك بکـەن. بـەقتیقول دەپرژایـە سـەر تێکـڕای ئـەم ئیشـانەو ئیشـەکەی لـە هـەموو ئەسـپەوان و شـوان و نانکـەران باشـتر ئـەنجام دەدا لەسـەرەتادا خزمـەتکاربوو، دوایـی یارمـەتی دەر پاشـان بـووە ڕاوێـژکار نـەك هـەر بـۆ کـە بیـانوو و لـە مـاڵی والی دا، بـەڵکو بـۆ هـەموو هاوسـێکیان بـێ پـەردە بۆتـەگبیرکردن لـە کاروبـاری ژیـان و خێزانـداری دەهاتنـە کنـی و

---

(٥) چایەر: ئەو کەسەی وولاّخ دەلەوەڕێنێ، چ ئەسپ یان هەر بەرزەیەك بێ

هەرچەندە پیریش نەبوو، ئامۆژگاری دەکردن، هۆشی دەخستنەوەبەر، ڕێی ڕاستی نیشان دەدان.

بەرە بەرە نازناوی (پێشبین) یان لێنا والی وردە وردە ئەوی لە کاروفرمانی خۆیدا نزیك دەکردەوە. لە کاروفرمانێك بۆ فرمانێکی دیکە... بەقتیقول دووبارە سواری سەر پشتی ئەسب بۆوە، بەلاّم نەك بە شوانی بەلّکو بە قاسیدەو پەیام بەر، نیشانەی متمانەو بەتوانایی بەبەرۆکیەوە کردبوو، ئێستا خۆی نەدەناسیەوە.

بەقتیقول لەناو گەرمەی ئیش و کاردا، هەرگیز خۆی لەبیرنەدەکرد کاتێك بەخۆی و کیسەی پڕ لە نامە گرنگ و بەمەرەکەب نووسراوە سەر مۆرەکان لە ولایەتەوە سەفەری دەکرد، لەوسەری کالاّی دەکڕی و دەیهێنا و بەقازانجێکی باش دەیفرۆشتنەوە، زۆر کەس چاوەڕێی گەڕانەوەیان دەکردو دەیان پرسی چی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێ، بەقتیقول لەبەهاردا پارچە زەویەکی سێ چوار جار گەورەترو فراوانتری لەپێشدان بۆخۆی کێلاّ، ژاراسبای هیچی پێ نەگوت:- قیرانبای ڕێگای دا تۆی بکا.

هەروەك ئەو ڕۆژانەی لە لای سەلمەندابوو، هیچ مافێکیان نەدەدایە، بەلاّم خۆ نەبێ ژاراسبای دارکاری نەدەکرد، بژێویشی دەدایە، قتشە بۆ زستان زەخیرەی دانا هەر لە گۆشت و ئارد و ڕۆن و خوێی سپی شقارتە هەرچی لە ماڵی بای دا هەبوو ئەوانیش دایانکرد قیسی[٥] داوی ڕیستراویشی دانا قتشەش لە گوندەکەی والی دا ئیشی دەکردو کارەکەری کەبیانوی دەکرد، تا هاوین بە تەواوی حاڵ و باڵی گۆڕاو هاتەوەسەرەخۆ، شێوەی جلوبەرگیشی گۆڕابوو، کۆنە جل و پۆشاکی ماڵی بای بۆ ئەو جوان و رازاوە بوو، قتشە لە شڕە کراسەکانی پێشانی جلکی بۆ منداڵەکانی دووری و ئیدی بۆ ئەوانیش بەروت و قوتی نەدەگەڕان.

زستان بوو کە ژاراسبای بە بەقتیقولی وت:

- ئایا حەزدەکەی کوڕەکەت فێرە خوێندەواری بێ؟

ئەمە لوتف و مەرحەمەتێکی بێ وێنە بوو.

لە گوندەکەی والی دا قەوزاقیەکی گەنج دەژیا ناوی (ژەنس)بوو ئەو قوتابخانەی رووسی تەواو کردبوو لەبەرئەوەی خوێندەوار بوو خەت و قەڵەمی هەبوو پێیان دەگوت مەلا. ئەو

(٦) قیسی هەتا.

دوو سێ منداڵی ماڵــە دەوڵەمەنـدەکانی فێـرە خوێنــدن و نووسـین دەکـرد یــەکێك لەوانــە ژانغــازی کوڕی ژاراسبای بوو. بەقتیقول سیەتی کوڕی بەڕێزو حورمەتەوە بۆ کن مەلا برد.

بەقتیقول بە کوڕەکەی خۆی وت:

- ئەگـەر کتێبەکـە بخـوێنی سـەردەکەوی، دەچـیتە شـار جگـە لەمــەش دەبیتــە پیــاو سـیەت ئــەم قسـە سەرسـوڕهێنەرانەی لــە مێشـکی خــۆی چەسـپاند. بەدرێـژایی زسـتان سـیەت ئــەلف و بێــی ڕووسـی دەوردەکـردەوە، بــۆ خوێنــدنی دەرســەکانی هــەوڵی زۆری دەدا، کــە ئــەلف و بێــی دەخوێند دەتگوت دوعای جادوکەران دەخوێنێ و تا ئەویش ببێتە پیاو.

سـیەت زۆر حــەزی لــە خوێنــدن دەکــردو هــەر لــە زووەوە پێشــی لــە کــوڕە (بــای) ە تەمــەڵ و تەوەزەل و بەنازو فیزو بێ مێشکە زەین کوێرەکان گرتەوە.

مەلا بەخۆشەویستیەوە بەسیەتی دەگوت:

-کە گەورە بووی دەبیتە مەلا.

سـیەت زۆربــەی شــەوان نەدەنووسـت- بـیری دەکــردەوەو زۆر حــەزی دەکـرد گــەورەبێ و ببێتــە مەلا.

کێڵگــەکانی بــەقتیقول ســەوزبوون، چــڕوپڕ پــاك بــوون، دڵــی بــەقتیقولی هــێمن دەکــردەوەو هــاوین بــە ماڵــەوە هاتــە گوندەکــەی ژاراسـبای و تــازە ببــووە پیــاوی ئــەو. لــە کــاتی گــەرمای هــاوین لەگــەڵ سـیەت دا لــە هــەواران، لەبــەرزایی چـیاکان ژیانیــان دەبــردە ســەرو تــا تێربــوون کومیسی [٦] کۆلکن و زەردیان خواردەوە. هاوین ئیش و کاری مولك داری کەم بۆوە.

والی بــەقتیقولی بــە تــەواوی هێنایــە بەردەســتی خــۆی و ڕۆژانێکــی پــڕ لــە مانــدووبوونی تایبەتی پڕ لە نهێنی دەستی پێکرد کە ئیش و کارە گرنگەکانی ژاراسبای گرتبووە خۆ.

بــەقتیقول زانســت و هونــەری ئاغاکــان فێربــوو پــێ ی لەبەرەکــەی زیــاتر ڕانەدەکێشــا —لــە دیهاتێکــدا کــە لــە ژێــر پارێزگــاری والی دا بــوون، روخــۆش و دەم بــە پێکــەنین و بــەرێز بــوون، بەپێچــەوانەوە ئــەو شــوێنانەی کــە ڕێــزی تایبــەتی والیــان نــەدەگرت، بــەقتیقول هەڕەشــەو گــەفی لێدەکردن، جار جـارە والی ڕێگـای دەدا کـە لـە کـۆڕو کۆبوونـەوە بچـووکەکانی نـاو دێ قسـەبکا. بــەقتیقول قسەشـیرین، ڕاسـت و زرنـگ بـوو، تـاوای لێهـات شـتێکی ناخۆشـی هەسـت پێکـرد.

---

(٧) کۆمیسی: جۆرە خواردنەوەیەکە.

زانی خەڵکی هەر بەو چاوەی سەردەمی کە نۆکەری بۆ سەلمەن دەکرد - تەماشای دەکەن و دەم و دەست دڵی ڕەش بوو.

سەلمەن ئاسەوارو سەرو سۆراغی خۆی نیشان نەدەدا نزیکەی ساڵێك تێپەڕی ژاراسبای سەلمەنی بەبیر ئەو نەهێنایەوە. بەقتیقول بە هەموو توانای تێدەکۆشا دەرك بەوە بکا والی چی لەژێر سەردایە هەرچەندی پتر بیری لێدەکردەوە پەست و غەمبارتر دەبوو. ئەم جیهانە فریوەدەر بوو، ئەم بێدەنگیە پایز هەڵبژاردن لە ئاردا بوو لە سەرەتای ساڵەوە لە چلکارو بورگن و تێکڕای ولایەتەکان ئاگری زۆرانباریەکی پەنهان و پڕ گێرمەو کێشە لە نێوان حیزبی تیرەو تایەفەکان هەلایسا. ئەم زۆرانبازیە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاشکراتر دەبوو. بەقتیقول پێشبینی دەکردو بەخۆی دەگوت:" لەم ماڵە چاوەڕێی خۆشی ناکرێ.." بەلام بەهیچ شێوەیەك نەیدەتوانی پێشبینی بکا کە ڕۆژە ڕەش بەچ سەروسیمایەك بە سۆراخی دادێ و یاخەگیری دەبێ ئەو ساڵە دەبوایە لە چلکار. دەنگدانی سەراپای ولایەت دەست پێبکرێ. لە هەمان کات هەڵبژاردنی ولایەتی چاوەڕێ دەکرا، هەر کە دەنگدان نزیك بووەوە سامندارانی سەرانسەری ناوچەکە، بەگەرم و گوڕیەکی زۆر کەوتنە خۆ ڕێکخستن، لەو کاتەوە کە ئەوانەی دەستەی بەشداری کەرانی ئینتیخابات ئالای خۆیان هەڵکرد، پێنج مانگ ڕابورد. ئەمجارەیان جموجوولی دەنگدان لە ڕادەبەدەر بوو، بەشێوەیەك لە سنووری ولایەتێك تێپەڕی و بەبەدبەختیەکی وا گۆڕا، ئەگەر هەمووش نا نیوەی خەڵکی وولات تێوەی گلا، ڕەنگە هۆی ئەوەش ئەمە بوو کە هەر حوکمڕانێك بە حوکم کردنی ولایەتەکەی دا نەدەکەوت و دەیویست دەست لە ئیش و کاری ولایەتی دیکەشدا وەربداو حوکمیان بکا.

لەوانەیە کە هۆیەکەشی ئەمەبووبێ هاوینان لەسەر سنوورەکانی دوو ولاتدا، لەسەر لەوەڕگاو مێرگ و چیمەنەکان بۆ لەوەڕاندنی مەڕومالات و زستانان بۆ زستانە هەواری خەڵکەکە، ناخۆشی و شەڕشو شۆڕ روویدەدا. لە هەموو جۆرە نەسازان و ناخۆشیەك دا بە شێوەیەکی هاوزەمان چەند ولایەتێکی دەگرتەوە. پێی ناوێ لەبەر ئەمەی خەڵکی ئەم سێ ولایەتە لەسەر سنووری ئەم مێرخوزارو لەوەرگانەدا تخوبیان لێك دەگەڕایەوە.

بوون بە دوو دەستەی مەزن و هیواو ئامانجێکی زۆریان لەبەرچاوان دابوو.

ژاراسبای لە لایەنی خەڵکی ولاتەکەوی خۆی هێندە نیگەران نەبوو. ئەو لەمە ناڕەحەت بوو کە ژمارەی تیرەکەی زۆر نەبوو، تیرەو تایەفەی بەهێزتر کە لە بنەماڵەی زۆرو زەبەند پێك دەهاتن بە ئاسانی دەیانتوانی ئەو لەسەر ڕێگای خۆیاندا ڕابماڵن لەم زۆرانبازیانەی

لەسەر هەڵبژاردن لە ئارادابوو. ژاراسبای لە یەکێك لە بەنفوسترین دەسەلاٌتداری ئەم سێ کوچکە دادەندرا. پاراستنی ئەم متمانەیەی کە بە دەستی هێنابوو. بۆ ئەو هەروا ئاسان نەبوو.

لەو کاتەدا دەبوایە هەموو هەوڵ و تەقەلای خۆی بۆ پارازتن و دەوام پێدانی ناوبانگی خۆی بخاتە کارەوە ململانێی دارو دەستەکان وەك ئاگرێك بوو لە هاویندا هەلاٌیسابوو. لە مانگی ڕێبەنداندا لە چلەی زستان شێوەیەکی توندتری بەخۆیەوە گرت.

سەرۆکی دەستەکان یەعنی سەرکردەی تایەفە دەوڵەمەندە بەتواناکان بەدرێژایی هاوین خەریکی کۆمیس فرکردن بوون. تەمەڵ و تەوەزەل ڕایانبواربوو، ئیدی ئێستا ئارامیان لەبەر برابوو کێچیان کەوتبووە کەوڵەوە. زۆر پیاوی خۆشگوزەران کەبەرانبەر پەیمان و هەرێی خۆیان وەفاداریان نەنواندبوو ئەوە ژاراسبای زیاتر نیگەران کردبوو.

تیرە ساماندارەکان کەسەرتاسەری زستان لە دژی ژاراسبای وەستابوون، زۆریان شکایەت لێدەکرد تا بیخەنە ژێر رکێفی خۆیان و پاشەکشەی پێبکەن.

ژاراسبای تەنیا لە ئەنجامی پەیوەندی خۆی و هام و شۆو خۆشەویستی و دۆستایەتی دادگەری ئیقلیم توانی خۆی قورتار بکا. سەرەڕای ئەمە ئەو بەسوود وەرگرتن لە وچەکانەی کە دوژمنەکانی دژی ئەو بەکاریان هێنابوو (ست) ی دادگەری بەتواناو بزورگی ولایەتی بورگنی پێ نەمێ خواردو کرد، هەرچەندە ئەم (ست) ە زۆر ئومێدی بە تایەفە زۆر و لە ژمارە نەهاتووەکەی هەبوو، جارێکیان لەسەر قسەی ژاراسبای بۆماوەی پانزە رۆژ لە بەندیخانەیان قایم کردو هەمان مەسەلە بوو بەهۆی گەورەبوونی ململانێی هەوادارە دوژمن بەیەکەکان. حەپس بوونی ست بووە هۆی کاردانەوەیەکی توندوتیژی سەردەستەکانی تاقمی وولایەتی بورگن. ئەوان بەرق و کینە و لێو کرۆژتنەوە دەیان وت: ژاراسبای کە خاوەنی تایەفەیەکی ساماندارو بەنفوسی قۆزی بەقانە ئەمەش بەهۆی نزیکی و پەیوەندی لەگەڵ فەرمانداری ئیقلیم ئەنجام داوە. ستی بەزیندان کردن داوەو ئابڕوی ئێمەی بردو، ئەوان لەنێوان خۆیاندا چەقۆیان لێدەسوی و بەزۆری و توانای خۆیان دەنازی و خەریکی ئەوەبوون چەند ناوچەو ولایەتێکی (ئالبان) لە دژی ژاراسبای تەحریك دەن ژاراسبای ئاگاداری ئەم کەین و بەینەیان بوو. لەبەرئەمە ئەویش لەلای خۆیەوە بۆ پەیداکردنی دۆست و لایەنگر دەگەڕا.

بەدرێــژایی زســتان لەگــەڵ دەســەڵاتدار و ســامانداره‌کانی ولایــەتی بــورگن — کــە حــەزیان لەست نــەدەکردو لێــی نــارازی بــوون دەیــان وویســت تــاقم و دەســتەی ســەربەخۆیان پێکــەوە بنــێن — کەوتــە نامــەو نامــەکاری و بەڵێنــدانی ڕەنگــاو ڕەنــگ و ئەســپ و پــارەی زۆری دەداتــیێ، ژاراسبای ئەمانەی لەدەوری خۆی کۆکردە و دۆستایەتی لەگەڵ پەیداکردن.

ستبیش لــەلای خۆیــەوە هــەولێکی زۆری دا کــە تــاقمێکی وا لــە ولایــەتی ژاراســبای دروســت بکــا بــەڵام بــۆی نەچــووە ســەر چــونکە بەڕاســتی ژاراســبای توانایــەکی تــەواوی هــەبوو لــە ڕازی کردنی دڵی ئەوانەی لــەو نــاڕازین و لــەلای خــۆی بیــان حەوێنێتــەوە و بیــان هێڵێتــەوە. بــەم جــۆرە دوژمنایەتی نێوان ست و ژاراســبای کــەوا ولاتــی بــۆ دوو ئــۆردوو بــەرەی دوژمــن بەیــەك دابــەش کردبــوو، جگــە لــە چــەند ناخۆشــییەکی دیکــەش بزوتنەوەیــەکی ترســناکی بــەخۆوە گرتبــوو، هێشــتا چارەنووســی ژاراســبای لــە هەڵبژاردنەکــە دیارنــەبوو، دەبیاتــەوە یــان نــا بــەڵام موخالیفــەکانی بیریــان دەکــردەوە کــە ژاراســبای تــەنیا لــە لایــەن ئاگــاداری و لــوتفی فەرمانــداری ولایەتەوە نەبێ لەنێو خەڵکیدا ناو و شۆرەتی نییە و دەنگی نادەنێ.

ئــەوان شــانازیان بــە پەیوەندیــە فراوانــەکانیان دەکــرد و بــەوە دەنــازین کــە خــەڵکی هەرســێ چــوار ولایــەت لــە بنچــینەدا دەگەنــەوە یــەك ئەســڵ و نەســەب. زۆر کــەڕەت لــە کــۆڕو کۆبوونەوەکانیاندا دەبیسترا و دەیان وت:

- ئێمە بەزوویی تەمێی دەکەین.
- ڕام کردنی ژاراسبای بۆ ئێمە ئاو خواردنەوەیە.

کــەڕەتێك ڕەوە ئەســپەکانی ژاراســبای بــۆ هــەوار دەچــوون، لــەناو قەڵــەبالغی دا ســێ مــاینی ئــاوس و جوانــوە ئەســپێکی خڕوپــڕ ون بــوون. بەدوایانــدا کەوتنــە گــەڕان و شــون پێــی دزەیــان دۆزیــەوە، کەســێکی جێــی متمانــە، ســیخوڕێك لــە خــەڵکی بــورگن دا، گێڕایــەوە، پیاوەکــانی ســەلمەن بەتــەحرێکی ســت ماینــەکانیان ڕفانــد، تاقیــب کــەرەکان داوای ماینــەکانیان کــرد، بــەڵام ســەلمەن بــەبێ هــیچ ویــژدان نارەحەتییــەك تیــزی پێکــردن و جــوێنی پێــدان و بەهــەللاو هوریــا لــە گونــدی وەدەرینــان ژاراســبای شــەو خــەو نەچــووە چــاویەوە، لــە ڕق و تووڕەییانــدا وەخــت بــوو بخنکێ.

لەگــەڵ گــەردی بــەیانی بــەبێ خافلانــدن و دڕەنــگ کــردن فرمــانی بــە (سەرســن)دا ئاگــاداری نامەیــەك بنووســێ و نامەکــەی بــۆ شــار نــارد، بــەقتیقول چاوەڕێ بــوو کــە والی ئــەو بــە نامــە هەڵگری بنێرێ، کەچی هــەر ناویشــی نــەهێناو بــەقتیقول سەرسام و دڵشکاو زینــی لــە ئەســپەکە

کـــردەوە و بەدرێـــژایی بـــەیانی خـــەڵکی لـــەنزیك ڕەشماڵـــە گـــەورە هەشـــت تەنافیەکـــەی بـــای کۆببوونـــەوە و قســـەو دەمـــە قـــاڵی مقۆمقۆیـــان نـــابووەوە، لـــەوێ ڕیـــش ســـپیان لێیـــان دەکۆڵیـــەوە، جوێنیـــان دەدا، هەڕەشـــەیان دەکـــرد ســـەر لـــە نیـــوەڕۆ وەختـــێ ڕیـــش ســـپییەکان پەرتـــەیان لێکـــرد و لـــە گـــەرمان پـــەنایان بـــۆ ژێـــر چـــادرەکان بـــردو کۆمیســـی ســـاردیان دەخـــواردەوە ژاراســـبای بەقتیقولی بۆکن خـــۆی بـــانگ کـــرد، هـــەر کـــە دیـــتی ســـوور هەڵگـــەڕابوو، دڵـــی لـــە پێشـــبینییێکی نـــاخۆش گوشـــرا لـــەلای ڕاســـتیەوە بـــەتواناترین بـــەگ، (قوقیشـــە ڕەش) ی عـــەبوس، نێـــو چـــەوانی گرژکردبوو و یاری بە قامچیەکەی دەکرد.

ژاراسبای ئامـــاژەی بـــۆ بـــەقتیقول کـــرد و ئـــەویش کۆمیســـی بـــۆتێکرد و هەربـــەدەم نۆشـــکردنی کۆمیســـەوە.. دەســـتی پێکـــردو وتـــی: ئەلحەمـــدوئیلا دوا ســـاڵی ژیـــانی بـــەقتیقول خۆشـــترین ســـاڵی ژیـــانی بـــووە و هـــەموو ئـــەم ڕاســـتییە دەزانـــن و بینیویانـــە بـــای ڕێگـــای نـــەدەدا مانـــدووی بکـــەن ئیشـــی ناشایســـتەی پێبکـــەن، هـــەر بـــۆ ئـــەو نیشـــانەی هەڵـــدەگرت کـــە شایســـتەی پیاوانـــە، بەقتیقول هەستی کرد: (ژیانێکی سەر و دڵ ڕەحەت ئەوا ئەم جۆرە ژیانە وا کۆتایی هات).

ژاراسبای دیسان دەستی پێکردەوە.

– تا مەترەق ڕانەوەشـێنی ئـەم تورگـە حـەرام زادانـە تـەمێ نـابن قـوقیش تفێکـی رۆکـرد و قامچـیەکی لـە لا تەنیشـتی چـەکمەکەی خـۆی سـرەواند و دەسـتی بـەقتیقول لـەرزی و کـۆمیس لە پیاڵەکە رژا.

ئـــەو تێنەدەگەیشـــت، ســـامناکترین شـــت ڕوویـــداوەو بۆنـــاو ژیـــانی ڕابـــردووی دەگەڕێتـــەوە. درێژەی دایێ و وتی:

– ئەگـــەر بەســـەر شـــۆڕی دانیشـــین و دەرفـــەت لـــە دەســـت خۆمـــان بـــدەین دەدۆڕێـــنن بـــەزەبری ســـەرەنێزە ســـواری ســـەر ملمـــان دەبـــن و پـــەتك لـــە ملـــی مـــەڕ و ماڵاتمـــان دەکـــەن. خەڵکەکـــە دەکوژن و ماڵ و سامانمان بەتاڵان دەبەن.

بەقتیقول مات بوو.

– ئیمڕۆ بە ئـارەزوو سـەلیقەی خـۆت دەسـواران هەڵدەبـژێری نـاوی خـوای لێـدەهێنێ، ئەگـەر رەوە ئەسپ و مێگەلی سـەلمەن یـان (سـت) تـان وەبـەر چـنگ نەکـەوی گـوێ مـەدەنێ هـی هـەر قـۆزی بـەقێیك بـوو وەکـو یەکـە، پـێش خۆتـانی دەن و ڕەوە ماینێـك و ئەسـپێکی بـاش کامـەی لـە هـەموان بەهەیکـەل تـرو ڕەسـەنترە جیـای کەنـەوە بیهێـنن، تـۆ دەتـوانی ئەسـپ و مـاینی بـاش دەسـت نیشـان بکـەن... خـۆ یەکـەمجارت نییـە... بـەقتیقول کاسـە کۆمیسـەکەی بـەنیوە

چلی داناو دەستی بە لچکی کراسەکەی سڕیەوە هەر بێدەنگ بوو، دەتگوت پارووی لە قورگدا حاسێ بووە. ئەم قسە چییە؟ مەگەر لەو ڕۆژەوە ژاراسبای بەقتیقولی وەك دڕندەیەکی دەستەمۆ نیشانی دەسەلاتدارانی شار دەداو لە لایان مەدح و سەنای دەکردو دەستیان لە پشتی نۆکەری بەستەزمان دەداو بیابانـدا هەلدەداو ئامۆژگاریان دەکرد... کە ڕێگای هەست هەیە، زۆر بەسەر ئەم قسانە رابردووە کەی قسەی وابووە؟ ئیمرۆ دوێنێ !" ناوی خوای لێبێنە؟" خەلکی چی دەلێن؟ بەسیەتی کوڕی چی بلێ؟ قوقیش لەسەر چینچکان ڕوو بە ڕووی بەقتیقول دانیشت و پێکەنی، بەهەواوە گەردەنە کۆلەگەییەکەی گیف کردەوەو وتی:

- بیر لە چی دەکەیتەوە! ڕات گوشی نانی (بایت) لێ دێتەدەر، تۆ بە خۆراکی مفتی مالی بای دەژیت. پیاوی ئازا لەناو گۆریشبێ ڕاست دەبێتەوە، بەلام بەقتیقول زەردەخەنەی بەسەر لێودا نەهات، ژاراسبای کۆمیسی بۆ تێکردەوە و وتی:

- هەر وەك تۆ ئاگاداری هەموو دەزانن، یەکەمجار ست شەڕی پیفرۆشتین ئەگەر سەر سفتاح نەبوایە کڕین و فرۆشتنیش نەدەبوو، ئەوانە دەستیان دایە شەو دزین و دەستی خۆیان پێ گلاوکردوە، ئێمەش ڕووی خۆمان بەتالان و بڕۆیەکی شەرافەتمەندانە سپی دەکەینەوە! ئەگەر لە دواییدا ئەم دزانە ڕوو لە هەر کوێ کەن هەتا ئەگەر ڕوو لە ئاستانارکەن، هەموو چ ڕووس و چ قەوزاق لایەنگیری ئێمە دەبن... خۆ تۆ لەمەبەستی من گەیشتی؟

بەقتیقول بەکزی وەلامی دایەوە:

نەخێر،... تێنەگەیشتم مێشکم وڕ بووە.. تەنیا شتێك دەزانم. بە زوویی پایز دادێ و پایزی ئەمسال دزو جەردە لە تەنیشت یەك لە نێوان زەوی و ئاسمان بەدارەوە دەکرێن.. من زۆرم ناخۆشی دیوەو بەتەواوی لێی تێر بوومە، من مەنێرە تکا دەکەم.. دەستم بە دامەنتان.

ژاراسبای بە تووڕەییەوە قسەکەی پێبڕی:

- تۆ لە کەیەوە بیر لە سێدارە دەکەیتەوە؟ سەیری پیاوی پێشبین کە! تۆ ئەرکی سەرشانی خۆت لەبیرکردوە؟ دەنگی باب و باپیرانت گوێ لێنییە؟ ست قوڕی بەسەری باوکت کردو ڕۆژە ڕەشی بەسەر هێنا سەلمەن تۆی بێکەس کرد، من لە بەرانبەری ست و سەلمەن هێزو توانات دەدەمێ ئەگەر سوود لەم هەلە نەبینی دیارە ترسنۆك و غایەنی.

تەمەلی بێ دەست و پێ چەپارەی بێهۆش و فامی و بەلاش نانم داوی.

- ئاغەم، تۆ فێری چیم دەکەی؟ من چ فێری کوڕەکەم دەکەم؟
ژاراسبای بەگرژیەوە:

- مـن بەرپرسـیاری هـەموو شـتێکم ! وەلاّمـی هـەموو شـتێك دەدەمـەوە ! چ لـە بەرانبـەر خــواو چ لــە بەرانبــەری حکومــەت:- مــن نــان دەدەم — فرمــانیش دەدەم، گونــاهو ئۆبــال بەئەستۆی من برۆ ناوی خوا بێنە.. قوقیش هەڵی دایە.

- بەسـە قسـەی خۆمـان کـرد.. گومانـت نـەبێ، دەڕوا ژاراسـبای بەگرانییەکـەوە هەڵسـا. بـەقتیقول بەچـاپووکی جـوولاّ تـا لـە بـەری هەڵسـێ بـەلاّم گێـژ و وڕ و دەسـتە پاچـە لەسـەر ئەژنۆیان وشك بوو.

هـەر لـە هـەمان ڕۆژدا دەکـەس بەسـەر دەسـتەیی بـەقتیقول دە ئەسـپیان لـە ڕەوەکـانی ژاراسـبای و سەرسـن و قـوقیش هەڵبـژارد، دە ئەسـپی سـەمەند [٧] خۆشـبەز خـۆ ئامـادەکردن و تەدارکانیان لـە کـەس پـەنهان نـەدەکرد چـونکە لەسـەر هـەق بـۆ بارمتـە هێنـان دەچـوون، پـاش نیـوەڕۆی ئـەو ڕۆژە هـەموو دانیشـتووانی دێیەکـە بـە گـەورە و بچـووکەوە بـۆ بـەڕێکردنی دلاوەران ڕژابوونـە سەرشـەقام سوارچـاکان جلوبـەرگی سـادەیان پۆشـی بـوو، پەسـتەکی بۆزیـان لەبەردابوو، بەلاّم جوانی پیـاو بەبـەرگ نییـە، بـەڵکو بـەهێزی ئـەو و ڕەسـەنی و جـوانی ئەنـدامی ئەسـپەکەیەتی دەسـتەی لاوان کۆببونـەوە.. پەسـتەك مەحکـەم بەشـانە پۆلاّیینەکانیانـەوە چەسـپابوو. بەتیلـە چـاوێك دیـارە کـە هەریەکیـەك لـەوان بەمسـت بـەرد دەکاتـە بـڕوێش چالاکیشـی بـەوەڕا دیـارە وەك پەرەسـێلکە تیـژ بفـرێ بارمتـە چییەکان گاڵتـەجاری و دەسـت بازییەکی زبریان لەگەڵ یەکدا دەکرد.

وەك بڵـێ خـەریکی یارییـەك بـوون سـەری خۆیـان پێگـەرم دەکـردە خۆیـان لـە بەرانبـەر خـەڵکی گوندەکـە دەنوانـد و خۆیـان و ئەسـپەکانیان نیشـاندەدا، ئەسـپەکان شـایانی سـەیرکردن بوون، ئەسپەکانیان زینـی کـورت و پانیـان لەسـەر پشـت بـوو و بەکلکـە گرێداوەکانیانـەوە سـەر و کەللە لاوازەکانیـان بـە غـرورەوە بڵنـدکردبوو، چـەپۆکە جـوان و نایابـەکانیان بەسـەر کەشـیەوە لـە زەوی دەکوتـاو پێکۆڵیـان دەکـرد. ڕەنگـە جوانـەکانیان لەبـەر تیشـکی فێنکـی زەردەی ئێـوارە وەك زێـڕ دەبریسـکانەوە. ئەوانـە ئەسـپی ڕەوهـان بـوون لـە غارغـارێن و پێشـبرکێیکاندا بردبوویانەوە لەژێر پێی سوارەکان چەرخیان دەدا.

---

(٨) سەمەند: ئەسپی زەرد.

چـاوەڕێ و بـەقتیقول بـوون. ئـەو لـەژێر ڕەشماڵـە گەروەکـە هاتـەدەر، والی بـەڕێی دەکـردو دەتگـوت گـۆڕاوە، ئـەویش جلوبـەرگی سـادەو هاکـەزای لەبـەردابوو و هـەموویان بـە مەکـەیف خۆشبوون، بەلاّم لەبەژن و بـالاّو ڕەفتـارو کـرداری ئـەودا شـتێکی تـازە هـەبوو. کـە پـێش ئێسـتا کـەس نەیـدیتبوو، پەسـتەکی تـەنیا بـە لاشـانی چـەپیەوە کردبـوو قـۆڵی لای ڕاسـتی بـەردابۆوەو بەژێر کەمەربەندیدا شـۆڕ ببـووەوە تـا بتـوانێ قـۆڵی بەسـەر بەسـتی بجوولێتـەوەو دەسـتی ڕاسـتی بە باشـی بەرزبێتـەوە، لەژێرکەمەربەندەکـەی دەمانچـەی شەشـلول دەبینـدرا. بـەقتیقول گوللـە بـە کەسـەوە نـانێ، بـەلاّم لـەم بەزمـە دەردەکـەوت کـە کـێ سـەرکردەیە، یەکـەم کـەس کێیـە زەبـر دەوەشـێنێ و کـێ پـێش هـەموان خـۆی لەبـەر زەبـرو فشـاری بـەزەبرترین دوژمنـی هـاوکوفی خۆی ڕادەگرێ.

بـەقتیقول بەهـەنگاوی هـێمن و لەسـەرەخۆ لـە هاوڕێکـانی نزیـك دەبـووەو ئـەوان لەتەماشـای تێـر نـەدەبوون لەگـەڵ ئـەودا زایـە نـابی ئـەو لـەوانی دیکـە تۆکمـەترو ئەنـدام درشـت تربـوو لـە دەسـتە ڕاسـتیدا ماسـوولکە خڕەکـان کـە لـە مەچـەکیەوە تـا سەرشـانی بـەهێزێکی وەك هێـزی زەمبەلـە هەڵدەبەزیـەوە. وا دیـارە سـەرو سـیمای بـەقتیقولیش گـۆڕاوە. لـە دەرزی پێڵـووە باریکەکانییـەوە ئـاگری حـەزێکی بـێ ئامـان دەبریسـکاوە تـەنیا لـەژێر مـووی تیـژی سمێڵـە دڕەکەیـدا بـە پێچـەوانەی چـاوەڕوانی گـەرم و خۆشەویسـتی ئـامێز زەردەخەنەیـەکی پـڕ ئـارەزوو دەبینرا، ئەو بەدەنگێکی پچڕ پچڕی سەرکردانە هاواری کرد:

- هۆ هۆ، هەڵۆکان! هومێدەوارم لە سەفەرەکەتان کەیف خۆشبن:

هاوارەکەی لە نێو بێدەنگی خەڵکەکە و پێکۆڵی سمی ئەسپان دەنگی دایەوە.

- هەموو کەیفتان خۆشبێ، هەموو !...

ئەوانەی بەڕێیان دەکردن لەگەڵیان هاودەنگ بوون.

-ماشاڵلاّ... ماشاڵلاّ!

پـێش ئـەوەی بـەقتیقول بگاتـە جڵـەوی ئەسـپەکە، شـوانێکی گەنـد ئەسـپێکی گـەورەو هەیکـەل بڵنـدی کـەحێلی بـە کلکـی پێچـڕاویەوە بـەرەو پیـل بـرد — ئەسـپە لـەژێر پرشـنگی سووری خۆرنشین کەهـەر لـە تیشـکی گـڕی ئـاگرێکی مـەزن دەچـوو- ئەسـپی خۆشەویسـتی والی بـوو ، ژاراسـبای ئـەوا ئەسـپەی بـۆ غـارێن و پێشـبڕکێی چـەند قۆناغـەڕێ لـە دەشـتدا بـەخێو کردبوو..

شــوانه بــەرێزەوە خــەریکی یارمــەتی دانــی سەرکردەبوتاســواری ئەســپەکەی بکــا بــەلاّم بەقتیقول سەری جڵەوەکـەی لەزینەکـە گرێـداو نـووکی پێـی گەیانـدە ئاوزینگەکـەو خـۆی هەڵدایـە سـەر پشـتی، ئەسـپەکە کـەمێك داهاتـەوە و بەلاداچـوو، بـەقتیقول ڕکێیـی لێـدا و تێیوەژانـد فرمانیدا.

- یا ئەڵڵا. بابرۆین..

سـواران بـە فشـاردانی یەکـەوە بەدوایـدا تاویانـدا و لـەبای غـاری قەمـەی دووسـەرو کـوتکی سەر بە بزمـارو نیـزەو گورزیـان بـە زینەکانیانـەوە کـرد. هەنـدێك دەڕۆیشـتن و ببێـاك تۆبزەکانیـان بەبن هەنگڵەوە گرتبوو، دەتگوت بۆ شەڕ و دەعوا ناچن بۆ پیاسە دەڕۆن.

پیاوان،ژنان و منداڵانی گونـد لـە دوایانـەوە کۆببونـەوەو قـرە قـرو قیـژ و هۆریـان بـوو، ئـای و ئـۆی و ئـاخ و داخیـان بـوو، هێـز، بـوێری جـوانی پیاوانـە، بەدەشـت سـپێردرا. ملـی دەشـتیان گرت! ئەم هێزە وەختێ بێتە جۆش و خرۆش ئەهریمەنیش ورد و هەڕا دەکا...

لـە نـاو تاریکـایی ئێـوارەدا کەفـەڵی ئـەو ئەسـپانەی کـە ڕەنگیـان کراوەتـر بـوو کزکـز دەبریقانەوەو لـە دواییـدا بـۆ پەڵەیـەکی ڕەش گـۆڕان، بـەلاّم شـەپۆلی دەنگـی چـوار ناڵـەی بـەتاو کە بەرە بەرە کزدەبوو، تا ماوەیەکی زۆر دەهاتە گوێ.

تـاڵان و برۆیێـك کـە سـادە لـەوحان و نـەیرەنگ بـازان بەڕاسـتیان دەزانـی. بـەم شـێوەیە دەسـتی پێکـرد. ئاغاکـان هـەواو غروورێکـی دێرینـەیان دەخسـتە نـاوەوە و ڕەنـج بەزایـە جـوانی تینـوی ئـازادی تینـوەتی خۆیـان بـەوە دەشـکاند بەشـی هەنـدێك زەبـری تۆبزێـك بـوو بـە تـۆقی سـەریان دەکـەوت و نسـیبی هەنـدێکی دیکـەش مێگەلـە مـەڕو ڕەوە ئەسـپ بـوو کـە لـە جێـوە بەمفتی بۆیان دەهاتە ژوورەوە.

هەرکەسـێك ئەوەنـدەی بەنسـیب دەبـوو کـە دادوەری نادیـارو لـە هـەمووان بـاڵاتر گـەورەی گەوران بۆی بڕی بووەوە.

بەقتیقول و هەڵۆکانی تـا بـەرە بـەری سـپێدەی بـەیانی ئیشـی خۆیـان ئەنجامـداو دەسـتەیەکی بچـووك، دە جوانـە مـاین و ئەسـپێکی قەڵـە و یاڵـداریان لـە ڕەوەی سـت ڕفانـد هەرچـەندە لـە دوای خۆیانــەوە تەقـەی چـەند تفـەنگێکیان بیسـت، لەگـەڵ ئەوەشـدا بـە ئاسـانییەکی سـەیر قورتایـان بـوو بەسـەلامەتی لـەناو چیا چـۆڵ و هێمنـەکانی سەرسـنووری هەرسـێی وڵات خۆیـان شاردەوە.

لەسەر ڕێگادا لە دێیەکی نەناسیاودا بەرخێکی یەك بەهارەیان لەگەڵ دەستی خۆیاندا بردو تەنیا وەڕە وحەپەی سەگانیان لە دوای خۆیاندا بەجێهیچشت بێترس لەسەر بەردان ئاگرێکیان هەڵکردو بەقتیقول فرمانیدا گۆشت ببرژێنن و خۆشی چووە سەر بەرزاییەکی ڕوت و ناهەموار، بەردییێکی تیژ لە ڕەنگی خشتی سوور دەتگوت لە خوێن وەردرابوو، تاك و تەنیا لەبەرانبەری ئەودا خۆی دەنواند.

لە پشت بەردەوە جەنگەڵی کاژ وەك باڵی یەکانە دەبینرا. دارکاژە مەزن و تێك هەڵقژاوەکان دەتگوت سوتاون و بوونەتە ڕەژوو، ڕەش دەچوونەوە مانگێکی شین دوو کەلاوی بەسەریانەوە تریفەی دەداوەو لەسەرەوەی ئەواندا لووتکەییێکی بەبەفردا داپۆشراوەك چادرێکی سپی پڕ شکۆکە دەتگوت خۆرەو لەناو چنگی شەودایە، دەدرەوشایەوە. هەڵۆ لە ئاسمانی بێ کۆتایی پەڕەگەی گرتبوو و هێندی کێشکەیەك[٨] دەهاتە بەرچاوان بەقتیقول لەسەروەی بەردی سوور، بێشەلانی ڕەش چادری سپی بەفرین، بەو بازەی هەڵدەڕوانی کە پەڕو باڵی کردبووەوەو دڵی تەنگ بوو، سەیری کردو بەخۆی وت: (ئەوەی لە دەستی هەڵدەهاتم، بەرۆکەگیرم بووەوە، ئەوەتا دەستم پێکرەوە).

لەخوارەوە دووکەڵێکی تەنگ لە ئاگرەکە بلند دەبووەوەو پێچ و لوولی دەخوارد، بۆنی گۆشتی برژاو دەگەیشتە بەرلوت، سوارەکان، سوارەکان وەك پیرەژنان دووچاری ئەشکەنجەو ئازاردان دەبوون، بێ سوود فرمێسکیان دەڕژت و نەفرەتیان دەکرد، (ئاخر وتویانە هەڵبژاردن نەهاتیە) ژاراسبای دەزگاکەی زۆر بەوردی ڕێکخستبوو مەڕو مالاتی تالانی ئەو وەك بازرگانێکی بەڕاستی لە ولایەتی خۆیان و لە ولایەتی هاوسێ بە خەڵکی دەفرۆشتەوە، بەقتیقول مێگەلە تالانییەکانی بۆ ئەوێ پێش خۆی دەداو قیران بای لەوێوە دەیبرد... یەکێك ئامادەی دەکردو یەکێکی دیکە دەیفرۆیشت.. بیری نەدەکردەوە، بەنیوە قیمەت دەیفرۆشتەوە تا بە زوترین کات خۆی لەشەڕیان ڕزگاربکا و ئابڕوی خۆشی بپارێزێ شوبهەیان نەدەکرد سەلمەنی سەوداگەری چاوچنۆك هەرگیز دەروەستی ئەم جۆرە کارانە نەدەهات دەتگوت مەڕو مالات بەئاوێدا دەچن شەو بەدیاردەکەوتن و بزر دەبوون، لەسەر و سامانی ژاراسبای کەم نەدەبووەوە.

---

(٩) کێشکە: چۆلەکە

بـەقتیقول هـەمووی دابـەر لەقـە.. دەتگـوت لـەنێوان مـانگێکی داغ و خوێنـاوی، یـان لـەنێو بۆڕانێکی تەپ و تۆزاوی بیابانـدا کـە بـەڕۆژی ڕوونـاك چـاو چـاو نـابینێ. یـا نەیـدەزانی زۆر بلێـی و وەك مندالـە وردەکـە قەلـەبالغیان دەکـرد، وردکەبـەردی لـووس و نارێـك لـەژێر پێیانـدا خرمـە خرمیان دەهات.

بـەقتیقول سمێلـە زبرەکـەی خـۆی جـوی و دەموچـاوی گرژکـرد زەوق و شـەوقی شـەو دزینـی وەك خەیاڵ مەستی لەسەردا فڕی خەیاڵێکی تاڵی لەدڵدا بەجێما.

بەقتیقول بەدەنگی بەرزەوە وتی:

- ئای.. هەروەکو یەك وایە... جیاوازی نییە.

ئێسـتا چ بەشـان و بـاڵی هـەڵبڵێن چ بـەدناوی بکـەن. وەکـو یـەك وایـە، چـارەنووس و دوا ڕۆژی لەناو دەسـتی ژاراسـبایە، بـای دەتـوانێ سـزابداو دەتـوانێ ببـوورێ، شـوکرانەی خـوای دەوێ کـە لەگـەڵ ئەمانەشـدا لەگـەڵ سـەلمەن بـەراورد نـاکرێ ژاراسـبای لـەبیری ناچـێتەوە کـە بـەدڵ و گیان بەفیداکاری خزمەتت کردووە.

بەقتیقول لەبەرخۆیەوە وتی:

- ئای بابە، ئەمەش بۆ ئێمە سەروزیادە ئاو بێنەوە دەستان بشۆ.

- لـە نشـێوە بەردەلانەکـە بـۆلای ئاگردانەکـە گـەڕاوە ئـەم مەوزوعـە بـووە هـۆی ناخۆشـی و بەگژیەکـدا چـوون لـەنێوان خێڵـەکان. لـەو شـەوە پـڕ دەسـت کـەوت و شـوومە دا لـەنێوان تـیرەو تایەفەکانـدا ڕۆژە ڕەشـێیکی وا بـەرپابوو هـیچ کـەس بـەبیری نـەدەهات شـتی وا ڕوویـدابێ و سـەگ سـاحێبی خـۆی نەدەناسـیەوە. بەشـەوی تاریـك و ڕۆژی ڕوونـاك لـە دەشـت و چـیاکاندا ناخۆشـی و شەڕوشـۆری دڕندانـە ڕوویـداوە، هـات و هـاواری شـێتانە و مێشـك کاسـکەری تاقیبکـەران، خـۆڵ و تـۆزو خـاکی ڕەش و سـوتاو بـۆ ئاسمـانی داغ بـەرزبووەوە، و لـە دوایـی دا هـایو هـۆی جوێنـاوی شـەبەیخونان وەك ڕۆژگـاری ڕابـردوو، دزینـی بـەحیزەو نهێنـی بـە گونـدو پاوانەکانـدا بلاوبـووەوە. هێنـدەی نەخایانـد کـە هـیچ ئیمـام و پیـاو چـاکێك نـەیاتوانی بـەڕێکی حوکمبـدەن کـە کامـە دزی شـەوانەو کامـە دزی ڕۆژانەیـە، ڕاسـتیان وتـوە کـە هەڵبـژاردن لـە بیابانـدا وەك نەهاتیـە نـاتوانی بلێـی کـە نـەهاتی موسـیبەتی زسـتانەی دەشـت و دەربەلاکـەی بەسەرسەرتدا دەبارێ.

بـەلام هەڵبـژاردن هـەر لـەناو سـێ سـالاندا دووبـارە دەبێتـەوەو لـەبریاری ڕوون و ئاشـکرای ژاراسبای یان دەبێ، سەرکەوێت، یان دەبێ تێکبشکێت.

هــەروەکو جــاران کــوڕی قەڵــەبالغ و کۆبوونــەوەو شــورای پــڕ قــاو و قیــژو هــات و بــات سازدەدراو بێپسانەوەش میوان بۆماڵی دەهاتن.

مەڕو ماڵاتێکی زۆر بـۆ میوانـان سـەردەبڕا. یـان بـەدیاری دەڕۆیشـت بـەڵام چ پـیرە پارەیـەك لە باخەڵی بای بـەدیاری و پێشـکەش دەچـوو! دەتـوانرێ بگـوترێ سـێیەکی ئـەو ماڵـەی سـەر لـە بــەهارێ هــەیبوو لــە مــاوەی دوو مانگــان خــەرج کــرد. ئێســتا ئــەویش هــەروەکو ئــەوەی ســەردەمی خــۆی ســەلمەن دەیکرد.پشــوی بەبــەقتیقول وســوارەکانی نــەدەدا بــەڵام ئەوتەڵەکــەبازە هەرنەبێ دەیگــوت کەئــەوان بۆتــاڵان وبــڕۆ دەنێرێ.بــۆدابین کردنــی خــەرجی نییــە بــەڵکو بۆتــەمێ کردن وچاوشکاندنە.بەڕاستی جوانی دەهێنا.

جێگــای سەرســوڕمان نییــە کەجادوکــەر ســەرکەوت و بــەبێ ئــەوەی ســت ئاگــای لێبــێ پشــتیووانی بــــەهێزی پەیداکردبوو.لەناکاوییێکــدا ژاراســبای لەگــەڵ دییــی دوســاییەکانی نیشــتەجێی ولایــەتی بورگن.گونــدێکی دەوڵەمەنــد و بەســەر و ســامان کەحــەزیان لــە قــوزێ بەقەبێشــــەرمەکان نەدەکرد.دەســــتی دۆســــتایەتی بۆدرێژکردن.ئــــەم دۆســــتایەتیە خــــەرجی ومەســرەفێکی بــێ ئــەژماری پێوەبــوو دادگــەرە عاقلمەندەکان.سیاســیە دوو ئاتەشــەکانی دەشــت ودەر،گوتویانــە: ئــاوی رووبــار بەبەربەســتی تۆکمــە دەگــیرێ و جۆشــی ئــاگری دوژمنایــەتی کــچ دەیکوژێنێتەوە.بەڵێ،بەڵێ،کچــێیك کەبەشــــویدەن....گەورەی خێڵــی دوســــاییەکان کچــێکی عــــازەب و بێغایــەت جــوانی هــەبووناوی(کالیش)بوو وژاراســبای خــوازبێنی کــەرانی بــۆلای دووساییەکان نارد.

بەقتیقول یەکسەر زانی کەمەبەستی پەنهان کراو لەمەدا چییە.

هەڵبەتە مومکینــە جــوانی کچــە دڵــی لەژاراسـبای سـەندبێ ویسـتویەتی کـە کچـە بهێنــێ و لەتەنیشـت ئاغــەژنی خۆشەویســتەوەبێ، بــەڵام ئــەم خاڵــە لــە لایــەنی گرنگیــەوە لەپلــەی دەیــەم دایــە مەبەســتی نهێنــی مەســەلەکە لەمــەدابوو، ژاراســبای بەدەســتی خــۆی پــەنجا وشــتری هەڵبژاردو بۆ بـاوکی کچـەی نـارد. شـیربایی بـێ وێنـە، دەتگـوت (کچـەخان) ی دەخـوازت پـێش ئــەوەش ژاراســبای لەبــەرەوە دیــاری دیکــەی بــۆداك و بــابی کچــە نــاردبوو لەڕاســتیدا ژن و ژنخـوازی باشـترین یەکگرتنـە. ئـەم یەکگرتـە بەرشـتەیەك مـەڕوماڵات. پتـەو گـرێ دەدەن و تونـد و تۆڵیشی لەیەکگرتنی خوێنی متمانە بەخشترە.

بەم بۆنەوە دێیەکانی بوك و زاوا وەك هەناوی مرۆڤ، هەتاهەتایە تێك دەئاڵێن.

ست هەر ئەوەندەی بۆی دەکرێ دەستی خۆی بگەزێ.

لەبەرئــەوەی گونــدی دوســاییەکان لەســەر ڕێگــای بــووە لەمپــەرێکی چــڕوپڕی دڕکــاوی نــاتوانرێ بەناویــدا بــڕواو نــە بەرۆخیــدا تێپــەڕێ. بــەلاّم دەشــت و دەر وەك ژنێــك ســووکایەتی پێکرابێ و سـەریان شـۆڕکردبێ، نالّـە نـالّ و شـیوەنی بـوو، جارێـك لێـرەو دەمێـك لـەوێ ڕووت و هەژارە بێ گوناهەکان، کـە حەوسـەلەیان نـەبوو بـیر لـە ئـیش و کـاری ست و ژاراسـبای بکەنـەوە کەوتنەبــەر ڕقــی بارمتەچــیەکانەوەو بــێ ســووچ و خــەتا ئــەو مــەڕو مالاّتــەی کــە لــە شــەو هەڵمەتەکان بە دەستی هێنـاوە، بـۆ کـوێ چـووەو چـی لێهـاتووە، ژاراسـبای خـەمی لێخواردبـوو، تـا دڵـی بەبـەقتیقولی سەردەسـتە لـەم ڕووەوە ئاسـوودەبێ فرمـانێکی توندوتیـژی بـێ پێچـوپەنای بەسەرسن و قیران بای و قوقیشدا:

- کاتێ کە ئێـوە بێـداران، لێـی گـەڕێن ئـەو بنـوێ... تـا ئەگـەر بـە پێچـەوانەی چـاوەڕوانی ئێمـە ڕوویـداوە ماشـیان لـەناو ئـاگردان سـوورکردەوە،ئەو لـەژێر داغکـردنیش نـەتوانێ هـیچ بلـێ کەچی بووەو چی ڕوویداوە؟

هەلبـژاردن کۆتـایی پێهـات ،ژاراسـبای سـەرکەوت و هـەر بـەوالی چـلکار مـاوە ،سـت شکسـتی هێنـا، ئـەویان هەلنەبـژارد، هەرچـەندە گونـدە دوسـایەکان نـەیانتوانی نوێنـەری خۆیـان بهێننە سەر کورسی لەگەل ئەوەشدا قۆزی بەقەکان شکستیان هێنابوو .

ژاسـبای هــەروا مەســرەفی نــەکردبو . ئێســتانۆبەتی ئەوەیــە مــەڕی تســکنی زێــرین کۆبکاتەوە .ئەو لەهەمان کاتـدا بـەقتیقولی بـانگ کـردە کـن خـۆی پیرۆزبـایی لێکـردو لەسـیلەی ڕەحم و دل بێسووتانەوە دەستی بەسەری داهێنا و بۆ مالەوەی ناردەوە .

بچــووەوە ومــالّ تێــری لێ بنــوو و ژن و مــالّ و منداڵەکــەت خۆشــحالّ بکــە، بەتــەواوی ئازادت دەکەم، بۆ سێ سالاّن، تا هەڵبژاردنی ئاینده..

بـەقتیقول بـەبێ ئـەوەی لـە کـەس بشـارێتەوە. هەناسـەیێکی ئـارامی هەڵکێشـاو ئـەو خـوا خــوای بــوو بــەخێرایی خــۆی لەبەرچــاوی ئاغــادا ون بکــا، ئاغــاش دەیوویســت ئــەو دوورتــر کەوێتەوە:

- والی ئازیز، کەیفی تۆیە.

ئاغای دەوڵەتی بێ بایەخ پێدان وەلاّمی داوە:

- بڕۆ.... بڕۆ! لەدواییدا قسەی لێدەکەین.

(٧)

ئێستا ئیدی بەقتیقول تەنیا ناوەناوە بۆ گوندی والی دەهات.تا هەواڵی بپرسێ و چۆنی و چاکی لێبکا:یەك دوو ڕۆژێك لەلای میوان دەبوو ولەدواییدا بەدلێکی رحەتەوە بۆ باوەشی گەرمی ماڵ وخێزانەکەی دەگەڕایەوە.لەم ڕۆژانەدا لەگوندەکە وەك بێگانەیەك دەهاتەبەرچاوان ، لەبەڕێوەبردنی ئیش وکاری مولکداریدا لاتەریك بوو.دەستی بۆهیچ یەکیك لەم کارانە نەدەبرد.دەتگوت تەنیا بۆخۆی دەژیا،لەقسەی خەڵکی ورد نەدەبووەوە،گوێی لەپڕوپاگەندان ڕانەدەگرت لەبەرئەمە بەباشی نەیدەزانی لەدنیا،واتە لەحیزبی والی چی لە ئارادایە، شتێکی بەهەند هەلگرتبوو ئەویش ئەمەبوو:دوژمنێکی هاوبەشیان هەیە،کەقۆزی بەقاکانن..ئەمەی لەگوێیی کردبووە ئەلقەوبیری لەهیچ شتێکی دیکە نەدەکردەوە.سوارێك بەئەسپێکی ئارەقاویەوەبۆئەوێ تاویداو لەسەرپشتی زینەوە هاواری کرد:(ژاراسبای هەرئێستا تۆی دەوێ!) بەقتیقول خۆی هێندە مشەوەش نەکرد و بەدوای قاسیددا کەوتەرێ.

گەورە پیاوانی ولایەت خڕیان..وژمارەیەك لەپیاوانی دێیی دەوروبەر کۆببونەوە.میوانان ئەسپەکانیان بە پێوەندکراوی بۆ لەوەڕ ناردبوو لەچواردەوری والی دانیشتبوون بەقتیقول کەمێك دوورتر لەخەڵکەکەی دیکە، هەندێ زەلامی لەخەڵکی گوندی ئەورازەکان دیت_ کەلەگەڵ ولایەتی بورگندا هاوسێ بوون.لەبورگندا تایەفەی ئەو رازەکان لە تایەفەی دوسابیەکانی — کە ژاراسبای ژنی لێخوازتبوون- بێ هێزتربوون و لەتیرەی قۆزی بەقەکانیش هەر زۆر لاوازتربوون.بەلاّم تا ئەوان یەکتریان قڕەکرد ، ئەو ڕازەکان زەلامێکی خۆیان ناردە حزووری والی،واڕێکەوت کەوالی نوێیی بورگن دوای هەڵبژاردن کارەکانی بۆشکست خواردنی ست ئەنجامدەدا.خۆی لەخۆیدا ئاشکرایە،کەوالی لەتیرەیێکی بێهێز بوو نەیدەتوانی بەسەربەخۆییەکی تەواو لە کەناری قۆزی بەقەکان دانیشێ.

کاتێ بەقتیقول ئەوزارەکانی دیت بیری کردەوە:"هەبێ ونەبێ ئەوان شکایەتیان لێکردووم بۆیە داوایانکردومە).بەهەڵەشدا نەچووبوو.لەکاتی بارمتە هێناندا سوارەکانی ماڵ و مالاّتی ئەوانیشیان هێنابوو.چونکە ئەوانیش خەڵکی بورگن بوون..بەقتیقول گومانی لەشتێکی دیکە دەکرد.ژاراسبای بەساردیەوە بەرەو ڕووی هات.دەتگوت بێ ئارەزوو بەزۆر وەلاّمی سەلامەکەی داوە،پاش سەلام،وەکو پێویست بوو ئەحواڵ پرسی نەکرد،دەتوت بەقتیقول بێگانەیە،دەم ودەست لێی کەوتنە گلەیی:

- ئەها ،بەقتیقول....لەئەنـــدازە و ســـنووری خـــۆت دەرچویت!ڕاســـتییەکەی ئەمەیـــە لەبەرەکـەت زیـاتر ڕاکێشـاوە.من متمانـەم بـە تـۆ هـەبوو و هـەمووم دڵنیـاکردن کـە تـۆ خـۆت تێکـەڵ ناکـەی،وادیارە هـەتا مـن خـەریکی تـاریف و پێداهەڵـدانت بووم،تۆمنـت تێوەگلاند،ئـەم خەڵاتـە لەپاداشـتی چ گوناهێکمە؟،دەقسـەیێك بکـە بۆمـان ڕوونبکـەوە ژاراسـبای تائێسـتا بـەم شـێوەیە لەگـەڵ بەقتیقولـدا نـەکردبوو.والی بەشـێوەیەکی حـیرس بـەخۆیی و شـەرەفمەندانە ناڵـە وبێـدادی بـوو لـەداخان سـوور هەڵگـەڕابوو بـای وەکـو ئیمانـدارییێك خـۆی نیشـاندەداو سـیمای ڕاسـتی خـۆی دەشـاردەوە و داوای لەخزمـەتکاری خـۆی کردبەڕاسـتی قسـەبکا.بەقتیقول گـوێی گرتبوو حەپەسابوو،چۆن لەبەرانبەر وەلینیعمەتی خۆی گوناهکارە.

- مـیری ئـەزیز،چ کـەم وکورتییـەك لـەمن ڕوویـداوە تابـەم ڕادەیـەبتان ڕەنجێنیێ؟ئایابەڕاسـتی نـاتوانن بـەجۆرێکی دیکـە قسـەم لەگەڵـدا بکەن؟یەکـەمجار گوناهـەکانم بۆدەست نیشـان بکـەن و پاشـان بێرەحمانـە سـزام بـدەن بیسـتنی بوختانییێـك کـەپیاوخراپان بۆمیـان هەڵبەسـتوە ! یەکـەمجار لێی بکۆڵنەوەو رونی بکەنەوە...

- لـــەچ شـــتێك بکۆڵنەوە.کـــەباش دەزانـــیین تۆ..جگـــە لـــە تـــۆ کـــەس ئیشـــی ئەوهاناکا.هەرلەتۆدەوەشێتەوە.ڕاســتیەکەی بلێ.تـۆ لــە گونـدی ئەوزار،لــە ولایــەتی بورگنــدا ئەســـپی بـــۆرەی خـــاڵ خاخـــاڵ و ئەســـپێکی کـــەوێت و دوومایێنـــت بـــردەوە؟والی بەگـــەف وگوڕەوەفرمانیدا:تۆبردوتە....تۆڵـــەی بەوە.بـــەقتیقۆل لەژێرچـــاوەوە تەماشـــای دەکـــردو کڕبـــوو. ڕەنگە ئەو ئەم ئەسپانەی بردبێ... ئـەم قسـە ڕاسـتە... بـەقتیقۆلیش دەروەسـت نییـە ئـەو کـارە بکـاو لەبەرانبـەر خەڵکـدا درۆبکـا، بـەلاَم والـیش نـابێ قەشمـەڕجاری بکـا — ئـەم ئەسـپانەیان بـەفرمانی ئەولـەرەوەی ئـەوزارەکان بـرد و بـۆ ئـەم قسـەش شـایەدیێکی زۆری هەیـە.بـەلاَم شایەدەکانیش ماتن و سەیری بەقتیقول دەکەن.

ئایـا والی پشـتی لەسـەر کـردەی سـوارەکانی کـردوەو دەسـتی لێبەرداوە؟.نـەکراوەو نـاکرێ! شـتی وانییـە! ئـەو ئـەم قسـانە بـۆ پاراسـتنی ئـابڕوی خـۆی دەکـا...بۆ ئـەوەی لـەپێش لاییـدان تواناوهێزی خۆی بنـوێنێ..بـای باشـتر دەزانـێ چ بکاوچـی بڵـێ و ئێسـتا نـابێ هـێن و مـەهێنی لەگەڵـدا بکـرێ و سـەری لـێ بشـێوینرێ. بێگومـان ئـەو ئامـانجی دوورتـرو تێکەولێکـەی ووردتری لەبەرچاوگرتوە.

بەقتیقولی دوورین وتی:

- مـن پـێش ئەمـەش حاشـام لێنـەکردووە و ئێسـتاش بەهانـە نابینمـەوە، حاشـای لێناکـەم، جـەنابی والی هـەموو شـتێکمان سـەرو ماڵمـان هـی تۆیـە. مەگـەر مـن دەتـوانم لـە قسـەی تـۆ لادەم؟ تـا کـە دادوەری مـن تـۆی و تـەنیا خـواش دادوەری تۆیـە! مـن ئەسـپەکانم بـرد. هـەر چۆنێك تـۆ بەڕاسـتی دەزانـی بڕیاربـدە، تـاکو زیـانی ئـەوزارەکان بەتـەواوی بدرێتـەوە ئیـدی مـن هیچ قسەیەکم نییە.

مەجلیسـەکە هـەمووی دەتگـوت گیانیـان هاتەبـەر. لـە جێگـای خۆیانـەوە کەوتنـە جووڵـە و جـووڵ مقـۆ ڕیشـیان دەهێنـاو دەبـردو پێڵووەکانیـان دەتروکانـد، سـەری پەنجـەیان ڕادەوەشـاند. قسـەکانی بـەقتیقولیان پەسـەند دەکـرد. وەك بڵێـی گوێڕایـەڵی قسـەی یـەکن ویـەکیان خـۆش دەوێ.

دیسـان ژاوەژاو بـۆ مـەدح و سـەناو وردبینـی دادگـەری والی دەسـتی پێکـردەوە یـەکێك لـە بارەی بەقتیقولەوە وتی:

– ئەسـپێ لـە باخەڵیـدا فەتەڕۆیـەتی[٩]، بـەڵام وەك ئاغـاو خانـان ئازایـە. دەمـرێ بـەڵام درۆ ناکا.

یەکێکی دیکە وتی:

- ئەگـەر پیـاویش بکـوژێ، لـە ئاغـای خـۆی ناشـارێتەوە کاتێـك ئەسـپی بردبـێ دەڵـێ بردومـە... ئـەم قسـانە مـەدح و سـەنای والیشـی تێـدابوو، لـەم وەختـەدا بـەقتیقولیش خۆشـحاڵ بوو چونکە جێی دڵخۆشـی ئاغایـە. ئـەو هـەر لـەوە نەگەیشـت وەختـێ سـەیری دەوروبـەری خـۆی کـرد. لـە تەنیشـت ئـەوزارەکانی بۆشـکایەت هـاتبوون پیـاوێکی دوسـایی دیـت... بـەقتیقول بـاوەڕی نـەدەکرد چـۆن شـتی وا دەبـێ؟ بەدرێـژایی زسـتان دوژمنـی خـوێنی یـەك بـوون و ئێسـتا وەك دوو جووجەڵـە بـۆ کـۆلیتی دایکیـان هـاتوون وەك باوبارانیشـیان پێـدا نـەهاتبێ دانیشـتبوون پێوەیان نەدەبینرا ناڕێکیان هەبێ و لێك ناڕازی بن.

لێـرە خۆییـەکان بـەقتیقولیان محاکەمـە دەکـرد.. هەرچـەندی ئـەو بـە دەمـی خـۆی گوناهەکـەی خسـتە ئەسـتۆی خـۆی و حاشـای نـەدەکرد، کەچـی هێشـتاش دەنگـی والی نـەرمتر نەبوو و ئاگری دەم و چاوی دانەمرکایەوە.

---

(١٠) ئەم قسەیە بۆکەسی هەژارو نەداربەکاردێ.

ئێستا ژاراسبای بە تووڕەیی و هات و هاوارەوە جوێنی دەداو لە کۆتایی دا گلەیی لێدەکرد:

- چیتر چاوەڕێی چاوپۆشین لەلایەن منەوە مەکە! من دەستم بەسەرتا هێنا دالّدەم دایت و لە خۆم نزیك کردیەوەو بەخۆییشم دادەنای — بۆچی؟ لەبەرخاتری کەسایەتی ! ئەگەر جارێکی دیکە یەك هەنگاو لەرێگای ڕاست لادەی، بە پیاوی خۆمت دانانێم و بە بێگانەت دەژمێرم!.

پێش ئەوەی هەنگاوێك بهاوێ ی سێ جار لێی ورد بەوە... بەقتیقول بیری کردەوە:" ئیدی ئەمە بەسە!" بەلاّم ئەم کەڕەتەش بێدەنگ بوو.

دەتگوت دەنگی تووڕەو شەرم بەخۆیی پڕ لە ئاوازی والی، سەرنجی ئەوانیشی ڕاکێشابوو، کڕ و بێدەنگ دانیشتبوون. دەنگی وا پڕ لە جۆش و خرۆش بەهرەیێکی خوایییە، پاسەوانی ڕاستی و شەرافەت دەبێ بەتایبەتی دەنگێکی وای هەبێ.. بای ئاماژەی بۆ گەورەی ئەو رازەکان کرد:

- ئێستا ئەم پیاوە، خاوەنی ئەم مالاّتەیەکە تۆ بەتالاّنت بردوە، بەدوای تۆ دادێ، بۆ مالّی خۆتی دەبەی و بەدەستی خۆت چوار ئەسپی باشی دەدەیەی لەباتی ئەو ئەسپانەی لێت بردون، بەقتیقول بیری کردەوە:" کام ئەسپانە؟" جگە لەوانەش لەباتی ئەو زیانەی لێی کەوتووە ئەسپێکی باش و وشترێکی باشی سەر ڕابدەیە، بەم شێوە جوانە ویژدان ئارام دەبێ.

بەقتیقول دەیویست دەم بکاتەوە، بەلاّم لەجێی خۆی وشك بوو، دەتگوت کوتکێمکن بەمیژەلاکی سەرباکێشا دەوران دەور هەموو بێهەست و خوست دانیشتبوون دەتگوت لالّ بووین، هەبێ و نەبێ ئەوانیش سەریان سوڕماوە بای دەزانێ و زۆر باشیش دەزانێ بەقتیقول چ مالاّتێکی کۆکردۆتەوە، دەزانێ و فرمانی دەدا کەلە نیوەی زیاتری بدات... فرمان دەدا کەوشتریش بداتەوە.. هەلّبەتە ئەوەی ژاراسبای لە بەقتیقولی دەستێنێ پاشان دەیداتەوەو شتێکیشی سەر ڕا دەداتێ، لەمە بەدەر نابێ شتێکی دیکە هەبێ! میر لەبەرچاوی خۆییان، نەك هی غەریبان، لەدواییدا بانگی دەکاو دلّی دەداتەوە، مەڕومالاّت و قسەی خۆش پێشکەش خولاّمی ئەلّقە لە گوێی خۆی دەکاو ئاشتی دەکاتەوە تاهیچ زیانێك بە گیان و گوزەرانی ئەو نەکەوێ.. بەجوانمەردی مامەلّەی لەگەلّدا دەکات.

کاتێ ئەوزارەکان و سەرسنی ڕیش سپی بۆ پشکنین و جێبەجێکردنی کارەکانی والی دانرابوون — کە بەقتیقول سەرسن و ئەوزارەکانی لەگەڵ خۆی دەبرد ئەو بیر و لێکدانەوانەی بەمێشکدا دەهات بەلاّم ڕۆژێیك دوو ڕۆژ سێ ڕۆژ رابوردو والی بانگی بەقتیقولی نەکرد.

والی سەرقاڵ بوو زۆری کاری گرنگ و پڕ سەر یەشەو کۆسپ و تەگەرە هەبوو. بای بەقتیقولی لەبیرکرد. بۆ خاتری دوژمنە باوەکوشتەکانی لە چرکەیەکدا دۆستی گیان لەسەر دەستی خۆی نایەژێرپێی و تارادەی مەرگ ڕەنجاندی... و تا ئاوڕیشی لێنەدایەوە! بۆچی وایکرد؟.

بەقتیقول حەپەسابوو. قتشە هەرچاوی بەفرمێسك بوو ڕەش داگەڕابوو. سیەت بەبێ ئەوەی لەوە تێبگا. تەماشایەکی پڕلێکدانەوەیان بیبایەخانە لەباوکی دەڕوانی کوڕێژگە دەم نادەمێك بەبیرکردنەوەکانی خۆی پێدەکەنی و ئەم کارە بەقتیقولی دەترساندو لە پێستی بردەدەر.

بەقتیقول بۆ ئەوەی پەی بەم کارە ببا گیانی دەرچوو بوو، بۆ گوندە هاوسێکان، بۆلای دۆستان، بەگوندو دێهاتی ئەو ئاقارەدا دەگەڕا تا ژەهری دەردی دڵی خۆیان بۆ باس بکا، تا بزانێ دوای ئەمە چۆن دەتوانێ بژی بەلاّم بەترسەوە قسەیان لەگەڵدا دەکرد. خەریك بوو ئەمە چۆن دەتوانێ بژی بەلاّم بەترسەوە قسەیان لەگەڵدا دەکرد. خەریك بوو بەبیستنی حەکایەت و ئەفسانەو قسەو قسەلۆکدا گێژ دەبوو، تامردن ناتوانرێ پەی بەجەوهەری ئەوان ببرێ، دووبارە بەقتیقول وەکو ڕۆژانی دوای مردنی تەکتیقولی برای، خۆی وەك کەسێك دەدیت کە لەکاروانەدا بەجێماوە، لەبیابانەدا بەجێیان هێشتوە، ئەوەهای ڕێگای لێ ون بووە هیچ چارەو ئومێدییێکی نییە... دیسان چارەنووسێیکی ڕەش و تاریك هەتیوانە وەك دیوارێکی ڕەق و بێگیان لەبەرانبەریدا قیت بووەوە. هەموو خەڵکی و تێکڕای دنیا لەودیوی دیوارن و ئەو وەك ئەنگوستێکی بڕاو لەم دیوە ماوەتەوە. وەك بەردی بن گۆمی لێهاتبووە بارمتەچی... پڕ جۆش و خرۆش هاوین عەیش و نۆش و ڕابواردن بوو.... و پایز، دەورانی سەرخۆشیان دادەهات، هەڵبەتە بۆ ئەم ورگەستوور و تێکسمڕاوانە، ئاساییە کە بۆ لاوازو بێدەسەلاّتان نییە هەروەکو لە ڕۆژگاری باپیراندا و باو بوو. ڕەشیان بەسپی و سپیان بەڕەش نیشان دەدا. بەگە دەشت و بیابان نشینەکان لەم کارەدا وەستانە، گوناهکار ورگی دەرپەڕاندوەو بەپیاو ماقول و خانەدان لەقەڵەم دەدرێ و بیگوناح بەسووك و ڕیسوایی لەژێر چادری شڕو وڕدا ڕایاندەکێشنەدەرێ. ئەمانە دیمەنی ئاسایی کۆن بوون.

تــازە هەڵبــژاردن تــەواو بــووەو هــەلاّو هوریــا هــات و هــاوار و بگــرە و بــەردەی بارمتــە و بارمتەچیان لــە ولاّتــدا ڕووی لــە هــێمن بوونــەوەو خامۆشــی کردبــوو، هەرکــە هــەلاّو هوریــاییێکی دیکە لە ولاّتدا هاتە ناوەوە.

پایــەی شــکۆمەندی ســەرۆکایەتی گوێیــە درێــژەکانی جندرمــەی تیــژکرد. لــە بەڕێوەبەرایەتیــە دیوار ئەستوورەکانی شاردا بەجۆرییێکی دیکە تێیان دەنۆڕی.

- تــرس و هەڵمــەت بردنێکــی زۆر لــەناو قــەرەغیزەکان (لــەو ڕۆژگــارە قەوزاقەکانیشــیان لەگــەڵ قەرەغیزەکانــدا دەژمــارد) و هێرشــی دەســتە ســواران زۆر بــووە. گیــانی جــەنگیان بــۆ ئــازادی دەســتی پێکردبــوو نــەوەکو ئــەم نەخۆشــیە لــەو لایەتــە قەرەغیزنشــینەکاندا بەناوچــەی قــەوزاق نشــینەکاندا بلاّوبێتــەوە. ئەفســەری پۆلیســی گونــدان و ئەفســەرانی پۆلیســی شــارەکان بلاّویــان دەکردەوە:ــ قوربــان، نافــەرمانی دەکــەن! بێحورمــەتی لەگــەڵ پایــەو بڕیارەکــانی مەقاماتی سەرۆکایەتی دەکەن.

ئــەو دەنــگ و باســانەی کەوالیــەکان لــە دژی یــەکتر بــۆ لێپرســراوەکانی ســەرەوەتریان دەنووســی، زیــاتر ئاگرەکــەی خــۆش دەکــرد، نامــەی فەرمانبــەرانی مــیری وەك ســیمای پیــاوێکی دەنوانــد کەدووچــاری ئاولــە بووبــێ. پــڕ بــوو لــە وشــەی ترســناك وەك ئــاژاوە و.. ئاژاوەنانــەوە شــۆڕش، شۆڕشــکردن، فســق و فەســادو دزی و دەســت لــە ئــیش و کــار وەردان.. و لــەزاراوە و مانای بەڕێوەبەران دز هەمان شۆڕشگێرە.

لــە ڕۆژێکــی ســاردی پــایزدا فــەرمانی ســەرۆکی چــەندرمە وەك گرمەیــەك هــەموو ولاّتــی هێنانــە لــەرزان هــەموو حوکمڕانــانی ولایــەت هــەموو قــازیی گونــدان، بــۆ پرســیارو وەلاّم و ســەرکۆنە کردنێکــی تونــد. بــەزورترین کــات بــۆ شــار بــانگ کــران. سەرانســەری ئاســتان بــە نووســینەوە خــەریك بــوو. کەللــە بۆگــەن و ورگەســتوورەکان لــە پشــت مێــزی دایەرەکانــەوە بــە خۆیــان و قەڵــەمی بلــورین و مەرەکــەب وشــك کــەرەوەی مەڕمەڕیــەوە ســەخت پڕژانــە ســەرکار. لەســەر بناغــەو دابــی کــۆن سیاســەتی تۆقانــدنیان گرتەبــەر.. والیــە هەڵبــژاردراوەکانیان بــە دوور خستنەوە لــە پلــەو پایــە.. ســەرۆکی تــیرەو تایەفــەکانیان بــە دوورخســتنەوە لــە ولاّت دەترســاند و هەڕەشــەیان لێــدەکردن و مەحرەمانــە باخەڵــە بێینــەکانی خۆیــان پــڕ لــە بــەرتیل و ڕیشــوە دەکــرد بەرێیان دەکردن و فرمانیان دەدانێ:

- جەنابی بای عەزیز، دەبێ ناوچەی ئێوە هێمن و ئاسایش بێ !

لێپرسینەوە کارێکی زۆر شیفابەخشی لە ورگ ستوران کرد. خورشتێکی مەستانە لە ئەنجامی کۆمیس خواردنەوە لە ژێر پێستیان پەیدابوو. لە چاو چوقانێیکدا خورشتیان داکەوت تاکو نەخۆشی بێدەرمانی فیتنە ئەنگێزی کە لە تاعوون ترسناکترە، دەتگوت ڕووی لە کەمبوونەوە کرد.

سەردەستەی تاقمە دوژمن بەیەکەکان بۆ بەشداری لە کۆڕی گشتی پڕ لە چەقەچەق کە هەر لە جەژن دەچوو، گەیشتە شار بۆ خۆنیشاندان و خۆدەرخستن سەربڕینی ماڵات دەست پێکرا.... ئەسپی ڕەنگاو ڕەنگی یەك لەیەك قەڵەوتریان دەکوشتەوەو بە دەنگی بڵند قورئانیان دەخوێند، ئاغاکان دەستەخڕو خەپەتۆڵەکانیان بۆ ئاسمان بەرزدەکردەوەو داوایان لەیەکتر دەکرد، کۆتایی بەشەڕە دەنوکێ و ناخۆشی نێوانیان بێت و پڕ بەدڵ بگەنە یەك و لەئەنجام بەسەر خوێنی قوربانییەوە لەبەرچاوی شایەتێکی بێ ئەژمار سوێندیان خوارد، کە تادنیا دنیایە بەر لە ئاژاوە نانەوەو یاخی بوونی خەڵکی بگرن، پێش لە دزی بگرن، بەڕیاییەوە خۆیان وا دەنواند کە نەئاگادارن و نە بەبیریشیان داهاتووە، کە ئەم دزی و جەردەییە کەی دەستی پێکردووە.

هەروەها ژاراسبای و ستیان لەبەرچاوی خەڵکەکە لەگەڵ یەکتر ئاشت کردەوە، سەین و بەینی ئەوان لە لایەکەوە نەبوو هەر لەبەرئەمە بەسادەیی خۆی دەنواند ڕیش سپیە دڕندەکان، درۆزنە وەستاکان بە ئاماژەییێك پەیان بەنیازی یەکێك بردو لە پێشەوە لە دڵی خۆیان بڕیاریاندا، کەوا کێ تاوان بار دەکەن، کێ دەخەنە ژێر پرسیارو وەلامی لێکۆڵینەوەی پۆلیس، ئەگەر چی ناوی یەك کەسیشیان بەسەر زماندا نەهێنا.

لە کۆنەوە ڕێ و ڕەسم وابوە: تا لە پایتەختی ولاتدا دەمیان چەورنەکەی بە ئاسوودەیی و هێمنی لێت ناگەڕێن. بەلام ئەمجارە ڕیشوەیێکی تایبەتیان داوادەکرد: مرۆڤ بەڕیشوە دان... هی ئەمجارە پارەو ماڵ نەبوو مەرایی و مامەحەمەیی نەبوو. مرۆڤ بوو.... مرۆڤێك بەتاوانی ڕێگری و پساندنی پەتی یاسابوو....

ژاراسبای لە شاردا ئاشنایەکی وەرگێڕی هەبوو بەناوی تۆکپایۆڤ، ژاراسبای لەگەڵ ئەودا یەك دڵ و هاوراز بوون. ئۆکپایۆڤ بۆبای وەك فریشتەیەکی نۆبەداربالی بەسەردا کێشابوو، یان ڕاستتر بڵێن، فریشتەی خۆشخەبەر بوو. لەو فریشتانەی کە هاوین و زستان بێپسانەوە کرێیان بەشێوەی کالاوپارە وەردەگرن.

ئەمەی لەسەر عەرشی وڵات دانیشتبوو ڕۆژگارێك یارمەتی ژاراسبایدا، پارەی پێویست و ئەسکەناسێیکی زۆری لە فرسەتێکدا دایە دەست ئەو کەسەی جێی باوەڕیان بوو و (ست)یان لە زیندانی شار میوان کرد.

برادەرە وەرگێڕەکەی لە دوای هەڵبژاردن ژاراسبای بۆ شار لە ماڵی خۆی بانگ کردو بەتەنیا دانیشتن و بەزمانێکی شیرین بەبەرگوێی هەڵدا:

- مەقامی سەرۆکایەتی گەڵێ پەست بوون... ئاگادارمان دەکەن، زۆریش خەبەردارمان دەکەنەوە. کە دزو جەردەت لەپەنای خۆتدا داڵدەداوەو لە نێویشیاندا سوارە و ئەسپ دزی ناقۆلایان تێدایە، تۆکپایوڤ ئامۆژگاریکرد یەکێك لە دزە بەناوبانگ و جەربەزەکان کە چقڵی چاوانە بداتە دەست میریەوە.

- خاڵی گرنگ ئەمەیە دەبێ ئێوە لەلای خۆتانەوە لە داگای (بای)یەکان ئەو تاوانبارە بگرن بەدەست و پێی پەتك کراوەوە لەگەڵ چەند پاسەوانێك بۆ شاری بێنن... تا ئەو کارە نموونەیەکی زۆر جوان بێ بەقتیقول ئاگای لەم سەین و بەینە نەبوو کۆنگرەی قازیەکانی ولایەتی چلکار نزیك دەبوەوە. والی هەر لەناو سێ — چوار مانگاندا جارێك کە کێشەو بێنە و بەرەیێکی زۆر سەری هەڵدەدا، ئەوانی بانگ دەکرد.

وەك عادەتی دادوەران دادوەری و پینە و پەرۆیان دەکردو والی لە دواوەیان دەیوت:

- من سزام نەدا، پیاوماقوڵانی تێگەیشتوو خۆیان بڕیاریان داوە.

بەڵام دادوەران لەم کۆنگرە لەو خەیاڵەدا نەبوون بپرژێنە سەر داواکاری ئاسایی خەڵکی، بەڵکە لە خەیاڵی درێژەپێدانی بابەتێکی زۆر گرنگ دابوون کە پێویستی بەهۆش و فامیکی تایبەت هەبوو، لەبەرئەمە تا ئەم کۆنگرە دەبەسترا لەسەر ئاوو ئاگران بوون، چاوەڕوان بوون و بەپەلە والیان ناچاردەکرد. بەقتیقول لەم کەین و بەینە بێ ئاگابوو.

موسیبەت وەك پینەی کورتەك بە هەزارانەوە دەنووسا. لەو کاتەی کە بەقتیقول بەسەر گەشتەیی و ڕاکەراکە هانای بۆ هاوسێ و دەوروبەری دەبردو چارو بێچاری خۆی بۆ باس دەکردن چەند سەرێیك لەمەڕو ماڵاتی قۆزی بەقەکان بزربوو، دزو دزیاری بێ سەرو شوون ون بوون. بەڵام قۆزی بەقەکان یەکسەر بەقتیقولیان تاوانبار کرد.

ئێستاکە هیچ سەرو شوونێك دیارنییە، کەواتە بەقتیقول دزیویەتی! لە خۆڕا نەیان وتوە: کە یەکێك کوێر دەبێ بەهەمان ڕێگا دەکەوێتەوە کەلەکاتی بینایی دیتویەتی!

دوو کـەس بـەدوای مالآتـە بـێ سـەرو شـوێنەکە داهـاتن. هێرشـیان بـۆ سـەرماڵی ئـەوهێناو وەك ساڵی پێشـوو بـە کـون و کاژێڕانـد گـەڕان بـەقتیقول لەسـەرەتادا سـەری سوڕمابوو: ئـەم بـێ ئابڕو بێشەرمانە لـە ولایـەتێکی بێگانـەدا بەشـێوەیەکی وا بـە پانـایی و درێـژایی ماڵێـدا کەوتنـە گـەڕان، دەتگـوت لـە ولایـەتی خۆیانـدان، ڕاسـتە چـاوەڕێی چـاکەیان لێ نـاکرێ، ئـەوان پیـاوی قـۆزی بـەقانن! لەگـەڵ ئەمەشـدا بـەقتیقول هەوڵیـدا بـەزمانێکی خـۆش دەریـان بکـا، بـەلآم نەڕۆیشتن و وەك ئەوەی خـاوەن مـاڵ بـن بەسـەریاندا هـاوارکرد: دەتـەوێ ئـەوەت بەسـەر بێـنین کـە پار بەسەرت هات؟

لەشت بۆ قامچیەکانمان بەخورشت هاتوە؟

بەقتیقول هۆشی لـە کەللـەدا نـەماو گـەرم داهـات کێردیێکـی گـەورەی ڕەشـی لەبـەر پشـتی هەڵکێشاو:

- ئەنجن ئەنجنتان دەکەم... سەگە هارینە!

بەدیارکـەوت بێگانـان دلاوەری لـە ڕادەبـەدەر بـێ وێنـەن و تـەنیا زمانیـان درێـژەو سـینگیان هەمبانـەی بایـە هـەردووکیان کەچـاویان بەکێردەکـەوت بـە لێشـاوی جـوێن و قسـەی ناشـرین پێیان بـە غـارەوە نـاو بـۆلای ئەسـپەکانیان ڕایـانکرد ئـەوان تاقـەدەرێك لەبەرچـاوی بـەقتیقول لـە دەوری هـەواردا چـەرخیان دەدا، سـەر شـۆڕو نامەردانـە لـووره لووریـان دەهـات. چـەقەلآن دەیانزانی کەوا هەرگیز ئەو بەدوایاندا ناچێ.

لە هـەمان ڕۆژ قتشـە لەتـە گۆشـتێکی گـەورەی جـوانی سـەروبەرکردو قاورمەیـەکی ناسـك و بـەتام و چـێژی ئامـادەکردو بـەخۆی دیاریـە جوانەکـەی کـە بۆمـاڵی ژاراسـبای دروسـت کردبـوو، بەرەو گوند ملی ڕێی گـرت. بـەلآم ئاغـەژن بـەدیتنی قتشـە چـاو و بـرۆ ڕەشـە بـەکل ڕێـژتوەکانی مۆن و گرژکردەوە و سەیری قاورمـەی گـۆڕینی نـەکرد قتشـە بـەخانم گیـان خـانم گیـان سـەری لـە دوانابوو بـانگی دەکـرد، بـەلآم ئـەو هـەر لێـوی هەڵدەقرچـاندو بەزەردەخەنـەوە لاقرتێـی پێـدەکرد، کیژۆڵـە کارەکـەرو ژنـە خزمـەتکارەکانیش وێنـەیان لـە خانمیـان هـەڵگرتبووەوەو گاڵتـەیان بـە قتشە دەکـرد، بێشـەرمانە بـە قسـەکانی پێدەکـەنین، بـەتیزەوە بەڕوویـدا تریقانـەوە. قتشـە لـە فرسەتێکی باش هەلی بینی و لە خزمەت ژاراسبای لە بارەی سیەتەوە، بەئاغەژنی گوت:

- کوڕێژگە نەفامەکەم حەز لـە خوێنـدن دەکـاو دڵـی هـەر لـەلای مەلایـە. خـەو خـۆراکی لێ تاڵ کردوم و هەر دەیڵێ و دەیڵێتەوە:

وا زستان هات، کەینی بۆ کن مەلام دەنێرن؟.. نازانم چ وەلآمێکی بدەمەوە.

بـەڵام ئاغـاو ئاغـەژن هـەر ئاوڕیشـیان لێنـەداوەو لـەبزیان نـەبزوفت... دەتگـوت قتشـە هـەر لە ماڵی ئەوانیشدا نەبوو. قتشـە بەپەرێشـانی بـەبێ ئـۆقرە بـۆ کاولـە ئاشـەکەی خـۆی گـەڕاوە... ئـەو وەختـە بـەقتیقولیش بـۆ لای والی چـوو و ئـەویش بـەخێرایی و کـش و مـات گەڕایـەوە. لـە گونـدی والی بـەژێر چـاوەوە سـەیریان دەکـردو بـە سـوکیەوە قسـەیان لەگەڵـدا دەکـرد. بـە ئەنگوست دەستنیشانیان دەکرد، بێخوایانە لە دوایەوە پسکەپسکیان دەکرد.

- سە-ر-کەش.....

دوا سـەرکردەی سـوارەو خۆشەویسـتی لەبـەردلانی بـای... دە ڕۆژی دیکـەش دوور لـە هـەموو کـەس خـۆی خزانـدە ماڵـەوە و لـە مـاڵ نەدەهاتـە دەرەوە و لـەهیچ شـوێنێك دیارنەدەکـەوت و بێهـوودە سـەری نـابووە سـەر بیرکردنـەوەو لێکدانـەوە. چـی ڕوویـداوەو دەبـێ ئیتر چـی ڕووبـدا. وەك بەندییـەك دەژیـاو تـەنیا بەرێکـەوت لـە ڕێبـوارێکی غەریبـە گـوێ بیسـت بـوو ئێسـتا سـێ ڕۆژە کـۆنگرەی دادوەران لـە چـلکار بەسـتراوە خـەڵکی دەیـانگوت دادوەر لـە ڕادەبەدەر دڵڕەق و بـەدخوەکان گربوونەتـەوە لـە دادوەریـدا سـەخت و بـێ بـەزەیی و بـێ چاوپۆشـی گونـاه کـارێیکی زۆر سـزادەدەن گوایـا لیسـتەی ڕەشـیان ئامـادەکردوەو نـاوی بیسـت کەسـیان تێـدا نووسـیوەو ئەوانـەیان بـە دزو جـەردە دانـاوە، هـیچ کەسـێك نـازانێ نـاوی چ کەسـانێك لـەم لیستەیەدا نووسـراوە بـەڵام ئاشـکرایە کـە ئـەم بێچـارە مـاڵ وێرانـە بـەبێ یـەك و دوو لـە زینـدان دەپەستن دیار نەبوو قتشـە لـە کـوێی بیسـتبوو کـەناوی یـەکێك لەوانـە (یادگـارە) و بـەقتیقول لـە گێـژاوی هەسـتێکدا کەسـاڵێکی تـەواو دەبـوو بەدڵیـدا نـەهاتبوو، دڵـی کەوتـە لـەرزە، یادگـار، سوارەی لاو، هاوین، کاتی بارمتە هێنان دەستەوڕاستی سەرکردەبوو. بەقتیقول بەخۆی وت:

- ئیبلیس دەزانێ سێرە لە کێ بگرێ و گوللە بەکێوەبنێ نۆرەی منیش دادێ.

لـەم ڕۆژانـەدا زەردەخەنەشـی بەسـەر لێوانـدا نـەدەهات. بگـرە زادی نـەدەبڕی خـەو نەدەچـووە چـاوانی قسـەی لەگـەڵ هـیچ کەسـێکدا نـەدەکرد، کلاوەتوکنەکـەی تاسـەر بڕۆکـانی داگرتبـووە خـوارەوە، لەسـەر کۆنـە لبـادێکی و نجڕونجـڕ ڕاکشـابوو وەك دەسـت و پێیـان بەسـتبێتەوە جووڵـەی نـەدەکردو وا دیـاربوو لەبەرچـاوە تاریکـەکانی هـەموو دنیـا سـەرەوبن بـووە، بەڕاکشـاویەوە چـاوەڕێ بـوو کـەی بـە دوایـدا دەنێـرن و بەدوایانـدا نـارد، زەلامێـك بـەخۆی و هەگبەیـەکی پۆستەیی بەشانەوە هات و ئەوی لەگەڵ خۆیدا برد.

لـەبن چـادرێکی هەشـت تـەنافی پـاك و خـاوێن، گەسـك درابـوو و هەڵبـژێرابوو و زۆر بـەجوانی ڕازێنرابـۆوەو ورگـە سـتوورە تێکسـمڕاوەکان لەسـەر دۆشـەگ و بـالیفی پـەرمووچ

ڕاکشابوون و کۆببوونەوە. شەو و ڕۆژ گۆشتیان دڵەدەرد دەکرد لەتیریان وڕببوون بەلادا دەهاتن دەیانخوارد و دادوەریان دەکرد... و زیاتر بە سەگی ئەو دێهاتیانە دەچوون کە مەڕو مالاتیان قڕی تێکەوتوەو خوێن بەری چاوی گرتوون، باڵیان تیژبووە وەك سەگی هار کلکیان لەناو لنگ دا کردۆتەوە. لاشەیان خواردوەو تاو بۆ خەڵکی دەهێنن. بەقتیقول وەك کەسێك لە نەخۆشیەکی سەخت و تولانی تازە ڕاست بوویێتەوە هەنگاوی دەنا.

چووەبن چادرەکە و لەسەرخۆ سەلامی کردو لە تەنیشت دەرگاوە ڕاوەستا، هیچ یەکێك نەریش سپی و ڕووگرژ و نەسەرسنی بە نوزەنوز بە خەمخواری و هاودەردی سەیریان نەکرد.. دادوەران ڕوویان وەرگێراو وەك بلێی ئاگایان لە وەلامی ئەو نەبوو.

بەلام کاسەلێسان بە پێچەوانەوە، چاوەکانیان وەك ماسی تەنکاو دەرپەڕاندبوو زەق زەق سەیری ئەویان دەکرد و سەریان لەوەسوڕمابوو کەدەوێری سەلامیان لێبکا. لەو ناوە کەس نەبوو کە لە ساغ و سەلامەتی ماڵ و منداڵ و حاڵ و باڵی ئەو بپرسێ.

بەقتیقول بە زەردەخەنەیەکی تیزاویەوە لەخۆی پرسی:" باشە ئیتر ئێستا تۆ هەست دەکەی کە مەسەلەکە چۆن بکەوێتەوە؟ لەناکاو بەپێچەوانەی ئەوەی خۆی چاوەڕێی دەکرد هەناسەیەکی ڕەحەتی هەلکێشا... دەتگوت ڕووناکییەکی کەوتە دلەوەو مێشکی ساف بووە.. ئەم داوایە کارێکی ئاساییە ڕوون و ئاشکرا لەسەر رووی زەویدا دادو ویژدان نەبووەو ناشبێ شتێکی زۆر ئاساییە.

بەقتیقول بەخۆی دەگوت، من دەفتەرم پاکە گوناهم نییە ئەگەر من دزم.. ئێوە سێ جاران دزن، تۆمەت خستنە پالە من، موحاکمە کردنی من لە دەسەلاتی ئێوەدانییە خوا خۆی شایەتی حالی منە."

وەك ئەوەبوو لە خۆی بکولێتەوە حیکایەتی خۆی بۆ خۆی دەکرد، لەم سەروبەندانە دادوەران دەستیان بەدادوەری خۆیان کرد.

قسەی لەسەر نییە کە دەم بەسکالاکان قۆزی بەق بوون. دادوەران بەرێزلێنان و وردی یەوە گوێیان بۆ سەرۆکی قۆزی بەقەکان شل کرد. پاشان بەزەوق و سەلیقەوە قۆرگ خۆشکەرەیان کردو نێوچەوانیان گرژ کردو پێکەوە دەستیان دایە تاوانبار کردن بەلام هەرچەندی بینەو بەرەو جەنگ و جەدەلیان کرد... بەقتیقول سەری شۆڕنەکرد وەکو جاران حاشای لێنەکرد و بەزوبانێکی جوان و ڕەوان وەلامی قازی یەکەم و، قازی دووەم هی سێیەمیشی دایەوە:

- ئـەم شـاردۆتەوە نایشـارمەوە، کـە مـەڕوماڵاّت و ڕەوە ئەسـپی قـۆزی بەقـەکانم بـەتاڵاّن بردووە.

- بۆ دەتبرد؟

- بۆ دەتبرد؟

- لەبەرئەوەی، سەردەستەی سوارانی ئێوە بووم!

دادوەرانـی چـلکار بۆدەمێـك کورکـەیان لـە خـۆبڕی بۆڵـەبۆلیکیان کـرد، کڕوکـپ تەماشـای یەکتریان دەکرد.

دادوەری قـۆزی بەقـەکان، زەلامێکـی کورتەنبـەی قەڵـەوە. سمێڵێکـی زەقـی ڕاسـتەی ڕاسـتی وەك سوژنی پێوەبوو، بە دەنگیانەوە هات و لەتێریان قاقا پێکەنی و هاواریکرد:

- ئـای لەگـەڵ چ سەردەسـتەیەکی چ سەردەسـتەیەکی نـەفوراتنان هەیـە! ئـەم سەردەسـتە بێنەوایـەی ئێـوە چ کەسـێك مـاوە خزمـەتی نـەکردبێ؟ وا دیاردەکـەوی کـە وەك ولاّغـی بـەرزە لەلای ئێوە پشتی گرتوە، سەیری؟

چـلکاریەکان بــە جوولّــە جــوولّ کــەوتن، بــەدەم زەردەخەنــەی گالّتــە ئــامێزەوە لێــوە وشکەلاتوەکانیان دەلّێستەوە.

- زانینـی ئـەم داواکاریـە سـەرنج ڕاکێشـەرە، تـۆ لەگـەڵ ئـەورازەکان چ وردە حیسـابێکی حیزبیتان لە نێوانـدا هەیـە؟ ڕەنگـە تـۆ لـە کۆڕێـك یـان کۆبونەوەیـەکی نـاو خـەڵك دا گفتوگـۆت لەگـەڵ کردونـە، بەلایـەنگری کردنـی ولایـەتی چـلکار هەڵسـاوی و لـە ڕێگـای سـوود و بەرژەوەنـدی خـەڵك وەك چـیا زەق بوویتـەوە؟ مـن شـتێکی لـەم بابەتـەم لەبیرنییـە، لوتـف بفـەرموو بـەبیرمان بهێنییـەوە! دادوەرەکـان پێکـەنین، سـکی خۆیـان گـرت و کەوتنـە سـەر تیرەقەی پشت.

- تـۆ بڵـێ بـەچ هـەقێك پێـنج سـەر ئەسـپت لـەڕەوەی قـۆزی بەقـەکان بـردووە؟ ئـازیزم ئـەم خاڵەمان بیبێنەوە بیر.. پێنج سەر ئەسپ.

بەقتیقول بەسـەر سـامی و تاڵیـەوە سـەیری ئـەم لاو ئـەولایکرد ئـەم خەڵکـە بـەچ پێدەکـەنن؟ لەسەرەتادا بەڕاستی هەوڵیدا بـەبیرخۆی بهێنیتـەوە، کـە مەبەسـت لـە کـام پێـنج ئەسـپە. پاشـان خۆیشی بە خۆشـحاڵی سـەیری دادوەرەکـان دەکـرد و زەردەخەنەیـەکی بـە گاڵتـەی هاتـە سـەرلێو، ئـەوان هەمیشـە خۆشـحاڵن هـەموویان خۆشـحاڵن. هـەم خۆییـەکان و هـەم غەریبـەکان. هـەم سکالاکەرو هەم دادوەران.

بەقتیقول بەدەنگێکی گیراوەوە وتی:

_من پێنج ئەسپ ودووبارە پێنج ئەسپم بردوە...مەگەر ئێوە نازانن کەچەندم بردوە!

باشە،ئاسـاییە کـەمن لایـەنگیری ولاتەکـەم کـردوەو درێغـیم بـەگیانی خـۆم نـەکردوەو بـیرم لەخۆم

نەکردۆتـــەوە لـــەپێناوی ئێـــوەدا دەجـــەنگام و چەرمەســـەریم دەکێشا،ســـەرم دەبەخشی،لەپێناوی

ئاغا،لەبەرخاتری ورگی ئەو...

دادوەران بەجارێك هاتنەجۆش،کردیانە ژاوەژاوو ماوەیان نەدەدا قسەکەی تەواوبکا....

_سەیری ئەمەکەن،چ درۆو دەلەسەیەك دەخولقێنێ،بەندوبالۆرە بۆکوێ دەباتەوە.

_دەجەنگام!..عەجەب بێشەرمێکە..ئەم قسانە لەکوێ فێربووی؟

- دەجەنگام_دەمدزی! ئەم قسانە بۆئەویەك مانای هەیە.

- خۆی وتی: دووجارپێنج ئەسپ...

بەقتیقول لەسەر خۆوبە ئۆقرەوە وتی:

- ئەی خەڵکی بەرێز نازانم چیتان لەمن دەوێ؟

گەورەی دادوەران بەلوت بەرزیەوە وەڵامی دایەوە.

- بەتۆمـــەتی تاوانـــەکانت موحاکەمـــەت دەکـــەین! ڕوخســـەت بـــە تـــۆ نـــادەین قســـەی قۆڕبکەی.

دوای ڕەزا بـوون لـەوەی کـەوتبووی،قڕەرقرێکی زۆری کـردو لەگـەل خـۆ بـەزال زانینێکـەوە دەستێکی بەریشە سپیە دریژەکەی خۆیدا هێناو بەردەوام بوون:

نەبادا جورئەت بکەی قسەی

لەخۆت گەورەتر و لەعەقل وهۆشت بەدەرترت بەسەر زار دابێ.

ئەوان کەفرمانبەرن،ئەوانەی کەخوداوەند فرمانی پێداون بەپێی بیرو بۆچونی بەرز،

کــە تــۆ نــاتوانی تێیــان بگــەی،کاری خۆیــان سەروبەردەکەن.سەردەســتەی ولایــەتی ئێمــە ماوەیــەکی گــەڵێ زۆرە،خــۆی لــەدزینی ئــەم پێــنج ئەسپەوشــتەکان پــاك کردۆتــەوە!من گــوتم :لەمێــژە خــۆی پــاك کردۆتــەوەو ڕووی خــۆی ســپی کردۆتــەوە! پــاش پــاك کردنــەوەی خــۆی داواکاری گشتی لەسەر

ڕێ وشونێکی ڕاست ڕێگای گرتۆتەبەر.

ئێستاکە پرسیارت لێدەکەن وەلاّمیان بدەوەو سزای گوناهی خۆببینە.

بەقتیقول نائومێدانە پرسی:

_ئاخرگوناهی من چییە؟خۆبۆخۆم نەدزیوە،لەسەر حسابی ماڵی دزیاری دەوڵەمەند نەبووم

چارم ناچار بووەو بەکەیفی خۆم نەبووە،بەدەستوورو فرمانی ئەوان دزیم دەکرد وادیارە گوناهم ئەوەیەکەهەرچیەکیان پیێ فەرمووم ئەنجامم داوە؟ ئەدی وانییە؟.

دادوەری قۆزی بەقەکان چاوەقەیمەکانی لەقەپێلك دەرپەڕاندبوو و پرسی:

- باشە...وکێ فرمانی وەهای پێدەدای کە ماڵی خەڵکی بدزی؟بەقتیقول سەری لەبەر خوێنا.

ئەو دوودڵ بوو.بەتەماشاکردنی ئەم خەڵکە،بیستنی قسەکانیان،وەلاّمدانەوەیان شەرمی لەلانەما

- بۆ بێدەنگی؟بوختان کەر...

بەقتیقول بەدەنگێکی خەمناکەوە وتی:

- باشتربوو ئەوان خۆیان بیلێن نەدەبوایە زۆریان بەدوادا گەڕابان.بادوورنەرۆین...

ئەوان لێرە لەسەر مەجلیسەکە دانیشتوون:بەقتیقول پەنجەی بۆ سەرسن و قوقیش درێژکرد

کەتازە بەخۆیان ودەست وقامچی پڕ نەخش و نیگارەوە هاتبوونە ژێر ڕەشەماڵەکەو وتی:

هەرچەندە من وەك پلەوپایە لەڕیزی ئەواندا نیم،بەلاّم حەزم دەکرد بزانم،

ئەوان چۆن ئۆباڵی دزینی ئەو پێنج ئەسپ و تێکرای شتەکانی دیکە لەئەستۆی خۆیان لادەبەن و...بیرڕای پایەی بەرزتان لەم بارەوە چییە؟

دادەران بەتوڕەییەکی پەنهانە روگرژیەوە سەیری یەکیان کرد.پسکەپسکێکی پڕ لە گومان و گاڵتە و ئێرەیی لەنێوان کاسەلێسان کەوتەوە ڕووتەڵەیەك بەچاونە ترسانێکی بیغایەت و زۆردانایانە لەگەڵ خاوەن دەسەلاّتان ڕەفتاردەکا.یەخسیرە داوای ڕاستی دەکا!

لەبەر ئەمە وابەسووك و ئاسانی لە مەیدانی شەڕناچێتەدەرەوە.

سەرســـــن بــــەفیزو نێوچــــەوان گرژییەکـــــەوە بێـــــدەنگ بــــوو قوقیشــــە ڕەشـــی تێکســــمڕاوکەهەرلەگامێش دەرچــــوو،یاری بـــە قامچــــیەکەی دەکــــردو بــــەمرچ و مـــۆنی زەردەخەنەی دەهــاتیٚ قــوقیش وتــی، باشــە لــەبیرت بــیٚ، ناخۆشــی نێــوان سەردەســتەکان شــتێکەو دزی شــتێکی دیکەیــە! ئێمــە بەرامبــەر شــتێك بەرپرســیارین و تــۆ، عــەزیزی مــن، بەرانبــەر شتێکی تـر! سـەری داوەکـە ون مەکـە... پاشـان سـەری کەلافەکـەت بـۆ نادۆزرێتـەوە ! بـەقتیقول بیری کردەوە (قوقیش ئەم قسانە دەکا؟.....) قوقیش بەپەلە درێژەی پێدا:

ئــەی دادوەران! ئەگــەر جلــەوی ئەوەنەگرن،نــەك هــەر ئێمە،بــەڵکو دەکەســی دیکــەش تــاکو ژاراسباش لەپیسـی وگـلاوی خـۆی وەردەدا. والی منـی بـۆ ئێـرە نـاردوە کـە بـەزوترین کـات ئـەم داواکاریەتان پێبگەیەنم.

گــویٚ بگــرن بــزانن والی چــی فــەرموو:کاروباری هەڵبــژاردن هــیچ پەیوەندیــەکی بــەم مەســەلەوەنییە.دزێك بەرانبــەری ئێــوە وەستاوە!...لەســەر دزی و چــەپەڵی کــە ئــەو خۆیشــی دانی بەم ڕاستییە داهێنا!حوکمی بدەن.

بــەقتیقول دەســتە پــڕ ئــەزموون و قورســەکانی بــە عادزیــەوە بــە خــۆدا شــۆڕکردەوەو بــە سادەییەکی مندالآنە پرسی:

- من دزم؟ ئەمە... مـیر وتـی؟ بـەلاّم گـوێی لـە وەرامێـك نـەبوو، لەگـەڵ تێکـڕای ئـەم شــتانەی کــە لەبــەر چــاویدا ڕووی دا، هێشــتاش لــە نــاخی دڵیــەوە چــاوەڕیٚ بــوو، لــە دوا دەقــە قسەی میر تەنیا یەك وشە لـە دەمـی مـیرەوە دەیتـوانی ئـەو لـەو بەدبەختییـە ڕزگـار بکـا.(مـن زامنـی ئـەم ئاخرشـەڕە دەدەم!) بـەس بـوو، والی ئەمەنـدە قسـەی بەسـەر زمانـدا بێـت لەمـە زیـاتر هـیچ شـتێکی دیکـەی پێویسـت نـەبوو. بـەقتیقول تـامردن ئـەم قسـانەی بەسـەر زمانـدا بێت لەمە زیاتر هیچ شـتێکی دیکـەی پێویسـت نـەبوو. بـەقتیقول تـامردن ئـەم قسـانەی لـە بـیر نەدەکرد. هــەتاکو ئەگــەر دادوەرەکــان زاڵمانــە حوکمیــان لەســەر بدابایــە. بــەقتیقول ئــەم قســانەی لەگەڵ خۆیدا دەبردە گۆڕەوە.(من زامنی ئەم چارە ڕەشە دەکەم..).

- بــەقتیقول بــەبیٚ ئــەوەی ئاگــای لــە خــۆی بــیٚ ئەنگوســتە زبرەکــانی بەســەرجیٚ برینــەکانی ســەر گۆنــای خــۆی داهێنــا شــوون برینــی قــاش قــاش و ئاوســا و وەك شــوێنی داغ — یادگـاری دوا پێکـدادانی لەگـەڵ سـەلمەنییەکان بـوو. ئیمـرۆ لـەم جـۆرە برینانـەی کـە هـەرگیز لەبیرناچنەوە لە دڵی بەقتیقولدا سەری هەڵداو خوێنی لێدەچکا.

مەگـەر ئـەم دڵـە هـەتیوو بێکەسـە نـازانێ کـە دڵ ڕەقـی تـا ڕادەیـەك و غـەداری و پـەیمان شکێنێ تا چ سنوورێك دەبێ؟ دەبێ نەزانی!.. بەقتیقول وتی:

- باشـە، ئەگـەر قـوقیش درۆی نـەکردوەو ئـەم قسـە قسـەی مـیرە، کەواتـە مـن دەمـم دەبەسـتم وەك مـردو بێـدەنگ دەبم. کـەیفی خۆتانـە. قـاش و گۆلەدەسـت ئێوەیـە ژیـانم نـابوت کـەن، چـونکە لـە ژیـانی سـەگ خـراپترە، بـوون و نـەبوونی هـەروەکو مـن نرخێکـی نییـە! لـە کۆتـایی گفتوگۆیەکـەدا قسـەیەکی دیکـەش هەیـە، ئـاخر مـن بـاوەڕم بـە ئێـوە هـەبوو بـاوەڕم هـەبوو! زۆر باشـە، بـاوابێ... دەسـتتان خـۆش ! هـەقی خۆمـە هەرچـیم بەسـەربێ بـەقتیقول قسەکەی تەواو نەکرد. سەری لەبەر خۆی ناو ڕەبیێ بوو لە چادرەکە چووە دەرێ.

وەك کـوێر بـەڕێگادا دەڕۆیشـت لێوەکـانی خـۆی دەگـەزی تـاکو وەك سـەگ لـوورەی لێـوە نەیـە، لـەوێ والی دیـت ژاراسـبای و چـار زەلامـی دیکـە، جلوبـەرگی گرانبـەهایان لەبـەردابوو وردە وردە بـەڕێگادا دەڕۆیشـتن و ڕێگایـان لێبڕیبـوو بـە خۆنـازین و بـەدەم قسـەکردنەوە تێپـەڕین.. ژاراسـبای گـوێی بەسـەلامی بـەقتیقول نـەدا. تاسەریشـی بـۆ نەلەقانـد! ئیـدی ئەمـە خدوو پیسی بوو.. ئەمەی دیکەی بێشەرمی بوو!..

بەقتیقول بۆ یەکەمین جار سەیری پشتی ژاراسبای کردو ددانەکانی لە جیڕەوە برد.

ڕاسـپێردرا و هـات و بـانگی کـرد تـا گـوێ لـە دادنامـەی بگـرێ. بـەقتیقول بـەدوای ڕاسـپاردراوەکەدا ڕۆیشـت دادوەران حوکمیـان لەسـەردا کەبەرانبـەر پێـنج ئەسـپەکەی گـۆڕین. بـەپێی یاسـا پێـنج ئەسـپ لـە تۆڵەبـداو. سـەرەڕای ئەمـە بـە تـاوانی دزی سـێ سـاڵان زینـدانی بکرێ.

(٨)

دوو سـواری چـاپووك تاوانبـار کراویـان هێنـادەرەوە. لـە بیابانـدا شـوێنی وانـەبوو و پەنجـەرەی شیشە ڕایـەڵی تێـدابێ، عـادەت نـەبوو زەلام حـەپس بکـەن. لەبەرئەمـە پـێش ئـەوەی تاوانبـاران ڕەوانـەی شـاربکەن. بـۆ دڵنیـایی لـەوەی کـە تاوانبـار ڕاناکـا پێیـەکانیان بـە کـۆت و زنجیرێـك دەبەستەوە کە هەر پێوەندێکی قفڵێکی گەورەو سەنگینی پێوە بوو.

لەسـەرەتادا بـەقتیقول وا دەستەپاچـە ببـوو بـۆ خۆشـی نەیـدەزانی بـۆ کـوێیی دەبـەن سـەیری سـوارەکانی دەکـردو بـەم گێـژوو وڕیـە بـیری لێـدەکردەوە. چ بێهـزن... سـەیرە چ پووخـە زەلامێکی مەڕەمردون...

یەکێك لە سوارەکان وتی: لێرە بوەستە. ئەویدیکە ڕۆیشت و زنجیرە ژەنگاویە سورهەڵگەڕاوەکانی هێناو سەیری پێیەکانی بەقتیقولی دەکردو زنجیرەکانی لەناو دەستاندا دەسووڕاند ئەو ساکە بەقتیقول نەفریناوی پالێکی وای پێوەنا بەزەحمەت توانی خۆی لەسەر پێیان بگرێتەوەو کەوت و زنجیر لە دەستی بەربۆوەو زرنکە زرنگی دەم بە سکالایان لێ بەرزبووەوە. سوارەکەی دیکە بە چوست و چالاکی گیسکۆڵە ئاسا، بۆلای برادەرەکەی ڕاپەڕی.

بەقتیقول بەرەو ئەسپەکەی چوو و خۆی هەڵدایە سەر زین و بەچوار ناڵە لەسەرەخۆ بە نێوان چادرەکاندا ڕۆیشت و لە دڵی خۆیدا دەیگوت:" ماڵئاوایی لە هەموو شتێك دەکەم.." سوارەکان چەکدار نەبوون و مەگەر دەتوانرا بەکەمتەرخەمیان لەقەڵەم بدەن. کاتێ بارمتەچی بەناوو دەنگ لە دەستیان هەڵات و سواری ئەسپ بوو. دوورکەوتەوە ئەوان دادو هاواریان لێ بەرزبووەوە:

- ئەها... ئەهای؟ بۆ کوێ دەچی؟ بیگرن هەڵات.. بیگرن ڕۆیشت!..

دەستگیرکردنی قەوزاق لە بیابانـدا وەك ئەوەیە بەدوای بادابگەڕێی تاکو سوارەکان بەدادو فیغانەوە خەریك بوون، ئەو لە دیوی ئەو گردە ئاوابوو کە دێیەکەی لە دامەنـدابوو و بۆ دیوەکەی دیکە شۆڕ بووەوە.. لەو ئاقارە دوورکەوتەوە؟ بە قووڵایی دۆڵێکی بەردەلان و پڕ پێچ و پەنادا چوە خوارێ.. لە ملە چیاکاندا وون بوو.

ئایا دیسان دەتوانرێ ئەو کەسانە تاوانبارکەن کە بە تاقیبی داچوو بوون بڵێن بۆچی شوون پێیان ونکردوە؟ خۆ مرۆڤ سەگ نییە.. والی بێ سوود تووڕە دەبوو، دادوەران لەبەلاش جوێنیان دەداو گەفیان لەو کەمتەرخەمانە دەکرد کە تاوانباریان لە دەست هەڵاتبوو، هەڕەشەیان لێدەکردن کە دەیاندەنە دەست جندرمە. دڕندەی سوور ڕۆیشت. بەناچاری بۆ باوەشی ئەو ژیانە ڕۆیشت کە هەمیشە لە دەستیدا هەڵدەهات و لێی دووردەکەوتەوە، گەڕانەوەیشی نییە.. ڕۆیشت.

بەقتیقول لە هیچ جێگایەکدا نەوەستاو یەکسەر بەرەو ماڵەوە لێیخوڕی و قتشە بەبێ قسە تێگەیشت چی ڕوویداوە دەمودەست بەبێ فنگەفنگ. لشمەلشم دەستیکرد ئامادەکردنی جلوبەرگی گەرم بۆ بەقتیقول.

بەقتیقول بەخێرایی ئەسپێکی شێی زین کرد، لێرە بە دواوە ئەم ئەسپە دەبێتە تاکە دۆستی خۆشەویستی تفەنگە چەخماخیە پڕ گوللەکەی لەشان کرد، ئەو دەمانچەیەی کە

هـاوین هەڵیـدەگرت خسـتیە بەرکەمەریـەوە. چـونکە ئـیتر وەزعەکـە گاڵتـەی لەگەڵـدا نـەدەکرا.. چووە ناو بەردە ڕەشـەکانی ئـەو دەوروبـەرە، لەوێـدا دوا مـەڕی خـۆی سـەربڕی. بـەخێرایی کـەوڵی کـردو نیـوەی گۆشـتەکەی بۆمـاڵ و منداڵەکـەی بەجێهێشـت و نیوەکـەی دیکەشـی بۆخـۆی لـە کیسەی ئاخنی.

پـاش نیـوەڕۆی ئـەو ڕۆژە. لـە تـاریکی ئێـوارەدا قتشـە ئـاردە هـەرزنی بـۆ هێنـاو ئـەویش گۆشـتەکەی دایـە قتشـە و سـەرەڕای ئـەو جڵـەوی ئەسـپێکی کـەحێلی قەڵەویشـی بەدەسـتەوە گرت. مـاڵ ئاواییەکـەیان کـورت بـوو. بـەقتیقول مـاڵ و خێزانەکـەی بـە خواسـپاردو بـە قتشـەی نەگوت کەینی دێتەوە و لەژێر بـاڵی ڕەشـی شـەودا ونبـوو. قتشـە لێـرەش نـەگریا تـەنیا بـە لێـوە وشکەکانی بەسەختی ئەم قسانەی بەدەمدا داهات:

– ئـەی ژاراسـبای زۆڵ و دوو ڕوو! خوایـە ژنـی تـۆش بـۆ ئـەم شـوێنەت بەڕێکاکـە پیاوەکـەی من سەری بۆ هـەڵگرت. خوایـە ئـەوەی بەسـەر مـن و منـداڵم داهـات بەسـەر تـۆوو منداڵـەکانت دابێ... باوەڕێکی تەواوی بەمە بـوو کـە ئـەم تەڵەکـەبازە خوێڕیـە نامـەردە لـە چـنگی ئـەم تـوك و نزایـە ڕزگـاری نـابێ. سـەیرێکی ئاسمـانی تاریـك و بـێ ئەسـتێرەی کـردو ناڵاێـەوەو سـنگ و مەمکی بەرانبەر ئاسمـان کـردەوە. لـە هـەمان شـەودا پیاوەکـانی والی ڕژانـە مـاڵی بەقتیقولـەوە. والی هـیچ سەروسـوراغێکی لـە قتشـە چـنگ نەکـەوت. قتشـە بـە زەردەخەنـەکی دەسـتکردەوە وتی:

– بـەیانی بـۆلای ئێـوە هـات. مەگـەر شـتێك ڕوویـداوە؟ بـەلاَم چـاوەکانی لـە نـاو ڕق و سەرکەشـیدا دەدەروشـانەوە.. دوو هەفتـە ڕابـوورد ژاراسـبای کێچـی کـەوتبووە کەوڵـەوە لـە ئەرزو ئاسمان بە دوایدا دەگەڕا. بەدەردی کابرا گوتەنی ژاراسبای بەچرا لێی دەگەڕا.

دەسـوار شـەو و ڕۆژ بێدابـەزین بـە هـەموو چیاکاندا لـە ڕۆژهەلاَتـەوە بـۆ ڕۆژئـاواو لەسـەر و بۆخـوارو دەگـەڕان. دەیـانزانی لـە بـورگن و چـلکار نـاتوانن بـە ئاسـانی بـەقتیقول بدۆزنـەوەو نـاگیری ئـەو بـە ئاسـانی دەسـتگیرنابێ. لەبەرئەمـە ژاراسـبای هەوڵیـدا بەتەڵـەی برسـیەتی بیگرێ.

پیـاوانی والی بەنۆبـە خۆیـان و ئەسـپەکانیان دەگـۆڕان ئیشـك گریـان دەکـرد لـەناو دۆڵ و چیاکان لـە گونـد و هـەواران بـە دوای بـەقتیقولی ئەشـقیادا دەگـەڕان. هـەموو شـوێنێکیان بـە بۆسـەووقەڕاوڵ چـنیبوو تاپشـوێکی رەحـەت بـە ئەشـقیا نـەدەن و ئەسـپی بیرەتێـنن و شـەکەتی بکەن. خۆیشـی لـە دەسـت سـۆراغ و بەدواگەڕانـدا دفکـی داوە. هەتڕەشـی چـووە. تـا بـەم شـێوە

دەستگیری کەن ڕاوچییە بەناوبانگەکانی کە کون و کاژێری شاخ و داخیان یەك یەك پێدەزانی. ئەو نەفوراتە ناقولاَیانەی کەوا لە تاریکی شەودا شتیان دەبینی و دەیانتوانی بەبەرچاوی مەڕی ترسنۆکدا بڕۆن بەبێ ئەوەی بهێڵن بترسێ. ئەمجۆرە زەلامانە بەدوای بەقتیقولدا دەگەڕان.

بەقتیقول وەك دووکەڵ کە لە تاریکیدا نابینرێ، لە چنگیان هەڵدەهات، بەلاَم زۆری لەلا دژوار بوو.

تارمایی سەرسوڕهێنەری زیندان. تارمایی بێ چاو و گوێی بەددانە بەردینە بێ سەرو بنەکانی. وەك ئەهریمەن پێ بە پێ هەنگاو بە هەنگاو بەدوایدا دەگەڕان. بەقتیقول سەیری دواوەی کردو دەستی نزاو پاڕانەوەی بۆ خوا پان کردەوە:

- خوایە ڕەحمم پێبکە... لە هانام وەرە!

دوژمن وەك پیرە ژنی دلڕەقی جادووکەری ناو حەکایەتان کە سواری وشترێکی خۆشڕەو بووە بەدوای (قولامرگن) ی ڕاوچی بەناوبانگدا دەگەڕا، بەوپەڕی سەر سەختی و تینوەتی بەدوایەوە بوو. جارێکیان ئەشقیا لەخەویدا دەیدیت کە ئاگری جەنگەڵ وەك دیوارێکی یەك پارچە سۆراغی دەکاو یان سێلاَوی گرشەو هەڵچوو شین و تاریکەکانی ووردە ووردە بەدوایدا دەهاتن، لەناو شەلاَڵی ئارەقە یان بەدەم لەرزەوە لەخەو ڕادەچەنی جارێك ئەم دیمەنانەی لە بێداریدا دەهاتنە بەرچاوی بەقتیقول کاتی وا هەبوو کە ئەو خەو و بێداری لێك جیانەدەکردەوەو وەك یەکێك باوەڕی بە ئەفسانە بێ تفی لە دوای خۆی روو دەکرد. تا ئەفسانەو خەیالاَت لە خۆی دووربکاتەوەو خۆی لە چڕنووکی نادیاری ئەهریمەن دەربازبکا.

بەسەرهاتێکی وا هاتە پێشەوە کە ئەسپەکە بەقتیقولی لە بارێکی بورانەوەو بێهۆشیدا لە دەست سۆراغ کەران دەربازکرد، جێی خۆشبەختیە. کە سوارە هەتا لە کاتی بێهۆشیشدا لەسەر زین بەرنابێتەوە، وەختێ بەقتیقول بەهۆش خۆی دەهاتەوە سوپاسی بەختو چارەنووسی دەکرد کە هاوڕێیەکی وای بەنسیب کردووە، بەوپەڕی تووڕەییەوە لە ژێر لێواندا دەیگوت:

- خۆم نادەمە دەست... بە زیندوویی خۆم نادەمە دەست.. لەسەر زیندا دەمرم.. گیانم بە دەست خوا دەسپێرم نایدەمە دەست بای.. لە تەلانێکی هەزار بەر هەزاردا هەڵدێرێم باشترە نەك بکەومە قوڕگی زیندانی تاریکەوە... وەڵی زیاتر لە پێویست نائومێدی دەستی لێدەستاندوو وەك ئەسپێك کەوتبێتە ناو کەمەندەوە،دەیپڕماند.

درەنگ یا زوو دەستگیری دەکەن و ئەم ورگە ستوورە چاوچنۆکە پێ ی دەخەنە کۆت و زنجیرەوە. نەیدەویست بمرێ.. لەناخیەوە لە هەموو دەمارەکانی لەشەو لاوازو شەکەت و نەخۆشەکەی خوێنی گەرم فڕکەی دەکرد، کاتێ کە لە ڕۆخ ئاگردانە ناچیزو کەم گڕەکەی دادەنیشت. وەك گورك لە شەوی ساردو مانگەشەودا لموزی بەرەو گابەردە بڵندەکان بەرزدەکردەوەو دەیوت:

- ژاراسبای هۆ ژاراسبای، تێی مەپەڕێنە لەتامی مەبەدەر.. و دەنگی وردو لەسەرەخۆی ئەم وشانە لەنێوان بەردەکان پێچی دەخواردەوە.

ژاراسبای زەینی بۆ ئەوە دەچوو کە لە گوندە هەژارانشینەکاندا خۆش و ڕەفتاری لەگەڵدا دەکەن. هەندێکیان دەیشارنەوەو داڵدەی دەدەن و هەندێك دادەیکەن خۆراکی دەدەنێ. لەبەر ئەمە پەیك و قاسیدی بۆ بەحس وخواسی موچڕکاوی لەبارەی ئەم یارۆیە بۆ هەموو شوێنێك نارد:

- تا ئەم ئەشقیایە لەنێوانماندا بمێنێ هیچ کەسێك سەرودڵی ڕەحەت و ئارام بەخۆیەوە نابینێ. نەبادا تاقمی جندرمان لە شارەوە بەسەر ڕابگەن... ئەو کاتە هەناسەی خۆشی هەڵناکێشن. پیران ناڵەو فیغان و ژنان و منداڵان گریان و شیوەن دەکەن. بەڵام کار لە کار دەترازێ لە هەمان کاتدا ژاراسبای زەلامی جێی متمانەی خۆی بۆلای ڕیش سپی دەسەلاتدارو خاوەن عێل و عەشیرەتەکان نارد. تا ئەوان دەستەو ئەژنۆدانەنیشتن ئەم مەکربازە. ترسنۆك و بیباکان دڵ نەرم و دڵ ڕەقانی لەیەك کاتدا وورووژاند هاری کردن لە ئاسماندا شەهێنی و لەسەر زەوی تاژی تێپەردا.

بەقتیقول جارێك لە داڵدەو پەنایان لە خواردن وخۆراك بێبەش بوو. هەفتەیەکی بەسەرنەچوو ئەو وەکو ورچێکی لێهات کە کەوتبێتە ناو ئەڵقەی کە لە کۆمەی تاژیانەوە.

کەوتە ناو دەروونی بازنەیەکەوە لە هەموو لایەکەوە بە دوژمن تەنرابوو. تا لوتکە و شوێنە چۆڵ و هۆڵەکانی ناو کێوەکانیش جێی دڵنیایی و پشت پێبەستن نەبوون.

گوێ بیست بوو کە ژاراسبای فێڵباز بەچ درۆو دەلەسەیەك هەترەشی خەڵکی بردوە، دادوەری لە ئەزموونێکی زۆرەوە دروست کراوە لێرە بەدواوە نابێ ئیدی لەهیچ کەسێك دڵنیا بووبا. یەکێکی لە ماڵی خۆی دەردەکرد. یەکێکی تر خۆ هەڵدەهات. سێیەم دەتگرێ و دەتداتە دەست و یان لەترسی گیانی خۆی دەتکوژێ.

بــەقتیقول بــۆ دواجــار لــە شــەوێکی باراناویــدا بێغایــەت مانــدوو شــەکەت ببــوو، لەگــەڵ کۆمــەڵێك خەڵکــدا لــەژێر دەواری ماڵێــك ئــەم شــەوەی بەســەربردو ئــەم ڕووداوە لــە گونــدێکی چیایی. لەو شــوێنەی کــە ڕووبــاری شــێت و بــەخۆڕو کــەفاوی و پــڕ گێژەلوولکــەی (تلغــار)ی لێــوە هەڵــدەقوڵی. لــەژێر شــڕە چــادرێکی هەژارانــەی دوور لــە وانــی تــرو لەپــەنای بەردێکــەوە هەڵدرابوو. روویدا لــە هــەوەڵی شــەو هاتــە بەرچــاوان کــە لــەو ماڵــەودا وەزعەکــە بــاش نییــە وەك جاری جاران نییە. هــیچ وەفــاو برادەراتیــەك لــە نێوانــدا نییــە. بــە گــرژی ڕوو ترشــیەوە پێشــوازیان لــە بــەقتیقول کــرد تەماشــای قــاچ و قــۆل و ســەرو ســەکوتیان دەکــرد.. دەتگــوت مارێــك بــە دواوەی خشــیوەتە ماڵیانــەوە. شــەو دڕەنگــانێ بۆماوەیــەکی زۆر بۆڵــە بــۆڵی نارحــەتی و خانــە خــۆیی بــەرگوێ دەکــەوت و گوایــە دەیانویســت ئــەم نیــازو نهێنییەشــی لێبشــارنەوە. وەختــێ خانــەخۆی بێــدەنگ بــوون. ئــەو نەنووســت ســەعاتێك کوتکــە خــەو بردیــەوە پشــتی کــە لــە هیلاکیــان زریکــە زریکــی بــوو. ڕاســتی کــردەوە و بــۆ بەرەبــەیان ماوەیــەکی زۆری مــابوو ئــەو هەڵساو بەبێ ئەوەی دەنگێکــی لێــوەبێ یــا مووێیــك لەســەری یــەکێك بــەئاگابێنێ. لــە ژێــر دەوار هاتــە دەرەوە. ئەســپە کــەحێلی کەبەراوەســتانەوە بەخــەوێکی قوڵــدا چــوو بــوو، زیــن کــردو کەوتــەڕێ و بەدیقــەت ڕێگــای ســەح کــرد. تــا بزانــێ کــەس ئاگــادارە یــان نــا. بەشــەرم و دڵگیرێیکــەوە ڕۆیشــت بــەڵام هــیچ قینێکــی لــە دڵــدا نــەبوو شــوکرانەی خــوای دەوێ کــە ســەری ڕێگایان لێنەگرت.

بــەقتیقول لــە (بــورگن) دۆســتێکی هــەبوو — کــە لادێیــەکی بەساڵاچــووی ئــاخر شــەڕی ڕووســی بــوو و تابڵــێ پیــاوێکی بــەوەج و ئــازابوو ســێ ســاڵ پــێش ئێســتا وەختــی کــەوا هێشــتا بــەقتیقول خزمــەتکاری ســەلمان بــوو. لەســەردەمی بارمتــەو بارمتــە هێنانــدا. بەرێکــەوت یــەکیان ناسی و لێك نزیــك بوونــەوەو زۆربوونــە بــرادەری یــەك و دۆســتایەتیان خــۆش بــوو. ئــەم دێهاتیــە بــێ وێنــە بەجــەرگ بــوو. دژی یــەکێك لــە دەســەڵاتدارنی گــەورەی شــار ڕاســتبووەوە. کــابرای دەســەڵاتدار لادێییــەی لــە زینــدان نــا. هەرچــەندە ئــەویش وەك ســەرۆکەکەی روس بــوو. لادێیــە روسەکە ساڵێك لــە زینــدان پــاڵی لێدایــەوەو ئــەو ماوەیــەی ئــەو زینــدانی بــوو بــەقتیقول ئەوەنــدە توانــای هــەبوو و لــە دەســتی هــات. گۆشــت و نــان و هەرشــتێکی لــە دەســتی بهاتبایــە بۆمــاڵ و منداڵەکــەی دەبــرد. جوتیــارەی روس گــەڕاوە نــاو مــاڵ و منــداڵی خــۆی. هەرچــەندەی پاســەوانانی زیندان زۆر ئازاریــان دابــوو. لەگــەڵ ئەوەشــدا بەزەردەخەنــەوە باســی ســەرو ســەربردەی ژیــانی نێــو زیندانی خۆی دەگێڕاوە. بەقتیقول موچرکی پێدادەهات و مووی سەری گرژ رادەوەستا.

بـەقتیقول پـاش دادوەری و موحاکمـەکاری و ماڵئـاوایی کـردن لـە ژن و منداڵـەکانی خـۆی لەسەرەتادا هاتە ماڵی ئـەم لادێییـە روسـەو بێچـەندو چـوون پـێش هـەموو شـتێك هـەر گوللـەو فیشەکێکی کە بـۆ رۆژی تەنگاونـەی حەشـاردابوو لـە ژێـر خـاکی دەرهێنـاو دایـە بـەقتیقول. ئـەو دۆسـتێکی گیـانی بـە گیانییـە. لـە جەنـدرمان نەدەترسـا. بـەلاّم ئـەو ناوچـەیەکی دوورە دەست لە دەشتێکی کراوەو بەرگوشاددا لە شوێنێکی قەڵەبالغدا دەژیا.

بـەقتیقول پەنایـەکی دیکەشـی هـەبوو. ئـەم پەنایـە لـەلای خـوارەوەی رووبـاری (تلغـار) دابـوو، لـە رۆخ ناوچـەیەکی بـەردەلاّن. کـەماڵی گوندییـەکی هـەژارو نـەدار بـوو نـاوی قاتویـای بوو. بـەقتیقول لـە هـەموو شـوێنێك زیـاتر بـۆ ئـەم ماڵـە دەهـات و هەمیشـە بـە ئاسـوودەییەوە لێـی دەحەسـایەوە. دوای دوورکەوتنـەوە لـە باوەشـی مـاڵ و منداڵەکـەی،رۆخ ئـاگردانی مـاڵی قاتوبای نزیکترین و گـەرمترین بـاوەش و پـەنا بـوو بـۆی. بـەقتیقول بـەنیازی ئـەوێی کەوتـە رێگـا تا سەرەتاتکە یـەك بکـاو، دوای دڵنیـابوون سـەرێکیان لێبـداو ئەگـەر بـە چـایی میوانـداریانکرد. بەچـای داغ خـۆی گـەرم بکاتـەوە. ئەگـەر دەنـگ و باسـێکیان گێرایـەوە. بزانـێ لـەو دەوروبـەرە چـی هەیـەو چـی نییـە و ئەسـپەکەی لەتەویلـەیێکی تیماربکـاو دەمـەدەمی پـاش نیـوەرۆ لەگـەڵ تارمایی ئێوارە بەرەو کـەژو کێـو ملـی رێگـا بگـرێ. ئـەو بەکـەنار لێڕەوارێکـی دارکـاژ. کـە لـە تەلانێکی بەردەلاّن سەری بەرزکردبووەوە.بەپارێزەوە هات و چاوی بەدەروبەردا گێڕا.

ڕووبـاری تلغـار لـە خـوارەوە وەك شـێت و هـار خرۆشـابوو نـاو دۆڵەکـەی پـڕ لـە هـاژو هـوژ کردبوو. واپێدەچوو لـەنزیك مـاڵی قاتوبـای هـیچ بێگانەیـەك نییـە و ئەسـپی زینکـراو بەبـەر چـاو ناکەون، بـەقتیقول بەماتەماتـە لـە ماڵەکـە نزیـك بـووەوە. دابـەزی و ئەسـپەکەی بەسـتەوە چـووە ژووری.

قاتوبـــای لەگـــەڵ ژن و دوو منداڵەکەیـدا، هەرچـــواریان بـــە پێچـــەوانەی خـــزم و کـــەس و هاوتیرەکـانی خـۆی کـە بەدرێـژایی سـاڵ ژیانیـان بـە کۆچـەری دەبردەسـەر، ژیـانێکی نیشـتەجێ دەژیـان. ئـەوان کـەم وادەبـوو زۆر بەرێکـەوت تووشـی یـەك دەبـوون. قاتوبـای هـاوین خـەریکی دەغڵـــودان بـــوو. زســـتانان خـــەریکی بـــەخێوکردن و داکـــردن و تیمـــارکردنی ولاّغ و مەڕوماڵاتەکەی بـوو مـەڕوماڵاتی ئـەو لـە ئەسـپێك و چـەند کـاوڕ و بزنێـك پێـك هـاتبوو و ئـەم دیهاتیە دەست کورتـە بەمەنـدە قنیـاتی دەکـرد. سـەرەڕای ئەمانـەش ڕاوشکاریشـی دەکـرد. ئـەو لەنانـەوەی داو و تـۆڕ و تەڵـەدا وەسـتابوو نێچـیری گـەورەی بـە گوللـە ڕاودەکـرد. لەمەشـدا نـانێکی چـنگ دەکـەوت. قاتوبـای خۆشەویسـتیەکی بـەتینی لەگـەڵ ڕاوشـکاردا پەیـداکرد.

بـەقتیقول گوللـە گرانبەهایـەکانی لەگـەڵ دابـەش دەکـرد. خۆشـی حـەزی دەکـرد بـەدوای ئـەو نێچـیرانەدا بـڕوا کـە خـەڵکی دیکـە شـوون پێیـان پـێ هەڵنـەدەگیراو، تـا لـە دوورەوە بـە گوللـە بیسمێ ڕاو ئەو خۆشەویستییە بوو، کە ئەوانی پێکەوەگرێ دەدا.

کـە بـەقتیقول چـووە ژوورەوە هەرچـوار کـەس لـە ماڵـەوە بـوون. قاتوبـای تفەنگەکـەی پـاك دەکـردەوە. ژنەکەشـی گۆشـتی کەلـەکێوی سـوور دەکـردەوە. تـا بیکاتـە قاورمـە منداڵـەکان لەڕۆخ ئـاگردان، لـە تەنیشـت یـەك دانیشـتبوون و چاوەڕێی شـێو بـوون. چایەکی بەلـەزەت لـەو چایانەی کە ئەو حەزی لێدەکرد. لەسەر ئاگردا جۆشی دەخوارد.

تەمـەنی قاتوبـای لەپەنجاسـاڵ تێپـەڕیوەو لەڕیشـە بچـووکەکەی تاڵـە داوی سـپی دەبینـرا. بـەلاّم سـەر کۆڵمـەکانی وەك جحـێلاّن لەسـوریان دەبریقانـەوە کابرایـەکی گۆشـتن. دڵخـۆش و ئاکـار جوانـە ژنەکـەی بـالاّ بەرزیـەکی چوارشـانەی سـپی و تـەنك و کـوڵم سـوورە. دەموچـاوو ئەنـدامی درشـت و بـەهێزی. زیـاتر لـە پیـاو دەچـێ. بـەلاّم وەك کچـێکی منـداڵکار یـان پیرەژنێکـی دڵناسـك. خێرخـوازو سـادە دڵ و میهرەبانـە. لـە ڕاسـتیدا رۆحـی پێشـیانان ئـەم دووکەسەی بـۆ شـادمانی و خۆشـبەختی لێـك نزیـك کردۆتـەوە! منداڵەکانیشـیان کتومـت بەدایـە بابـەیان دەچـن. دوو کـوڕی بێنـازوفیز. تێروتەسـەل. رۆخـۆش و بێدەردەسـەر دەمودەسـت چـایەکیان بـۆ تێکـرد. پاشـان گۆشـتیان لەبەردەمـداناو قسـەی لەسـەرنییە کـە شـەونخوونیان بـەدیار ئەشـقیاوە کێشـاو بەدرێـژایی شـەو نۆبـەتیان لێگـرت... وەك بڵێـی لـە مـاڵی خـۆی دانیشتوەو لە دەستی خۆییانەوە خۆراکی وەرگرتوەو. گەرمی بۆتەوەو تێر بووە.

بـەقتیقول لەتەنیاییـدا سەرمابەسـتبووی، نـەرم و شـل ببـووەوە گیـانێکی هاتەوەبـەر، هاتـە حەوشە لەئەسپە زەردەکـەی خـۆی نزیـك بـووەوە. کـە لـە خامۆشـی و بێـدەنگی شـەودا خـەریکی ئالیك خواردن بوو. چـوو دەسـتی لـە ملـی ئەسـپەکەی کـردو تاقـەدەرێك بـەم حاڵـە مـاوە. دڵـی تـەنگ ببـوو، سمێڵـە تیـژەکانی بەلـەرزو ڕقێکـەوە جـوی. قاتوبـای و ژنەکـەی بەچـیرۆك و بەسـەرهاتی بـەقتیقولیان دەزانـی. بـەلاّم لـە دەمـی ئـەوەوەیان بیسـتبوو زیـاتر لەمـە ئاگـاداری شـتی دیکـە نـەبوون قاتوبـای بـۆ هـیچ شـوێنێك بـە میـوانی نەدەچـوو، بـەبێ ئـیش و کـار لـە گونـدان نەدەگـەڕا. گـوێ لەقسـەو قسـەلۆکی خـەڵکی نـەدەگرت و بەبیسـتنی تۆمـەت و قسـەی پـاش ملـە دڵـی خـۆی تـەنگ نـەدەکرد، زاهـیرەن ئـەم پیـاوە چـاکە نەیـدەزانی داڵـدەدان و حەواندنـەوەی ئـەم ئەشـقیایە چـەند گـران لەسـەری دەوەسـتێ و خـۆی تووشـی چ تـرس و

هەڵئەنگوفتنێکی زۆر دەکا. ئایا هەر لەبەر ئەمە نییە کە قاتوبای تا ئەم ڕادەیە بێباك و بێپەروایە؟ لە بێخەبەران کەشکەك سەلەوات؟

بەقتیقول چەند شەوێکی ساردی سەر لە پایزی لە ماڵی قاتوبای بەرێکرد. بەتاریکی دەهات و بەتاریکی دەڕۆیشت. نەوەکو بەنا ئەنقەست ئەم مرۆڤە بەڕێزو پیاو چاکە تووشی کێچەڵێك بکا. برشتێکی دەهاتەوەبەربەهێزو گوڕێکی تازەوە دەڕۆیشت و بەدەست بەتاڵی نەدەهاتەوە ماڵی قاتوبای.. نیچیرێکی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا دڕەنگ وەختانێ کاتی شیوان دادەنیشتن و قاتوبای دەیگوت:

- نەك ئێمە یارمەتی تۆ دەدەین، بەڵکە تۆ کۆمەکی ئێمە دەکەیت لەسەرئەمەشەوە دەڵێم، خوا پشتیوانی بێکەسانە! بەقتیقول بیری کردەوە:" ئەگەر ئەم پیاوە ناچاربکرێ من بداتە دەست لێگەرێ.. لێگەرێ. بابمداتە دەست.." جارێکیان لەبەرەبەری بەیانیدا بەدەم بیرکردنەوەوە وتی:

- من بیستومە گوایە لەناوچەی ئێمە زەلامی ترسناك، مرۆڤی بەدخولە هات و چودان ئینسان نییە، شەیتانە؟.. والی فرمانی داوە هەرکەسێك لە خوابترسێ دەبێ ئەم بەدکارە بگرێ و دەستگیری بکا. قەدەرێك پێش ئێستا تاقمەسوارێك هەڵیان کوتایە سەر گوندێکی ئەم خوارەوانە لەو دەگەڕان..... و قاتوبای بەزەردەخەنەیەکەوە کۆتایی بە قسەکانی خۆی هێنا: کوڕم ناکا ئەم شەیتانە تۆ بیت؟

- بەقتیقول تێگەیشت دەبێ بڕوا.

دەمودەست ئەسپە کەحێلی زین کردو بەدرێژایی تلغار کەوتە ڕێگا خوڕەیەکی خەفەو لەرەداری ڕووبارەکەفاویەکە لە دوورەوە دەهاتە گوێ لە نزیکیەوە جۆش و خرۆشی ساردی ئاو مرۆڤی دەحەپەساند: لەو ئاوە سەوزەی کە بە ئاوەڕۆیەکی تیژوتێك ئەنگژاودا تێدەپەڕێ ساردیەکی لەورە بەدەرو ترسناکی لێهەڵدەکا بەناچاری لە ڕۆخ ئاوەکە دەڕۆی. بەلاّم وادێتە بەرچاو کە لەم شوێنەدا مارێکی بێئەژمار بەتۆپەڵی گەورە گەورە لێك ئالاّون و خۆیان پف داوەو گینگل دەدەن و بەتێك ئالاّن و پێیك حەپاسانەوە یەکدی دەخنکێنن و کەفێکی سپی بێئەندازە وەك بەفر کلۆگرمت گرمت لە دەمەوە دڕێژن، دەڵێی شەپۆل نییە، بەڵکە هەزاران گیانەوەری دڕندەنە. ترسێکی داڵداخوڕپێن و هاش و هۆشێیکی گوێ کاسکەر لەناو ئاوەڕۆی تیژی ڕووبارەکە بەپەلە دەڕۆن و تۆپەڵ تۆپەڵ بەسەریەکدا کۆدەبنەوە.

بـەقتیقول ئەسـپەکەی لـە دۆلاَییـەکی تـەنگ و تاریـك لـە هـەورازی تاڤگەیـەکی گـەورەوە ڕاگرت و دەسـتی کـردە بـە تەماشـاکردن وەك بلّێـی ڕووبارەکـەی دەپیـوا تلغـار لـە هاوینانـدا پـڕ ئـاوترە. بـەلاَم ئێسـتا لـە ئاخـە لێـوەی پـایزیش کـەمی نـەکردوەو بێهـوودە دەجۆشـاو دەخرۆشـا. هاژەی ئاو لێرەدا وەك ژێیی کـەمانێك قـایم بەسـترابێ. لێـژ دەبـۆوە کـەمێك لەسـەرتر ئـاو لـەژێر بەردێکی سـتوونی و مەزنـدا لـەژێرەوە دەتگـوت لوتێکـەو لەبـەرد تراشـراوە. لەگـەرووی بـەردین و ترسناك ئاوەکە دەرژاو کەمێك لە خـوارتر بـۆ ژێـر بـەردێکی دیکـە. کـە لـە ژێـرەوە تراشـرابوو و، کت و مـت بـە کـونێکی تاریـك و تنـۆك و بێکوتـایی دەچـوو و سـەروژێر دەبـووەوە. دەتگـوت کێوێك کێوێکی دیکە ئاو دەداو نەیدەتوانی تێر ئاوی بکا.

بـەقتیقول لەپێچـی ڕاسـتە ڕێیەکـە بـۆ شـوێنێکی ڕاسـتتر چـوو، بۆنـاو دۆلاییـەکی بچـووك و کراوەترچـوو، ڕووبارەکـە نـەختێ پـانتربوو و تـەنکاوتر بـوو. بـەلاَم لێرەشـدا خـەیالّی لێژاییەکـەی لـە مێشـك نەچـووبووەدەر مـرۆڤ لـە دیتنـی ئـەو شـەپۆلە سـاف و ڕاسـت و نـەرموو ڕەوانـەی پێکـدادەهاتن و پـەلیان لێکـدەکوتا دەتـوت لـەفڕینێکی بێکوتاییـدا لەشـوێن خۆیانـدا وشـك بوونەتەوە و تووشی سەرەسـوڕە دەهـات. بـەقتیقول بـیری کـردەوە:" پـرد لـە دێیەکـەی خوارەوەیـە بـەم جـۆرەش نـاتوانێ لـە ڕووباربـدا.." لـەم کاتـە ئەسـپە کـەحێل لـەنکاو سـەری بلّنـدکردو گوێیەکانی مووچ کردەوە هەسـتی ڕاگـرت بـەقتیقول سـەیرێکی ئـەو شـوێنەی کـرد کـە ئەسـپەکە تێیدەڕوانی یەکسـەر دلّـی داخورپـا لەپشـت بەرزاییـەکی ڕوت و بێـدار و بـار، نزیکـەی لـە دووری پێـنج سـەد هـەنگاوێك لـە ڕۆخـی ڕووبـار دوو سـوار هاتنـە دەرەوە، بـەلاَم سـوارەی ئاسـایی نەبوون، پەستەك تەنیا بە لاشانی چەپیانەوە بوو.

دیارنـەبوو مانـدوبن ئەسـپەکانیان تێروتەسـەل بـوو. بـەقتیقول تەماشـاییێکی دواوەی خـۆیکرد. لەسـەرەوەی بـەردێکی پانـدا چـوار سـواری دیکـەی دیت.واپێدەچـوو یـەکێکیان تفەنگی لەشان بوو.

ئیـدی بـەم شـێوە، گوایـا چـوار دەوریـان گرتـووە، ئـەو لـە کۆلاَنـەیێکی نـاو غەرەبـەردێك وەگیرهـاتووە تلغـاری یـالّ سـپی و بـەرزە ئـاواز ڕێـی بـۆ چـۆلّەوانی و شـوێنە سـەختەکان بەبەقتیقول بڕی بوو.

بـۆ خۆشـاردنەوەی شـوێنێك نـەبوو. بەنێوانیانـدا تێپـەڕی؟ نـەکراوەو نـاکرێ؟ خـۆی تێناگەیەنن نایناسـنەوە. بـەپارێز وەرگـرتن نـەوەکو ناچـاربێ لـە چـنگیان ڕاکـا. بـە گوللـە ئیشـی دەبینن.

دەرفەتی بیرکرنەوەی نەمابوو. سـواران ئـەویان دیـت لـە ڕقـان گـیڤ ببوونـەوەو دەمیـان بـەش ببووەوە، کوتکەکانی دەستیان بـادەداو بـەتاو بـەرەو ئـەو دەهـاتن. سـێ سـوار لـە پێشـەوە شـەش هـەفتێك لـە دواوەیـانن. مـاوەی ژماردنیـانی نییـە فیکـەیێکی دوورودرێـژ هـاژەی تلغـاری بـڕی. تـەنیا ئومێـدێك مـابوو.. بـەقتیقول بـەبێ بیرکردنـەوە تفەنگەکـەی لـە کـۆڵی قـایم کـرد. دەسـتێکی بەکیسـە چـەرمەپڕ لـە گوللـە ساچـمەکەی بەرپشـتی داهێنـا دەمانچـە شـەش خۆرەکـەی خسـتە نـاو باخەڵیـەوە. بەچاوشـوێنێکی تەنکاوەکـەی دیـاری کـرد کـە ئـارامترو تەنکاوتر دیاربوو. قامچیەکی لە ئەسپەکەیداو بەرەو ناو ڕووبارەکە لێیخوڕی.

ئەسـپە کـەحێل بـەرەو پێشـەوە چـوو، سـەری شـۆڕکردبووەوە وەك بڵێـی دەیویسـت ئـاو بخواتەوە. لەسەرەخۆ بۆ نـاو ئـاوە سـاردە بەخرۆشەکەچوو. ئـاو لـە لێواریـدا تـا ئـەژنۆی ئەسـپەکە دەهـات پاشـان چـووە ناوەنـدی ڕووبارەکـە لێـرەدا ئـاو گەیشـتە بـن سـکی تـەوژمی ئاوەکـە هەڵیگێرایەوەو خستیە سـەر لاکەلەکـەو لەگـەڵ خـۆی بـردی. لـەو کاتـەوە هـەموو شـتێك — ڕۆخ ڕووبـار، چـیاکان، ئاسمـان — لەبەرچـاوی بەقتیقولـدا وەك پەروانـەیێکی گـەورە زۆر گـەورەو ڕەش و سورو سەوز ڕاست و خـوارو خـێچ خـۆی دەنوانـد بـەهات و هـاوارەوە و کەوتـە نـاو گێژەنەکـەوە. بەقتیقول خۆی بە کەفەڵی ئەسپەکەوە نووساندبوو دوعای دەکرد:

– خوایـە هـاوار، بمپەڕێنـەوە ئەوبـەر، ڕۆحـی پیاوچـاکان و بـاب و بـاپیران لـە هانـام وەرن.. تـەوژمی سـەخت و بـەتین و ئـەوو ئەسـپەکەی دەخسـتنە ژێرئاوەکـەو دەیهێنانـە دەرەوەو لەگـەڵ خۆیدا دەیـبردن ئـاو وەك هـەزاران تـۆبزو کوتـك لـە گـەردەن تـا بنـی پێـی بـەقتیقولیان دەکوتـاو وردیـان دەکـرد. هـەڵیان دەداو لەسـەر ئەسـپەکەیان دەخزانـدەخوارێ. بـەقتیقول لەتەقـەلای خـۆ ڕزگارکردنـدا مانـدوو سـڕببوو خـۆی بـە ئەسـپەکەوە نووسـاندبوو و هەسـتی دەکـرد ئەسـپەکە لـەژێر پێیەکانیـدا هـەموو توانـایێکی زۆرانبـازی لەگـەڵ مردنـدا دەکـاو ئاوەکـە ئـەوی بەبـەردی ژێر ڕووبارەکـەدا دەکـوتی و دەیپلیشـاندەوەو ئەسـپەکە لەگـەڵ تێکـڕای ئـەم ناخۆشـیانەدا بـەرگری دەکـرد. خـۆی ناداتـە دەسـت و سـوارەکەی خـۆی دەربـاز دەکـا ئەگـەر ئەسـپە لـە توانـا بکـەوێ سوارە تێچوە!

ئایـا قـاچ و سـنگی سـەلامەتن؟ بـەری ڕاسـت و ڕۆخـی چـەپی ڕووبـار لـە کامەلایـە؟ نەیـدەتوانی لـە هـیچ شـتێك بگـا... دەمـی سـەوزو بەهەڵپـەی ئـاو لەبەرانبـەر بەقتیقولـدا کرایـەوەو بەناچـاری خـۆی لـەناو دەکوتـاو بـە باشـی دەیزانـی. کـە بـەرە و پـیری مـەرگ دەچـێ لـەناو دڵـی ئـەودا کـە دوا توانـا بـەکارهێنرابوو و بـەهیچ جۆرێـك ئومێـدی نـەبوو. تـەوژمی ئـاو

چاوچـوقانێیك ئەسـپەكەی تـا سـنگی لـە نـاو ئـاو دەردەهێنـاو سـەری دەخسـت و لـە هیکـەوە بـەقتیقول بـەردێكی زلی ڕەش و تـەڕی كەوتـە بەرچـاو ئـەم بـیرەی بـە مێشـكدا ڕابـورد:" ئەمـە كۆتـایی كارەكەیـە!" ئەمـە دوایـی تەمەنمـە... كەچـی نەبەبەردەكـە كـەوتن و نـەهورد هـەڕا بوون. ئەسپەكەحێل بە جـۆرێیكی مـوعجیزە ئاسـا لـە پـاڵ بـەردە ڕەشـەكەدا گیرسـاوە. دەتگـوت لەسـەرپێیان وەسـتاوەو تـەوژمی ئاوەكـە لەگـەڵ بەردەكەیـدا جـوت كـردو پـاڵی پێوەدەنـاو هـەرخۆی ڕاگرتبـوو. بـەقتیقول بـەخڕەخڕ تفـی ڕۆدەكـردو سـەیری دەوروبـەری خـۆی دەكـرد. ئـەی خوای بەرەحمو میهرەبان! دووسێ هەنگاو زیاتر بۆ ئەوبەری ئاوەكە نەماوە...

بەلاّم هەستیكرد. ئەسپەكەحێل خەریكە وردە وردە لەسەر بەردە لووسەكەدا دەخزێ.

ئـاو دەیـبرد! ئەسـپە پفـە و پڕمـەی بـوو، حەولـە ڕۆحـی بـوو. ددانـە زەردەكـانی نیشـاندەدان بە چاوی پڕ لە پریشـكەوە دەیڕوانـی، ئـەو ڕۆژەیـە كـە پێـی دەچـن، ئـاو لەسـەر بەردەكـە بیانبـاو نقومیان كا. بەقتیقول بەبێ ئەوەی ئاگـای لـە خـۆی بـێ هـاواری كـردو لـەبیری نـەبوو چـی وت — ڕەنگە ماڵئـاوایی كردبـێ و ڕەنگـە وتبێتـی ببەخشـە. لەسـەر كەفـەڵی ئەسـپەكە وەسـتاو پاشـان قاچێكی لەسەر سـەری ئەسـپەكە لـە نێـوان گوێیـەكانی دانـاو خـۆی هەڵـدا و بـە هـەموو توانـای بە گوڕێكی پـڕ لـە نائومێـدی و دەسـت لـە خۆشوشـتن بـەرەو كەنارەكـە بازیـدا... ئـاو وەك گـورز بـەپێی كـەوت و وای بـەبیرداهات:" هـەموو هـەوڵ و كۆششـەكانی بەباچـوون!" لەخۆشـبەختی خۆیـدا شـەپۆڵەكان ئـەویان كەلاخسـت و بۆكـەناری ئـەو بـەریانبرد. یەكـەمین شـت كـە بـەبیری خـۆی هێنـاوە ئەسـپەكەحیل بـوو. بـەقتیقول بەناڵـەناڵ سـەری بڵنـدكرد، بـەلاّم لەناوتـەمێیكی خوێناویدا. كەبەرچاوی گرتبوو شتێكی نەدیت.

كەوڵەكـە و ڕانـی ڕاسـتی هەڵقڵیشـابوون، هـەموو لەشـی دەتگـوت لـەژێر چـڕنۆكی دڕنـدەدا هـەلڕزابوو خوێنیـان لێـدەتكا، بـەلاّم سـەر و ئێسـقانەكانی سـاغ بـوون. تفـەنگ دەمانچـە شـەش خۆر و كیسە فیشەكەكەی بەسەلامەتی بۆدەرچووبوو.

بـەقتیقول لـەتاوژان و ئـازار دەینالاّنـد و بەخشـكە خشـك بـە كەنارەكـە هەڵگـەڕاو وەختـێ تەمە خوێناوییەكە لەبەرچـاوی ڕەویـەوە وەك شـێت چـاوی لـە تلغـار بـڕی. ئەگـەر تاقـەتی دەبـوو لـە داخ و خـەمان دەسـتی بـە گریـان دەكـرد دەتگـوت بـۆ گاڵتـە قامچیەكەی لەناودەستدامابوو وادیاردەكـەوێ، وای بەچـارە نووسـراوە لەسـەر پشـتی زیـن بمـرێ. ئەسـپەكەحێلی فـەوتا دۆسـتەددان زەرد و چـەتۆكەی بـۆ شـوێنێك چـوو كـە نـاتوانرێ ئیسـك و پرووسـكی

کۆبکرێتەوە.... بەقتیقول بەهەژمەت و ددان کرۆژتنەوە سەیرێکی ئەوبەری رووبارەکەی کرد.

نزیکەی پانزە سوارێك لەوبەر لە دووری ڕووبارەکە بەبێ ئەوەی بوێرن لە ئاوەکە نزیك ببنەوە. لەسەرپشتی ئەسپە سەرکەشەکانیانەوە بە نائارامی دانیشتبوون. چ ئەسپ چ سوارەکان لەم دیمەنە وەحشەتناکەی کە بەچاوی خۆیان دیتیان حەپەسابوون. شەیتان لە تلغاریداو لێی پەرییەوە!.

ئەو کات بەقتیقول دەستە خوێناوییەکەی بڵندکردو لەسەرەخۆ ڕایتەکاندو بەلرخەلرخێکەوە وتی:

- باشە، ئەی دەمو دوو شیرین و خۆش ڕەفتار، کەمێکم لێراوەستە.. سەبرێکم لێبگرە..

(٩)

بەقتیقول لە شوێنێکی هەزار بە هەزاری چۆڵ و هۆڵ و ئاووهەوا ناخۆشدا لەسەر ملەی چیای کاڕاش، کاڕاشدا سەرگەردان بوو. شەوان لەناو دارستانی کاژدا خۆی حەشاردەدا، لەناو قۆرتە بەردێکی نێو زەمەندە دڕکاویکاندا ئاگرێکی کەم گڕ و بەچڕ دووکەڵی دەکردەوە تا ئاو گەرم بکاو چایەکی بەتام و بۆن خۆش دێمبکاو خواردنییێکی سووکەڵە ئامادەبکا، بەلاّم لەگەڵ گزنگی ڕۆژ لە چیایەکەی دەدا. بۆ ڕۆخ ڕێگاکە دەهات، کە وەکو داوێکی خۆڵەمێشی لە نێوان گردو زوورگە چۆڵ و دڵگیرەکاندا پێچ و لوولی دەخواردەوە بەقتیقول چەند شەو و ڕۆژان پێڵووەکانی لێك نەناو چاوە هەڵزەپەتاوەکانی لە ڕێگا وەرنەگێڕاو سمێڵە ڕەشەکانی دەجوی جارێك بۆ سەرڕێ دەهات و نزیك دەبۆەوەو دوور دەکەوتەوە سەیری دەورپشتی خۆی دەکردو دەتگوت لەشتێکی دەنوڕێ. جارییێکی دیکە لەسەر ڕێیەکە دادەنیشت و دەستی لە ئەژنۆی وەردەهێنا، جارجاریش لەسەرسك لەملاو ئەولای ڕێیەکەوە درێژدەبوو و لەناو بیرکردنەوەی لێل و تاریکدا نوقم دەبوو و لەژێر لێوەوە مرەمرییێکی دەکرد و وەك باڵداران چاوییێکی دەنوقاندو دەتگوت تیلە چاویدەدا و بەم حاڵە بێپسانەوە تەماشای ڕێگای دەکرد.

دەتگوت خۆڵەمێش بەسەر بەقتیقولدا باریوە، ڕەنگی خوێن لەدەموچاویدا نەدەبینراو دەتگوت شیلەی ژیانی تێدانەماوە... دەستەکانی دەلەرزین لەنکاوێك دەجوولانەوە دەتگوت

شـتێکی نادیـار لـە نێـوان پەنجـە خـوارو خێچـەکانیدا دەگوشـیێ و دەیپلیشـێنیتەوە. هەناسـەدانی ڕێکوپێك نەبوو. کایەك لە قـوولایی دڵیـەوە ئـاخی تـاڵی هەڵدەکێشـا. کایـەکی دیکـە بەلرخـەلرخ و مشەوەشـی دەکـۆخی بێهیـزی ئـازاری دەدا سمێڵـە درێژەکـەی کەبەسـەر لێـوە تامیسـکەدارو هەلقرچـاوەکانیدا لــە حەژمـەتی تـادا شـۆڕببوونەوە. کایـەکی تـر بەباڵـەکانی شـابازیك دەچـوون لەسەر بەفر چرنووکی لەلاشەی ڕێویەك نابیٚ.

ئـەو هـەر ڕۆژەی لـە نشـێوێکەوە بـۆ سـەر ئـەو ڕێگایـە دەهـات کـە بەملەکـەدا تێدەپـەڕی تەماشـای ڕێگـای دەکـرد بـەرەو ئـەو کوێسـتانە دەگـەڕاوە کـە لـە دونـدی چیای بـەرزو گـەردەن کەشـی (ئاسـی) دابـوو و لەبـەر ئـەوەی پـایز داهـاتبوو ڕەنـگ و شـێوەی کێوەکـە گۆڕابـوو و بـەفرێکی ناوەخـت پەڵەپەڵـەی سـپی تێکردبـوو. بـەقتیقول بەچـاوە سـووڕهەڵگەڕاوەکانییەوە سەیری چیای دەکرد و لەبەرشەوقی سپی بـەفر پێڵووەکـانی لێـك دەنـا، خـوا شـایەدە ئـەو شـتانەی پێی هەڵسابوو لـە حـەزو ئـارەزووی ئـەو نـەبوو. هـەروەها پێشـتریش حـەزی لـە بارمتـە هێنـان و ئەسپ دزین نەبوو. ئەویان ناچار کـرد بـەبیٚ دوو دڵـی بەهانـە هێنانـەوە دەسـتی لـە ملـی مـەرگ کردو خۆی لەئاوی تلغـاردا قیسـمەتی وابـوو سـەر لـە نـویٚ بـاوەش بـۆ ژیـان بکاتـەوە. هـەروەها لەبەرئەوەی ئەو پیاڵـەی چارەنووسـی خـۆی تـابنی نەنۆشـیوە ئامـادەبوو لێـرە لـە ملـەی کـاراش-کاراش دا دوا تنۆکی بنۆشیٚ!

کاراش — کاراش لـە پێکداچـوونی سـیٚ زنجـیرە چـیا پێـك هـاتووە کـە قوللـەکانیان بەبـەردی ڕوت و قـوت داپۆشـراوە قەدیشـیان بەدارسـتانی کـاژ و سـنەوبەر پۆشـراوە. نـاوی سـیٚ زنجیرەکـە کاراشــی ئەسـڵی کاراشــی ناوەنــدو کاراشــی خــوارەوە... کێـوەی ڕووت و ڕەش و ماتەمــدار.. لێـرەواری چـڕ و هەمیشـە تاریـك.. لێـرەدا ملـە پـڕ تـاتووك و زنـوێری ڕك و دژوار، لـە هـەموو لایەکـدا دەوری پیـاودەدا.. هاوینـان ڕەوەئەسـپ و مێگەلـە لەمـەڕ بەحیلـەحیل و باعــە بــاع، بەهەنگاوی ورد بـەدوایی یەکـدا وەك ڕووبـاریٚ لـەوێوە بـەرەو بـورگن و چـلکار بـەرەو و گیـاوگوڵ و لـەوەڕی تـەڕو بـری لەخشـتەبەری کوێسـتانان دەچـن ئێسـتا ئاخـەڵێوەی پـایز و لەبـەر دەرگـای بـاوبۆڕان و کرێـوە و زریـان و هەرەسـی بـەفرداین، ئەگـەر بەرێکـەوت پیادەیـەك بەملـەدا تێپـەڕی ئەسپەکەی گورج دەکا سەیری چـوار دەوری دەکـاو ڕەنگـە تـەنیا ئـەو گورگانـە ببینـیٚ کـە بـەدوای مێگەلـەکان دەکـەون.. تـەنیا بـەقتیقول لێـرە نەدەڕۆیشـت دەیزانـی کـە چارەنووسـی لێرەدایـەو چـاوەڕیٚ بـوو و تەماشـای ڕێگـای دەکـرد.. کاراشـی ناوەڕاسـتی هەڵبـژاردبوو. بەهەرچـوار دەوری ملەدا گەڕاو سـەری بەهـەموو کـون و کەلەبـەرێکی داگـرت و وەك سـەگ کێوەکـەی بـۆن دەکـردو

وەك چۆن مەلا كتێب بە ئەزبەر دەزانن. هەموو چیایەكەی لەبەركردبوو، ئەو لەشوێنێك دەگەڕا، كە بتوانێ لەناكاو لێوەی هەڵتۆقی و بچێتەوە ناو قورگی خاكەوە.. ئەو شوێنێكی وای دیتەوە ڕێگا بە درێژایی نشێوی دۆڵێكی بەردەلاَن كشابوو دەبوایە ڕێبوار بەنێو بازنەیەكی فراواندا تێپەڕی و لە دوورەوەش هەردەبینرا. ڕێگاكە لە نزیكی غەرەكەوە لەسەر تەلانەوە بەدرێژایی دیوارێكی ڕاست و ڕێك درێژ دەبۆوە تەنیا ئەگەر دوو كەسیش لێرە بگەیشتبانە یەك بە زەحمەت دەیانتوانی لێك ڕەتبن لەو لایەی بەرانبەر ڕێگا. لەوپەڕی گەڕەوە لەسەر پشتی تیژی چیا سێ درەختی بۆرەكان نشێوی سەر سوڕهێنەر دەستی پێدەكرد. بەردی سوورسوور، وەك خاڵ لێوەی دەنواندو هەر بزن دەیتوانی خۆی لەسەریان رابگرێ.

لە دامێنی ئەوێوە لێرەوار و دارستانی تاریك و چڕو زەمەند بوو كە پیادە و سواریش بەئاسانی دەیانتوانی خۆیان تێدا حەشاربدەن.

بەقتیقول لەگەڵ سپێدەی بەیانی بەرەو ملەی چیا دەهات و چەند سەعاتێك لەسەریەك دەستی بەتەنی زیوین و ڕەشە درەختەكاندا دەهێناو بەدەستە درشت و زبرەكانی دڵی دەدانەوەو دەستی بەسەردا دەهێنان.

بەپەژارەیی و بێئومێدیەوە سەیری ئەو جیهانەی دەكرد كە تێیدا دەژیا،تاریكییەكی بۆری ناشیرین دەم لە دەم زیاتر ئاسمانی پایزی دادەگرت هەوران مەندیلی سپی دوندە بەرزەكانیان دادەپۆشی تارمایی سێبەرێكی غەماوی باڵی بەسەرسیمای بەردەكانی چیادا دەهێنا تا سەر لەنیوەڕۆ لووتكەكان گرژبوونەوە. برۆ تێك ئاڵۆزاوەكانیان گرژدەكرد. دەتگوت ئەوانیش لەشتێ نارازی بوون. هەموو جێیەك بێدەنگی و خامۆشی گۆڕستانی پێوە دەبینرا لەبەر ڕۆشنایی شەفەق، كە لەژێر هەورە ڕەنگ ئاویەكاندا پرشنگی دەهاویشت ڕێگای بەرانبەر درەختە بۆرەكان وەك ئاوسابێ سوور دەچۆوەو خوێناوی دەهاتە بەرچاو لەسەر پشتی بەردەكانی ئەم لاو ئەولادا پەڵەی سوور بریقەیان دەداوە.

بەقتیقول لەبەرخۆیەوە وتی:

- ئێستاكە وایە، لێگەڕێ با هەروابێ... و سمێڵەكانی خۆی دەجوی..

هەندێ جار لە ڕۆژە خۆشەكان دەچووە سەر ملەكە تا پشوێك بداو هەناسەیەكی ئارام هەڵكێشی نەختێ باری قورسی پڕ لە ئازاری لەسەر دڵ لابەرێ لە دوورەوە. لە باشوور لەبەرتیشكی ڕۆژەكە جەنگەلی دار سەرو و كاژی كوێستان دەدیترا. لێرەوە جەنگەڵ هەر بە كەفەڵی ئەسپێكی بە گوڕو هێزی بۆر دەچوو. لەم جەنگەڵەدا، كە بۆنی سیرۆكەی كێوی

لێهەڵدەستا. بەقتیقول بەخۆی و ئەو ئەسپەی کە لە (بای) یەکانی پێشوی دزیبوو، خۆی حەشاردابوو لەو شوێنەی ئەوەندە برسی بوو بە بۆنی جەنگەلەکە حاڵ و باڵی تێکچووبوو. ئەم ڕووداوە پێش ساڵێك تەواو ڕوویدا هەمان ساڵی کە لەسەرەتادا زۆر ئاسان و ساڵی پڕ سانەوەی ئەو بوو، ساڵی پار بێکەم و زیاد دەهاتە بەرچاو لەلای دیکەدا زنجیرە چیای (نازار) سەری بۆ کەشکەشانی فەلەك بردبوو ملەی لەپاڵەخۆی نابوو لە هەناسەی بای ساردی دەپاراست سەرپشتەتیژە شین و بەڵەکەکەی وەك شادەماری دەستی جووتیارێکی ڕەنجدەر، کە لە ناو عەرەق ڕەشدا گەڕابێ، هەڵپفمابوو لەسەر چیای (نازار) یشدا دارکاژی سەد ساڵەی زەردو سوورباو وسنەوبەری سەوزو ڕەش پاڵیان بەیەك دابوو سەریان بۆ ئاسمان بردبوو، لەهەندێ شوێندا درەختەکان ڕیشەکێش ببوون و سەریان بۆ ئاسمان بردبوو، لە هەندێ شوێندا درەختەکان ڕیشەکێش ببوون و کەوتبوونە سەرزەوی، سەریان بەر قوولەی شاخ کەوتوەو لق و پۆپ قەدە ئەستورو ڕەگە پڕ لە گرێ گەورەکانیان، کە لە ڕمانی تات و غەرە بەردەکاندا شکاو و پارچە ببوون ئێسکە پەیکەری پاڵەوانێکی لەبەرچاو دروست دەکرد، کە لە ڕۆژگارێکی ڕابردووەوە ڕەش هەڵگەڕاوە، کەوتۆتە سەر زەوی دەڕزێ و لەژێریەوە شتێك نارِوێ.

بەلام لەسەرەوە، لەهەورازی زنجیرە چیاو لەناو هەوراندا لوتکەی (ئۆژار) بەخۆی و بەفری تازە لەسەر کەتوی بە شەختەو بەستەڵەکی هەمیشە دەدرەوشاوە، سەری سپی و بەسالاچووو کەبەنەفتانەی ئۆژار — سەرسەخت — ناونراوە.

ئۆژار شەوانە بەئاشکرا ڕووناکییەکی سپی لێوە هەڵدەستاو جاری وا هەبوو بەقتیقول وای بەبیردادەهات، کە ئۆژار بە سیما مەزنەشکۆ دارەکەی ئەوی بۆ ئێرە، بۆ ئەم بەرزاییە ترسناك بۆ ئەو شوێنەی کە هیچ بەزەییەکی تێدا نابینرێ و هەموو شتێك تێیدا سارد و دلڕەقە، ڕادەکێشێ و بۆ کن خۆی بۆناو باوەشی بانگی دەکا.

بەڵێ، ئەم سەر و لوتکە شەختەییە، لە هەوراز و هەورەکاندا بوو قسەی لەگەڵ بەقتیقولدا دەکرد، دەتگوت نییەتێکی هەبوو پەی بەوە دەبرد کە لەناو دڵی ئەم تەنیا و جێماوە، لەژیان لەناوچەو شوێنی خۆشەویستی خۆی — لە ژیانی سەرخاك و زەوی باب و باپیری خۆی بێ ئومێدبووە. چ دەردێکی پەنهانە ڕۆژێیکی گەرم بوو هەوا ڕاوەستابوو.

بەقتیقول لەسەر ملە وەستاوەو بێدەنگ لەگەڵ ئۆژاری سەرسپی قسەی دەکرد، لەناکاو شتێك ناچاری کرد سەری خۆی بسووڕێنێ بەپارێزوەرگرتن لەژێر بەردێك دانیشت بەمشەوەشی

تەماشای دەوروبەری خۆی کرد... و لە دووورەوە لەژێر تەلانە غەم ئەنگێزەکانی کاراشی ناوەڕاستدا چەند سوارێکی لەناو ڕێگادادیت. کە وەك خالێکی گەورە لە جوولەدابوون.

ئەوان لەبەری چیای (ئاسایی) یەوە دەهاتن و وردە وردە دەچوونە بەر سێبەری ڕەش و تاریکی دۆڵەکەوە و دەتگوت لە تاریکیەکەدا نقووم بوون.

بەقتیقول نرکەیەکی لەسەرەخۆی کردو لەسەر بەردەلانەکە بەتەقە تەق و شرقە شرقەوە بەرەو سێ درەختە بۆرەکە جماو ڕایکرد و بەهەناسە برکێ و سەراپا گیانی شەلاڵی ناو ئارەقەی ساردەوە لەبۆسە دانیشت. لەپشت دارە بۆر سەوزەکان درێژبوو. دەم و دەست سەیری ئوژاری کرد کە کەللە سپی و سەرسام کەرو جەسورە پڕ لە هەزاران چاوەکەی کە ئاورینگی ئەهریمەنی یان لێدەباری. چاویان لێی بریبوو یەکسەر سەیری روخساری ئەویان دەکرد و پیرۆزبایی سەرکەوتنیان لێدەکرد.

بەقتیقول دەستی لەسەر دڵی خۆی دانا دڵی لەسنگ جیادەبۆوە.. دەتگوت دۆڵ و زوڕنای لەبن گوێدا لێدەدەن بەقتیقول پێڵووەکانی هەڵگلۆفی و تەماشاییکی بێشەکانی نازاری کرد. وای هاتە بەرچاوان کە سنەوبەرەکان لە جێی خۆیاندا هەڵکەندراون و وەك لەشکرێکی بێ ئەژمار، هەڵمەت بۆ گرتنی دوا قەلا دەبەن. ڕێز ڕێز بە چیا پشت کورەکە هەڵدەگەڕان... بەلام دوای دەقەیێك دیمەنێکی دیکە هاتە بەرچاو لەوێ لەتۆقەلانی چیادا، لەشکری نییە... کاژوسنەوبەرەکان وەك ئادەمیان دەستیان درێژکردوەو بە ئاسماندا هەڵچوون و لەو کارەی ئەو دەیویست ئەنجامی بدا بەپەلە هەڵدەهاتن.

بەقتیقول دەستێیکی بەچاوە ئاوساوەکانیدا هێنا. لەسەر سینگ خۆی لەگەڵ زەویدا جوت کرد. تا دڵی خۆی هێوربکاتەوە. دەموچاوە بەدەست ژان و دەردەسەری هەڵبزڕکاوو گرژە ناشرین و ئارەقاویەکەی بەزەویەوە نوساند، زەوی خامۆش بوو تەقەتەقی سمی ئەسپان لە دوورەوە دەنگی دەهات.

بەقتیقول بەقورسی، وەك نەخۆش و بیماران، سەری خۆی بەرزکردەوە. ئاو دڕە قووڵ و چاڵەکانی کەسێلاودڕی بوونی ڕێکوڕاست لەژێر سێ درەختەکەوە بۆ خوارەوە دەهاتن ئەوان بە چین لۆچەکان. لەو هێڵە تەڕو خۆلاویانە دەچوون کە بە شوێنە ئارەقاوی و فرمێسکاویەکانی دەم وچاویەوە نووسابوون. نا لەم ڕێگایەدا ناتوانن لمووزیان لێك گیرنەکەن! بەقتیقول ددانەکانی وا کرۆشت هەستی بە ئێش و ژان کرد. ئەو لەسەرەخۆ، دەتگوت دوعای دەخوێند، وتی:

- لێگەڕێ هەرچی دەبێ بابێ، لولەی تفەنگەکەی لەژێر هەنگڵی ڕاستی خۆی دەرهێنا.

لەناو تەمێکی ئاوی ڕەنگدا سوارەکان نزیکەی پانزدەیان لەسەر کەوانەی باریکی ڕێگا بەدیارکەوتن. دەتگوت لەپشت پەردەیەکی ئاوریشمی تەنگدا بەدیاردەکەوتن. ئەمانە نەشوانن نە ڕاسپاردەن. پیاوی ماقوڵن زۆربەیان سواری ئەسپی وێرغەبوون ئەسپەکان هەموویان بژاردەو ڕەنگ سپاتن زین و قایش و قروشی گرانبەهایان پێوەیەو زیوکاریەکانیان لە دوورەوە دەبریسکێنەوە. پیاو ماقولەکان بێپەلە سالدانە سالدانە داژۆن. ئەوانەی نەختێ قەڵەون لەناوەڕاستدا. ئەوانەی کەوا لاوازن لە پ شتەوە و پێشەوەیاندا ڕێیان دەکرد. ژن و ژار وەك ڕۆژانی جەژنی گەورە خۆیان ئاڕایشت داوەو سەراپایان ڕازاندبووەوە.

شاڵی ڕەنگ بەریشوەو گوڵینگەی داو گەورەوە. دامەنی کراسی ئاوریشمی لەسەر زەوی و تاشەبەردە ڕەشەکان دەخشێ. پیاویان دەحەپاساند هەموو خۆشحاڵن. سەر و دڵ ئاسوودە. هاتوونەتە جۆش دەنگی گەورە و قاقای گورجی پێکەنینی پڕ لەرە و تریقە و ئاواز لەگەڵیەکە دەگەیشتە گوێ.

لەوشوێنەی کەوا ڕێگا پانتر دوو دوو سێ سێ لە ڕێزێیك دا دەڕۆ و لەو شوێنانەی کە ڕێگا تەنگە بەردەبێ یەك یەك لە دوای یەکتردا دەڕۆن. بانگی یەك دەکەن، بەدەم قسەوە ئاوڕ دەدەنەوە. بەقاقای بەرز پێدەکەنن و لەسەر زین دەچەمێنەوە. دەستەیێکی شادو کامەرانی خانەدانان.گربوونەتەوە.

بەقتقیول پێڵووەکانی تەنگ کردبووەوە سێرەی گرتبوو لێوەکانی بەددان گرتبوو لە نێوان سوارەکاندا چاوی لە کەسێك دەگێڕا. هەر کە ئەوی دیت و ناسیەوە لەسەرخۆ ناڵاێیەوە! ئەمەیان خۆیەتی، وەکو خۆی قەڵەو و بەفیز و بەکەیفە نێو چەوانی گەش و نورانییە و سواری ئەسپێکەو لەبەرچاوی بەقتیقولدا غەریب نییە. ڕەنگی زەردێکی سورباوە کەحێلە یاڵ و کلك و پاژنەی سپییە. هەموو لەشی ئەسپەکەی لەناو قەڵەویدایە دەبریقێتەوە. مووی وەك ئاگر دەتریسکێتەوە. وەك زێڕی خولاسە دەبریقێتەوە. کاتی خۆی بەقتیقول سواری ئەم ئەسپە دەبوو و پێش سوارەکان دەکەوت و بۆ بارمتەو هەڵمەتی دەبردن....ئۆە، عەجەب، ئەسپێکی بەغارە، ئۆھ، عەجەب سوارێکەوە!

ژنان بەدوایەوەن و بەردەوام لەو نزیك تردەبنەوە، سوحبەت و دەستبازی دەکەن بە پێکەنینی دەینن و خۆیشیان بەعیشوە پێدەکەنن، وادیارە زۆر خۆشحاڵن، لەرزێکی لەنکاو چڕنوکێکی ساردو نادیار سەراپای بەقتیقولی داگرت. لوولەی تفەنگ جووڵا لەسەر سێرەلاچوو. نەدەلوا سێرە داگرێ.

ئەو کاتە بەقتیقول دووبارە تەماشای ئوراژی کردەوە.. و دەم و دەست لەرزەکەی نەما...
سەری سپی. مەندیلی هەورانی لەسەر فرێداوەو هەر لە تەوقی سەری تا ناوشانەکانی بەمەزنی و شکۆ. دەدرەوشاوە.. بەقتیقول لەم دەروشانەوەیەدا، هێز و دەسەلاتی ئاسمانی دیت بێ چەند و چوون، هەر لەوێ لە لوتکەی شاخ ئێستا بایێکی ساردی موساوی شێتانە گڤەی دێ و هەر لە خورە و هاژەی ئاوی تلغاز دەچێ پیاو بەناوەندی زەویدا دەکێشێ بەقتیقول دەتگوت هاوئاهەنگ لەگەڵ ئەو بایە خرۆشا و کۆنە تفەنگە قورسەکەی گوشی.
خەڵکە شادو خەندان و سەرمەستەکە لەسەر ڕێگا تەسگەکە. لەسەر ڕۆخی زیوین و لەژێر دیوارە بەردینە ڕەشەکە بلاوبونەوە لە نزیکی یەکەوە ڕێك و ڕاست بەرانبەر تەلانەکە چەند بنکە مێوییێکی فەرەنگی ڕوابووو لق و پۆپیان بەسەر زنوێردا شۆر ببوەوە.دەرۆیشتن.
دەنکی هێشوە ترێیە گەییوو پڕ ئاوەکانی وەك بەردی کاراش، کاراش ڕەش بوو. وەختێ سوارەکان لەبنەدارەکان نزیك دەبوونەوە یەك لە دوای یەکدا لەسەر پشتی زینەوە دادەهاتنەوەو دەنگە ترێ ڕەشەکانیان لێدەکردەوە.
تەنیا ئەوەی سواری ئەسپە کەحێلە ببوو دەستی درێژنەکرد بەلام کاتێ کە بەفیزو هەواو لەخۆ باییەوە بەبەردەمی دار مێوەکاندا تێدەپەڕی ئیدی بەرێك و جوانی هاتە بەرانبەر سێرەی تفەنگ.
بەقتیقول چاوەڕێ بوو، تا بای قیت و قۆز ڕوو لە وبکا. ئەسپەکان نالیان لەبەردان دەکوتاو تەقە تەقیان ئەم ناوەی پڕ کردبووو بەردەوام نزیکتر دەبوونەوە سەرەنجام ڕێڕەوی ڕێگایەکە وەرچەرخایەوەو بەرەو سێ دارە بۆرە سەوز باوەکە هاتەوە پێیەکانی ئەسپە ڕەش بۆر لە کاتی ڕۆیشتیندا بەبەرچاوەکانی بەقتیقولدا تێپەڕین، پاش ئەمە ئەسپە کەوێت بەدیارکەوت. ئەسپە ڕەسەن وبە غارەکە هەنگاوی هێمنانەی دەناو سەرە زێرباوەکەی بەرزکردبووەوەو دەستەکانی پێشەوەی بەشکۆو نەرمییەکی لەوەسب نەهاتوو بۆ پێشەوە دەبردن. بەقتیقول لە دواوەی (بای) یەوە هەندامی چکۆلانەی ژنێکی جوان و شۆخی دیت. کە لەناو شالدا پێچرابوو هەڵبەتە ئەم ژنە کالیی کچی بنەماڵەی دووساییەکان و ژنی دووەمی ژاراسبای بوو. کە لە وەختی گێرمە و کێشەی هەڵبژاردندا خوازبینێ کردبوو مێردی خۆشبەختی بۆ دێیەکەی خۆیان بۆ باوەخوندی دەبردەوە.
بەقتیقول بەخۆی وت:" ڕاوەستە! سەبر بگرە..." ئێستا دوور نییە بە گوللەیەك دوو کەس بپێکێ و ئیشیان ببینێ لێگەڕێ با سوارە بۆ پێشتربێ سەرەنجام بەقتیقول نەرم و زەریف

گوڵلەی ڕاکێشا بەرتفەنگ بای بە ڕووخۆشی و لە خۆبایییەوە دەستی بە ڕیشە نەرمەکەی دادەهێناو لە نێوان هەردوو گوێی ئەسپەکەوە سەیری پێشەوەی دەکرد. لە هەمان کاتدا لەسەر کەوڵەکەی بەری، کە لە کەوڵە ڕێوی و ماهوتی سورمەیی دروست کرابوو. لەسەر ئەو شوێنەی کە بەقتیقول نیشانەی لێداگرتبوو. کونێکی هەڵزڕاو پەیدابوو دووکەڵێکی تەنگ و ئاوی ڕەنگی لێ بەرزبووەوە. ئەسپەکە هەستا سەر چەپۆکان و سوارەکە لەسەر زینە زیو کارەکە کەوتە خوارەوەو لچکە کەوڵەکەی بەری وەك باڵ لێك کردەوە. بەقتیقول لەگەڵ ئەوەشدا کە دەیدیت چۆن لەسەر زینەوە بۆ سەر زەوی خلۆردەبێتەوە و گەوز دەدا، لە خۆرا لە شوێنی خۆی ڕاست بووەوەوە هاوڕێیانی ژاراسبای بەگێژ و وڕی بەزەحمەت جڵەوی ئەسپە ترساوەکانیان بۆ ڕادەگیراو تەماشایان دەکرد.

بەقتیقول لە نشێوە ترسناکەکەی پشت درەختەکان — کە هەر لەزیبکەی سوور دەچوون، سەرەو خوار بووەوە. وەك بزن بازی دەهاویشت لە دواوەشدا بەقیژ و هۆری (کالیش) خانی دەبیست:

- ئوی ئوی !... بەقتیقول!

بەقتیقول ڕاپەڕی، بەقونە خشکە بەبێ ئاوڕدانەوە بەرەو بێشەکە ڕایکرد.

بەرەبەری پاش نیوەڕۆ بەقتیقول بەتەواوی لە کاراش کاراش، دوورکەوتبووەوە بەڵام هێشتاش دڵی هەر لە خورپەو تەپەتەپدا بوو. وەك چۆن لەوێ لەپشت سێ دارەکە تەپە تەپی دەکرد. هەڵچوونە پرسەرسامیەکەی نەدەنیشتەوە.

هەرچەندە هەوا سارد نەبوو. ئەو سەر لە نوێ دانەچۆقە و لەرزی گرتەوە لە لێلایی ئێوارەدا تووشی راوچیەکی نەناسیاو هات، راوچیەکە لەشی حەیوانە کێویەکی لەسەر زین دانابوو و بەقتیقول دەنگی داو رایگرت. سەیری نێچیرەکەی کردو بە گرژینەوەیەکی گاڵتەوە وتی:

- ئیمڕۆ منیش بە گوڵلە بزنە کێویەکەم پێکا....

بەقتیقول لە زیندانە زیندووە، هەناسەدەدا، دەڕوا، قسەدەکا، بەلاّم ئەوەمان لاروون نییە چۆن بە زیندوویی ماوە، چۆن گیانی لەلەشداماوە.

دوای تەقەکەی — کاراش — کاراش خزم وخۆپیشانی ژاراسبای هەموو تایەفەی ژانیسیان راپەڕاند. لێپرسراو سەرۆکانی شار ئەفسەرو جندرمەیەکی زۆریان بۆ کۆمەگی ئەوان نارد. بەلاّم بەقتیقول نەیوویست جگە لە خاکی باب و باپیرانی لەو شوێنەی لێی لە دایك ببوو بۆ شوێنێکی دیکە هەڵبێ، تاپێی نەنایە ناو ولایەتەکانی هاوسێشەوە و دەستگیریان کرد.

تیرەی ژانیش هێرشیان بردە سەر ئەو ناوچەیەی کە بەرە بابی ساری هەژار لێی نیشتەجێ بوون، تەنیا خاك و خۆڵەمێشیان لێ بەجێ هێشت. هەموو بەرەبابی ساری لە بیست خێزان پێك دەهات... ژانیسەکان تێکڕای دارو نەداری ناچیزی ساریەکانیان بەتالاّن برد تاوەکو دەستیان لە کۆنەو کەچە جل و لبادەپیسی و نجڕونجڕو دووکەلاّویەکانیش نەپاراست. خەڵکە بێنەوایەکەیان روت رەجاڵ کرد. لە ساکە گۆڕێکی ڕوت و قوت بە منداڵ و ژن و پیرو کەنەفەتیانەوە لە ئاوەدانییەکا نی چلکارو بورگندا دەریان کردن، هەروەها قتشە و منداڵەکانیشیان ئاوارەو سەرگەردان کرد.

بەقتیقول چاوەڕێی دادگای نوێ، دام ودەزگای دادوەرەکان و دادنامەی روسەکان بوو.

قتشە لە ماڵی (بای) ێکی دەوڵەمەندی شارستان کارەکەری دەکردو هەڵبەتە لەگەڵ منداڵەکانیدا بەبرسیەتی رایان دەبوارد خواردنی خۆی دەکردە چوار بەش.

بەقتیقول لە هەولێکی لەباردا دەستەو دامەنی لێپرسراوی زیندان بوو پاش چەند ڕۆژێك دەرگای زیندان کرایەوەو لەژێر ناوان و دالاّنی تاریك و ئەشکەوت و ئاسای زیندان سییەت هاتە ژوورەوە. کورێژگە لەزیندان ماوە.

سیەت کورێژگەیەکی گوێڕایەڵ و بەخام و بێ دەنگ بوو. کەوتە بەردڵی هەموو زیندانییەکانەوە بە قەوزاق و رووسەوە زۆربەی زیندانییەکان بەشێك لە تەعین و خواردنی خۆیان دەدایە وەختێ بەقتیقول ئەم دیمەنەی دەدیت دڵی لە دەردو ژاندا دەگوشرا.

ئافاناسی فدوتۆیچ، لەسەر سەکۆیەکەی تەنیشت بەقتیقول دەنووست و هاوسێی ئەوەبوو لە پارەی خۆی کاغەزی ڕەنگاو ڕەنگ خەتداری کڕی و کتێبی پەیداکرد وەك مەلا ژونس

سیەتی فێرە خوێندن و نووسین دەکرد. بەقتیقول بەچاوێکی پڕ سوپاس و ڕێزلێنانەوە لەم کارەی دەڕوانی.

سیەت خراپ دەنووست، لە خەودا بەهات و هاوار قسەی دەکردو بەچاوی پڕ لە فرمێسکەوە لە خەودا ڕادەچەنی:

نیوە شەوان ڕادەپەڕی و بەقیژو هۆڕ قسەی حەلەق و بەلەقی لەگەڵ خۆیدا دەکردو بەسەر گەشتەیی و چاوی خەواڵو و سەیری تریفەی مانگی پشت پەنجەرە ئاسنینەکەی دەکرد، لەناو دەریای خەیاڵیدا پەنجەرەی چادرەکەیانی دەهاتە بەرچاوان... جاری وا هەبوو بۆ ماوەی چەند ڕۆژێك بەکرِی دادەنیشت و نانی زیندانی دەخواردو فرمێسکە خرو گەشەکانی وەك مرواری لە چاوەکانییەوە دەڕژانە خوارەوە.

ئەو کاتەی دایکی سیەت بیستی مێردەکەی گیراوەو بۆ هەواری والیان بردوە بەشین و گریانەوە بە کوڕەکەی وت:

– ئایی، کورە بەدبەختەکەم دەیکوژن، دەیکوژن سیەت وەك باشوکە بۆ ئەوێ رایکردو بە چاوەکانی خۆی دیتی کە پیاوانی والی چۆن بێ بەزەیی و دڕندانە لە باوکی دەدەن.

ئێستا کوڕێژگە لەناو چوار دیواری ڕەشی زینداندا هەر هەمان کوتەك، قامچی مستەکۆلە، چەکمەو شەقی دەدیت.

بەقتیقول هیچ نەوازشێکی کوڕەکەی نەدەکرد. هەر ناوە ناوەیەك نەبێ کە سیەت لەخەو هاوار هاواروناڵەناڵی دەکردو لە خەو بێداردەبووەوەو هێوری دەکردەوە...

بەلاّم جارێکیان، بەیانی زوو، کە هێشتا ئەوانی دیکە لە خەودابوون بەلاّم سیەت لە خەو هەڵسابوو، لەسەر سەکۆکان دەهات و دەچوو، باوکی بانگی کرد.

– سیەت گیان... کوڕەکەم جگەر گۆشەکەم وەرە لای من...

کوڕەکەی لە ئامێزگرت و دەمولوتی بە گۆنا فرمێسکاویەکانییەوەنا.. دەتگوت بۆنی دەکا.. من زۆرم بیرکردەوە، ماوەیەکی درێژ بیرم کردەوەو ئەوەی بەبیرم داهات ئێستا بۆتی دەگێڕمەوە. کوڕی ئەزیزم. جگەر گۆشەکەم تۆ کە کوڕە گەورەمی تکات لێدەکەم سەرت لەسەر ئەم کاغەزە ڕەنگاو ڕەنگە هەڵمەگرە. تەنیا ئەم کاغەزەیە، وات لێدەکا ببیتە پیاو! خۆ دەبینی چی بەسەر مندا هات، هۆی تێکڕای ئەمانە ئەوەیە کە من لە خوێندن و زانست و زانیاری بێبەشم.

سیەت بە ژاوە ژاو و توورەییەوە وتی:

- تۆ بێگوناهی... ئەوان خۆیان... خۆیان... تۆیان... هەموو شتێك دەزانم.

- هەموو شتێك نازانی، جگەر گۆشەکەم هەموو شتێك نازانی ئەگەر بخوێنی لوتی (بای) و دادوەران دەشکێنی و ئەوەی لەگەڵ منیان کرد ناوێرن لەگەڵ تۆی بکەن..

چاوەکانت دەکرێتەوە. تۆش چاوی خەڵکی دەکەیتەوە. ئەم کارە لە دەست من نایە. بەلاّم تۆ دەتوانی دەبێ تۆ بتوانی ! هەموو هێزو توانات لەسەر ئەم کاغەزە خەرج بکەی.. لەمە زیاتر قسەیەکی دیکەم نییە بۆتی بکەم نەهۆش و نەفامم هەیەو نەزانیاریەکم هەیە بیدەمە تۆ فرمێسك بەسەر ڕوومەتە خۆڵەمێشیەکانی بەقتیقولدا هاتنە خوارەوە. فرمێسکەکانی سڕیەوەو سیەتی لە خۆی دوورکردەوە:

- ئێستا بەلای کاغەزەکانتدا بچۆ.

لەدوای ئەم گفتوگۆیە ئیدی سیەت بڕای بڕای لەخەو ڕانەچەنی و نەدەگریاو هاواری نەدەکرد.

ئافاناسی خدۆ تۆویچ جگە لەو شتانە پیاوێکی زیندووبوو هەرگیز غەمگین و پەژمردە نەدەبوو، ئەو هەموو ڕۆژێك دەستی سیەتی دەگرت و بۆ پیاسەکردن لەگەڵ خۆیدا بۆ حەوشەی زیندانی دەبرد. حەوشەکە بەپووش و گیاو گوڵی سیس و ژاکاو داپۆشرابوو لەوی پێشبڕکێی غاردانەی لەگەڵدا دەکرد.

سیەت بەرەزامەندی خۆی بە هاوکاری و کۆمەکی ئەو بۆ باوکی هەموو بەسالاّچووەکان ئاوی گەرم دەکرد. باوکی زۆر حەزی لە چاپی دەکرد جارێکیان ئەم زیندانییە رووسە بە چاوی پڕ لە فرمێسکەوە سەیرێکی کردو لە کوڕێژگەی پرسی.

- سیەت گیان بۆچی داماوی بیر لە چی دەکەیتەوە؟ ئەوە بەهارە.. دیارە دڵت بۆ دەشت و دەر بۆلادێ تەنگ بووە؟ دەتەوێ ئازاد بێت؟

کوڕە بەهێمنی سەری بادا:

- نا، مامە ئافانسی.. حەزناکەم..

- درۆدەکەی ! وانییە چییە.!.

- ئێرە باشترە، مامە ئافاناسی.. بۆمن وا باشترە لێرەبم.. بەقتیقول رووی لە دیوارە درێژەکە کردووەو سمێڵە قاوەییەکانی دەجوی و قوڕگی خۆ هەڵدەپشافت و بیری لە کوڕەکەی دەکردەوە.

– "بچکۆڵەکەم... بیلبیلە تیژبینەکەم..."

ئافاناس... فدوتۆیچ کورێژگەی گرت و لە باوەشی خۆی تا سیەت هیچ خۆی لە باوەشی رانەبچکراند.

– برایان، گوێتان لێیە چی دەڵێت؟ ئاه سیەت گیان، سیەت گیان!... قەسەم بەخوا تۆ منت کوشت.. دەزانن شتێکی چەند سەیرە؟ لەگەڵ ئەمەشدا ئەم قسانەی لە کتێبان نەخوێندووە ! ئافاناسی ئەوی هەر لە باوەشدا بوو بەناو ژووری زیندانەکەدا کەوتە هات و چۆو پیاسە کردن. ئەوان شەوورۆژ بەم شێوەیە دەژیان.

کورە هێمن، کۆشش کەرو بەفام و ڕووخۆش، لاپەڕەیەکی زۆری نووسیەوە. مامە ئافاناسی فێری دەکرد بخوێنێ و بنووسێ و پێکەنێ. ئەوەی باوکی لە ژیاندا نەیدیت — پرتەوی ژیانی ئایندە ببینێ.

بەڵام بەقتیقول چاوەڕێ بوو، ژانی چاوەڕوانی دادگاو (کاری قورس) ی دەکێشا.